

SPIS TREŚCI:

ROZDZIAŁ I Charakterystyka partnerstwa lokalnego	3
I.1. Nazwa LGD i forma prawna	3
I.2. Opis procesu tworzenia partnerstwa	3
I.3. Opis struktury LGD	4
I.3.1. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym oraz dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD	5
I.3.1.1 Opis składu organu decyzyjnego	6
I.3.1.2. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD	6
ROZDZIAŁ II Zwięzła charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	7
II.1. Krótki opis obszaru LGD spójnego w granicach powiatu	7
II.2. Ludność objęta wdrażaniem LSR	9
II.2.1. Gęstość zaludnienia i ekonomiczne i funkcjonalne struktury wieku	9
II.2.2 Saldo migracji	11
II.3. Zakres oddziaływania poszczególnych funduszy europejskich	11
ROZDZIAŁ III Partycypacyjny charakter LSR	12
ROZDZIAŁ IV Diagnoza potrzeb i potencjału obszaru LGD wraz z analizą dostępności i innowacyjności	17
IV.1. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura	17
IV.1.1. Ukształtowanie powierzchni i uwarunkowania przyrodnicze	17
IV.1.2. Dostępność komunikacyjna i tereny inwestycyjne	19
IV.1.3. Infrastruktura telekomunikacyjna i informacyjna	20
IV.1.4. Infrastruktura komunalna i gospodarka odpadami	21
IV.1.5. Stan infrastruktury w kontekście potrzeb rewitalizacji społeczno – gospodarczej	21
IV.2. Podmioty gospodarcze i branże z potencjałem rozwojowym	23
IV.3. Rynek pracy – stopa bezrobocia, poziom zatrudnienia i charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy	25
IV.4. Działalność sektora społecznego, w tym integracja i rozwój społeczeństwa obywatelskiego	30
IV.4.1. Zasoby pomocy społecznej	31
IV.4.2. Przedsiębiorczość społeczna	33
IV.4.3. Diagnoza problemów i potrzeb społecznych na obszarze LGD	34
IV.5. Podejście LGD do kwestii przestrzegania zasad horyzontalnych	37
IV.5.1. Polityki horyzontalne – zrównoważony rozwój	38
IV.5.2. Polityki horyzontalne – równość szans i niedyskryminacja	38
IV.5.3. Polityki horyzontalne – zasada równości płci	39
IV.6. Atrakcyjność turystyczna i diagnoza rozwoju agro/turystyki	39
IV.6.1. Dziedzictwo kulturowe, w tym zabytki	39
IV.6.2. Aktywna turystyka w malowniczych miejscach	43
IV.6.3. Intensywność ruchu turystycznego (wskaźnik Schneidera)	46

IV.6.4. Gospodarstwa agroturystyczne	47
IV.6.5. Produkty lokalne, tradycyjne i regionalne	48
IV.7. Rolnictwo i rynek rolny	50
IV.7.1. Rolnictwo ekologiczne	52
IV.8. Obszar edukacji	53
IV.8.1. Edukacja formalna	53
IV.8.2. Edukacja poza formalna	55
IV.8.3. Edukacja ekologiczna	57
IV.9. Zasady zrównowazenia srodowiskowego	58
IV.10. Pozostałe obszary tematyczne istotne z punktu widzenia realizacji LSR	59
IV.10.1. Inicjatywy ponadlokalne	59
IV.10.2. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Świeckiego	61
IV.10.3. Partnerzy spoza obszaru LGD	61
IV.10.4. Obszary LGD zagrożone trwałą marginalizacją	61
IV.11. Innowacyjność	62
IV.12. Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR	63
IV.12.1. Grupy w niekorzystnej sytuacji, które uzyskują wsparcie w ramach LSR	63
IV.12.2. Pozostałe grupy docelowe istotne z punktu widzenia realizacji LSR	65
ROZDZIAŁ V Spójność, komplementarność i synergia	66
V.1. Zintegrowany charakter LSR	66
V.2. Zintegrowanie sektorów, zasobów i branż działalności gospodarczej	67
V.3. Zintegrowanie partnerów	68
V.4. Opis komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami	68
V.5. Wartość dodana podejścia LEADER w realizacji LSR	79
ROZDZIAŁ VI Cele i wskaźniki	80
VI.1. Cele LSR	80
VI.2. Wskaźniki produktu i rezultatu adekwatne do realizowanych przedsięwzięć i celów	85
VI.3. Uzasadnienie realizacji wskaźników w kontekście planowanych przedsięwzięć i celów	91
ROZDZIAŁ VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	97
ROZDZIAŁ VIII Plan działania	99
ROZDZIAŁ IX Plan finansowy	99
IX.1. Zakres oddziaływania poszczególnych funduszy europejskich	99
IX.2. Budżet LSR	100
IX.2.1. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027	100
IX.2.2. Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021–2027	101
IX.3. Wsparcie LSR z innych programów	103
ROZDZIAŁ X Monitoring i ewaluacja – ogólna charakterystyka zasad i procedur	104
Wykaz skrótów stosowanych w LSR	105

Wykaz załączników do LSR	106
--------------------------------	-----

Wykaz materiałów źródłowych wykorzystanych do opracowania LSR	106
---	-----

ROZDZIAŁ I Charakterystyka partnerstwa lokalnego

I.1. Nazwa LGD i forma prawna.

Lokalna Grupa Działania „**GMINY POWIATU ŚWIECKIEGO**” posiada osobowość prawną na podstawie przepisów:

1. Ustawy z dnia 07 kwietnia 1989r. Prawo o stowarzyszeniach (z późniejszymi zmianami)
2. Ustawy z dnia 20 lutego 2015r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (z późniejszymi zmianami)

Data wpisu do KRS – **04 kwiecień 2008r.**

Numer w KRS – **0000303015**

I.2. Opis procesu tworzenia partnerstwa

Proces budowania partnerstwa rozpoczął się w dniu 23 kwietnia 2007r. w siedzibie Stowarzyszenia Wspierania Rozwoju Gospodarczego Ziemi Świeckiej „Inkubator Przedsiębiorczości” inicjującym spotkaniem roboczym przedstawicieli siedmiu gmin z powiatu świeckiego, tj. **Bukowiec, Drzycim, Dragacz, Jeżewo, Nowe, Świecie i Warlubie.**

Idea utworzenia lokalnej grupy działania na obszarze powiatu świeckiego, którego znaczącą część stanowią tereny wiejskie, spotkała się z bardzo dużym zainteresowaniem i uzyskała pełną akceptację samorządowców. Przy zastosowaniu partycypacyjnych metod komunikacji zdiagnozowano mocne i słabe strony ww. gmin czego efektem było dostrzeżenie przez aktywnych mieszkańców oraz liderów z samorządów, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców potrzeby utworzenia takiego stowarzyszenia, które **poprzez trójsektorową integrację lokalnej społeczności** da szansę mieszkańcom i podmiotom na absorpcję środków z Programu Rozwoju Obszaru Wiejskich na lata 2007–2013. Wówczas uznano, że konieczne jest podjęcie niezbędnych działań dla utworzenia lokalnej grupy działania w powiecie świeckim. Koordynatorem działań zmierzających do utworzenia i zarejestrowania lokalnej grupy działania było Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gospodarczego Ziemi Świeckiej „Inkubator Przedsiębiorczości”, które pozyskało środki finansowe na realizację projektu pt. „*Utworzenie Lokalnej Grupy Działania na terenie powiatu świeckiego*”. Dofinansowanie pozwoliło na podjęcie szeregu działań w zakresie tworzenia lokalnej grupy działania, w tym m.in. przeprowadzenie bezpośrednich spotkań w gminach, licznych konsultacji społecznych i badania ankietowego, zmierzających do określenia kierunków działań lokalnej grupy działania. Ponadto w każdej gminie partnerskiej przeprowadzono serie spotkań na temat budowania lokalnego partnerstwa, zasad funkcjonowania organizacji pozarządowych oraz z zakresu przygotowania lokalnej strategii rozwoju (dalej: LSR). Ostatnim etapem projektu było złożenie do Sądu Rejonowego w Bydgoszczy wniosku o zarejestrowanie stowarzyszenia w Krajowym Rejestrze Sądowym. Tym samym po zaopiniowaniu dokumentacji przez Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego Lokalna Grupa Działania „Gminy Powiatu Świeckiego” (dalej: LGD) została zarejestrowana w KRS w dniu 04 kwietnia 2008r. pod numerem 0000303015.

LGD zrealizowała LSR na lata 2007-2013 obejmującą obszar siedmiu gmin powiatu świeckiego w sposób prawidłowy, o czym świadczy wysoki stopień osiągnięcia wskaźników rezultatu i produktu. Osiągnięto wszystkie trzy cele główne i cele szczegółowe, dzięki ogromnej pracy i zaangażowaniu pracowników LGD oraz mieszkańców i podmiotów, którzy wykazali się wysoką świadomością treści strategii, co skutkowało sukcesywnym i efektywnym rozwojem obszarów wiejskich.

Kolejnym krokiem w rozwijaniu partnerstwa były rozmowy dotyczące włączenia do LGD na okres programowania 2014-2020 pozostałych czterech gmin z powiatu świeckiego, tj. Lniano, Osie, Pruszcz i

Świekatowo, których obszary objęte były LSR innych lokalnych grup działania w perspektywie 2007-2013. W efekcie skutecznego włączenia tych 4 gmin utworzono pełną spójność obszarową w granicach całego powiatu świeckiego. Ostatecznie w dniu 04 czerwca 2014r. podpisano porozumienie w sprawie współtworzenia LSR na lata 2014-2020. Porozumienie zawierało **jedenaste gmin z obszaru powiatu świeckiego** oraz Powiat Świecki i nasza LGD.

Każdorazowo LGD stosowała znane i wypracowane, a tym samym adekwatne dla mieszkańców i podmiotów metody komunikacji i konsultacji potencjału i potrzeb obszaru powiatu świeckiego w otoczeniu różnorodnych zmian społecznych i ekonomicznych w kraju. Widoczne trwałe efekty rozwoju wsi w latach 2007-2013, zwiększenie rozpoznawalności LGD przez mieszkańców i podmioty we wszystkich gminach spowodowały wzrost liczby członków LGD oraz liczniejsze uczestnictwo aktywnych mieszkańców i przedstawicieli sektora III oraz przedsiębiorców na organizowanych spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych podczas opracowywania LSR na lata 2014-2020. Większy odzew odnotowano również w badaniach ankietowych, co świadczyło o skuteczności działań partycypacyjnych LGD i potrzebie ich kontynuowania oraz wzmacniania środków przekazu. Nabyte doświadczenie w perspektywie 2007-2013 pozwoliło, po przyjęciu LSR na lata 2014-2020, na absorpcję środków finansowych z trzech funduszy europejskich:

- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW),
- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR),
- Europejski Fundusz Społeczny (EFS),

w oparciu o które m.in. realizowano projekty grantowe w zakresie wsparcia rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw (EFRR, Oś 7) oraz aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (EFS, Oś 11).

Równoległe z wdrażaniem końcowych przedsięwzięć w ramach LSR na lata 2014–2020 przeprowadzono działania zmierzające do opracowania niniejszej lokalnej strategii rozwoju na perspektywę 2021–2027. Wszystkie **jedenaste gmin partnerskich**, Powiat Świecki i nasza LGD niezwłocznie wyraziły wolę współtworzenia LSR na lata 2021–2027 w następstwie jej współrealizacji. Uznano, że główną przesłanką dla kontynuacji partnerstwa jest szansa na efektywniejszą i skuteczną realizację działań na rzecz lokalnej społeczności dążących do niwelowania problemów i do zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb na obszarze całego powiatu świeckiego, mając na uwadze w szczególności poprawienie sytuacji społeczno-gospodarczej po pandemii COVID-19.

W naszej LGD współpracujemy w partnerstwie dla podjęcia wspólnych działań dotyczących potrzeb mieszkańców, a wdrażanie LSR jest wyznacznikiem partnerskich relacji sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Wyraża się to zarówno we współpracy pomiędzy członkami i organami LGD, jak również poprzez wspólne aktywne działania z liderami społecznymi poprzedzone konsultacjami i długoterminową współpracą, co jest fundamentalną i niezaprzeczalną cechą podejścia RLKS. Opracowując już trzecią LSR odczuwalna jest silna więź pomiędzy wszystkimi członkami LGD, w szczególności pewność wszystkich 11 gmin partnerskich na dalszy skuteczny rozwój obszaru powiatu świeckiego, co sprzyja pogłębianiu współpracy i bezkonfliktowej komunikacji. Jako partnerskie stowarzyszenie, w sposób oczywisty i w oparciu o wypracowane latami metody przepływu informacji, również drogami nieformalnymi opartymi na wieloletnim współdziałaniu, wymieniamy się poglądami, innowacyjnymi pomysłami, sukcesami i porażkami w dążeniu do polepszenia sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru LGD. Niewątpliwie partnerstwo, w działaniach podejmowanych przez LGD, jest szczególnie potrzebne z uwagi na szerokie spektrum zadań obejmujących problemy społeczne, gospodarcze, kulturalne, zdrowotne, edukacyjne, klimatyczne, środowiskowe wyartykułowane w niniejszej LSR. Szczegółowe informacje dotyczące spójności i zintegrowania partnerów LGD opisano w rozdziale V LSR.

I.3. Opis struktury LGD

Na moment opracowywania LSR w skład LGD wchodzi 77 członków reprezentujących trzy sektory:

- a) publiczny,
- b) gospodarczy,
- c) społeczny.

Z uwagi na inkluzywny charakter stowarzyszenia lista członków LGD ulega modyfikacjom. Aktualne dane w tym zakresie zawarte są na stronie internetowej LGD.

Każda gmina partnerska ma przedstawicieli z każdego sektora. **Sektor publiczny**, którego członkami są podmioty publiczne ma udział procentowy w wysokości 16,67%. **Sektor gospodarczy**, którego członkami są podmioty gospodarcze ma udział procentowy 17,95 %. Najliczniejszy jest **sektor społeczny** z udziałem procentowym w wysokości 65,38%. Członkami sektora społecznego są organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, liderzy społeczni oraz mieszkańcy*.

Tabela I.1. Ilościowy skład członków LGD wg sektorów (opracowanie własne)

L.p.	Partnerzy	Sektory (w osobach)			
		publiczny	gospodarczy	społeczny	RAZEM
1	Gmina Bukowiec	1	1	7	9
2	Gmina Dragacz	1	1	6	8
3	Gmina Drzycim	1	1	5	7
4	Gmina Jeżewo	1	1	8	10
5	Gmina Lniano	1	1	2	4
6	Gmina Nowe	1	1	3	5
7	Gmina Osie	1	1	4	6
8	Gmina Pruszcz	2	2	2	6
9	Gmina Świecie	1	3	6	10
10	Gmina Świekatowo	2	1	3	6
11	Gmina Warlubie	1	1	4	6
12	Powiat świecki	1	0	0	1
Razem		13	14	51	78

I.3.1. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym oraz dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

LGD funkcjonuje w oparciu o statut i wpis do KRS. Władzami LGD są: Walne Zebranie Członków, Zarząd oraz Komisja Rewizyjna.

Najwyższym organem władzy LGD jest **Walne Zebranie Członków**, które tworzą członkowie LGD zbierający się w ustalonym czasie i miejscu w celu podjęcia decyzji dotyczących działalności stowarzyszenia (określanie głównych kierunków działania i rozwoju LGD). Walne zebranie podejmuje decyzje za pomocą uchwał w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów. Zasady zwoływania i przeprowadzania Walnego Zebrania Członków oraz kadencyjność organów reguluje statut.

Zarząd kieruje całokształtem działalności LGD, reprezentuje ją na zewnątrz i ponosi odpowiedzialność przed Walnym Zebraniem Członków. Swoje decyzje podejmuje w postaci uchwał Zarządu.

Stowarzyszenie posiada organ kontroli wewnętrznej jakim jest **Komisja Rewizyjna**, wybierana przez Walne Zebranie Członków. Członek Komisji Rewizyjnej nie może jednocześnie pełnić funkcji w Zarządzie i być członkiem Rady lub pracownikiem LGD. Organ ten dokonuje oceny funkcjonowania LGD i sporządza sprawozdanie ze swojej działalności, które następnie przedkłada na Walnym Zebraniu Członków.

LGD oprócz organów wymaganych na podstawie art. 11 Ustawy z dnia 07 kwietnia 1989r. prawo o stowarzyszeniach (z późniejszymi zmianami) jest zobowiązana posiadać organ decyzyjny, którym jest **Rada** wybierana przez Walne Zebranie Członków na okres kadencji. Członek Rady nie może być równocześnie członkiem organu kontroli wewnętrznej LGD, Zarządu LGD lub pracownikiem LGD. Rada funkcjonuje w oparciu o Regulamin Wewnętrzny Rady. Wszystkie decyzje podjęte przez członków Rady są przyjmowane w formie uchwał na jej posiedzeniach w miejscu i czasie wyznaczonym przez Przewodniczącego Rady i Zarząd LGD.

* Sektor „mieszkańcy” obowiązujący we wdrażaniu RLKS w okresie programowania 2014-2020

I.3.1.1 Opis składu organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym jest czternastoosobowa Rada jako statutowy organ LGD, którego głównymi kompetencjami są:

- wybór operacji/projektów, które mają być realizowane w ramach LSR,
- ustalenie kwoty wsparcia

w oparciu o przyjęte procedury oceny i wyboru oraz kryteria wyboru operacji/projektów.

Członkowie Rady reprezentują grupy interesu:

- publiczna – 6 osób, co stanowi 42,86%;
- gospodarcza – 2 osoby, co stanowi 14,28%;
- społeczna – 6 osób, co stanowi 42,86%.

Skład osobowy Rady spełnia warunek reprezentatywności określony w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021r. rozdz. II art. 33 ust. 3 lit. b), który obliguje, aby ani władze publiczne ani żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała decyzji w sprawie wyboru. Członkowie Rady objęci są obowiązkowo wsparciem szkoleniowo-doradczym w celu podnoszenia i aktualizacji wiedzy nt. oceny i wyboru wniosków o przyznanie pomocy w ramach LSR.

I.3.1.2. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Dokumenty, które regulują funkcjonowanie i sposoby działania LGD przedstawia tabela nr I.2. Wszystkie zmiany i aktualizacje w poszczególnych dokumentach podejmowane są w postaci uchwał przez odpowiednie organy.

Tabela I.2. Podstawowe dokumenty regulujące zasady działania LGD

Rodzaj dokumentu	Główne założenia dokumentu
Statut	<ul style="list-style-type: none">– cele i sposoby działania LGD– informacje o członkach stowarzyszenia (m.in. sposób nabycia, przyczyny utraty członkostwa, prawa i obowiązki członka)– informacje o władzach (m.in. sposób ich wyboru, kompetencje)– organ decyzyjny – Rada i jej kompetencje– majątek i rozwiązanie LGD
Regulamin Zarządu	<ul style="list-style-type: none">– zasady i tryb pracy Zarządu
Regulamin Wewnętrzny Rady	<ul style="list-style-type: none">– zasady zwoływania posiedzeń Rady– organizacja posiedzeń Rady– zasady oceny wyboru operacji/projektów– zasady podejmowania decyzji
Regulamin pracy biura	<ul style="list-style-type: none">– zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników– opis stanowisk– zasady funkcjonowania biura LGD
Polityka bezpieczeństwa informacji	<ul style="list-style-type: none">– zasady przetwarzania danych osobowych w LGD– warunki korzystania z systemu informatycznego– postępowanie na wypadek zagrożeń– ewidencje osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych (wyodrębnione projekty)
Polityka rachunkowości	<ul style="list-style-type: none">– zasady funkcjonowania księgowości– plan kont

ROZDZIAŁ II Zwięzła charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

II.1. Krótki opis obszaru LGD spójnego w granicach powiatu

Obszar LGD, tj. cały powiat świecki, położony jest w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego. Graniczy z następującymi powiatami województwa kujawsko-pomorskiego: powiat tucholski (od zachodu), powiat bydgoski (od południa), powiat chełmiński (od południowego wschodu), powiat grudziądzki i miasto Grudziądz (od północnego wschodu) oraz od strony północnej z powiatami tczewskim i starogardzkim w województwie pomorskim.

Powiat świecki zajmuje powierzchnię 1474 km² (co stanowi 8,2% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego) i jest największym powiatem w województwie.¹

Granice obszaru LGD pokrywają się z granicami administracyjnymi powiatu z włączeniem miasta powiatowego Świecie.

Mapa wskazuje obszar objęty LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin wykazujących spójność przestrzenną obszaru objętego LSR.

W skład powiatu świeckiego wchodzi obecnie:

- trzy gminy miejsko-wiejskie, tj. Świecie, Nowe i Pruszcz⁺;
- osiem gmin wiejskich: Bukowiec, Dragacz, Drzycim, Jezewo, Lniano, Osie, Świekatowo i Warlubie;
- 133 sołectwa;
- 262 miejscowości wiejskie.

Partnerskie gminy wchodzące w skład LGD łącznie tworzą spójny geograficznie obszar, który charakteryzuje się wspólnymi tradycjami, lokalną tożsamością i poczuciem przynależności.

Tabela II.1. Podstawowe informacje o gminach - opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych - dane na dzień 31 grudnia 2020r.

Lp.	Gmina	Powierzchnia [km ²]	Liczba miejscowości	Liczba sołectw
1.	Bukowiec	111	19	13
2.	Dragacz	112	17	12
3.	Drzycim	108	20	11
4.	Jezewo	156	27	14
5.	Lniano	88	24	11
6.	Nowe	107	21	10
7.	Osie	209	31	11
8.	Pruszcz	143	26	20
9.	Świecie	175	29	13
10.	Świekatowo	64	9	9
11.	Warlubie	201	39	9
łącznie:		1 474	262	133

⁺ Na początku 2022 roku miejscowość Pruszcz nabyła prawa miejskie.

kulturowego, tworzenie produktu turystycznego wykorzystującego dobra lokalne, rozwój przedsiębiorczości oraz uwrażliwienie mieszkańców na potrzeby związane z utrzymaniem i ochroną lokalnych zasobów.

II.2. Ludność objęta wdrażaniem LSR

Na koniec grudnia 2020 r. powiat świecki zamieszkiwało łącznie 96 507 mieszkańców. W latach 2016-2020 nastąpił spadek liczby ludności o 1,0%. Procentowy spadek liczby ludności był nieco mniejszy niż przeciętnie w województwie (1,1%), a na tle pozostałych lokalnych grup działania zmiana ta należała do średnich. Zdecydowana większość mieszkańców zamieszkiwała obszary wiejskie (68 %), a ich udział w okresie 2010-2020 wzrósł o 1,5 pkt. proc. W roku 2020 najwięcej osób mieszkało w gminie miejsko-wiejskiej Świecie (33,3 tys. – koncentrując 34,5 % mieszkańców obszaru LGD), natomiast najmniej w gminie Świekatowo (3,5 tys. – stanowiąc 3,6% mieszkańców tego obszaru).²

Prognoza liczby ludności do 2024 roku wskazuje, że liczba mieszkańców powiatu świeckiego będzie się systematycznie zmniejszała. Przewiduje się, że do 2040 roku nadal będzie wzrastał odsetek osób starszych przy jednoczesnym spadku osób w wieku przedprodukcyjnym. Dla porównania do 2040 roku na terenie powiatu świeckiego liczba osób starszych wzrośnie o ponad 30%, tj. 5 tysięcy, a na terenie województwa kujawsko-pomorskiego szacuje się, że liczba seniorów zwiększy się o ponad 17%, tj. 66 tysięcy. Dodatkowo, można przypuszczać, że trwanie życia będzie się sukcesywnie wydłużało, sprzyjając tym samym zwiększeniu zarówno liczby, jak i odsetka ludności w starszym wieku w ogólnej populacji nie tylko naszego województwa, ale i całego kraju. Mając na uwadze znaczący wzrost seniorów, należy liczyć się z poważnym narastaniem problemu samodzielnej egzystencji tej grupy wiekowej a szczególnie wśród osób starszych wymagających pomocy (opieki, leczenia czy rehabilitacji), co z kolei zwiększy popyt na usługi zdrowotne i opiekuńcze.³

Tabela II.2. Liczba mieszkańców wg zamieszkania na obszarze LGD - opracowanie własne - Bank Danych Lokalnych - dane na dzień 31 grudnia 2020r.

L.p.	Gmina	Liczba mieszkańców		Liczba mieszkańców w miejscowościach do 20 tys.
		ogółem	w tym liczba kobiet	
1	Bukowiec	4 945	2 446	4 945
2	Dragacz	6 998	3 516	6 998
3	Drzycim	4 835	2 326	4 835
4	Jeżewo	7 820	3 903	7 820
5	Lniano	4 127	2 072	4 127
6	Nowe (w tym obszar miejski)	9 903 (5 595)	5 037 (2 899)	9 903
7	Osie	5 503	2 757	5 503
8	Pruszcz	9 365	4 720	9 365
9	Świecie (w tym obszar miejski)	33 297 (24 880)	17 372 (13 097)	8 417
10	Świekatowo	3 498	1 743	3 498
11	Warlubie	6 216	3 106	6 216
Razem:		96 507	48 998	71 627

II.2.1. Gęstość zaludnienia i ekonomiczne i funkcjonalne struktury wieku

Pod względem gęstości zaludnienia na obszarze LGD nie notuje się sytuacji problemowej. W 2020 roku wynosiła ona 67 osób/km² (przeciętnie w województwie 115 osób/km²). Wartości notowane na obszarach lokalnych grup działania w województwie (pomijając te działające na obszarach wyłącznie miejskich) zawierają

się w przedziale od 45 do 116 osób/km², a najliczniejsza lokalna grupa działania notuje na swych obszarach od około 60 do niespełna 80 osób/km². Różnice te nie mają większego wpływu na możliwości rozwojowe obszarów.

W 2020 roku udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) w ogóle ludności wynosił 19,0%, co było wartością nieco wyższą niż w województwie i kraju (odpowiednio 18,0% i 18,2%), poza tym w latach 2016-2020 na obszarze LGD miał miejsce spadek liczby i udziału osób w tym wieku. W 2020 roku mieszkańcy w wieku produkcyjnym stanowili 60,7% ogółu ludności i był to przeciętny udział na tle wartości dla pozostałych lokalnych grup działania, jednocześnie nieco wyższy od średnich wartości dla województwa (59,9%) i Polski (59,5%). W analizowanym okresie na obszarze LGD zanotowano zmniejszenie się liczebności i udziału tej grupy wiekowej, o nasileniu przeciętnym na tle województwa i kraju.

Powszechnie zachodzący proces starzenia się społeczeństwa powoduje wzrost liczby i udziałów osób w wieku poprodukcyjnym. Na obszarze LGD w 2020 roku udział osób w tym wieku wynosił 20,3% i należał do przeciętnych wśród wszystkich lokalnych grup działania, był również niższy w porównaniu do średniej wojewódzkiej (22,1%) i krajowej (22,3%). W analizowanym okresie zanotowano dość duży wzrost zarówno liczebności, jak i udziału tej grupy ekonomicznej na tle pozostałych lokalnych grup działania. Nasilenie wzrostu było również dużo większe niż przeciętnie w województwie i kraju.⁴

Pod względem funkcjonalnych grup wieku, na obszarze LGD według stanu na rok 2020 mieszkało 2 873 dzieci w wieku żłobkowym (0-2 lat), 4 182 dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat) oraz 10 145 dzieci w wieku szkolnym (7-15 lat). Biorąc pod uwagę zmiany, jakie zaszły w okresie 2016-2020, wówczas poza grupą dzieci w wieku szkolnym (w której nastąpił umiarkowany wzrost), w pozostałych grupach nastąpił relatywnie duży spadek liczby dzieci. Dlatego też potrzeby w zakresie wszelkich działań opiekuńczo-edukacyjnych dedykowanych tym grupom nie powinny wykraczać poza obecnie diagnozowane. W przypadku starszych grup wiekowych, młodzież w wieku 16-19 lat liczyła 3 908 osoby, natomiast młode osoby dorosłe w wieku 20-24 lat liczyły 5 063 osoby. W obydwu grupach nastąpił duży spadek liczby osób (przy czym w grupie 20-24 lat miał miejsce trzeci najwyższy spadek liczby osób wśród wszystkich lokalnych grup działania, o prawie 1,1 tys.). Łączna populacja młodych mieszkańców do 24 lat, wynosiła w 2020 roku 26 171 osób (stanowiąc 27,1 % ludności obszaru LGD) i wyraźnie spadła względem roku 2016. Liczba mieszkańców w grupach najstarszych wynosiła 35 436 osób w wieku 50+ (36,7%). W tej grupie nastąpił wzrost liczby osób co może wiązać z rosnącymi oczekiwaniami zarówno w zakresie działań aktywizacyjno-integracyjnych (głównie dla 50- i 60-latków) oraz usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych.

Tabela II.3. Struktura ludności pod względem wiekowym – dane wg GUS - stan na 31 XII 2020r.

Gmina	Wiek mieszkańców obszaru LGD											
	0-2	3-6	7-15	16-19	20-24	25-29	30-49	50-69	70+	przed produkcyjny	produkcyjny	po produkcyjny
Bukowiec	157	222	578	198	266	302	1480	1275	467	1061	2931	953
Dragacz	170	316	808	288	340	393	2147	1866	670	1423	4185	1390
Drzycim	156	249	535	180	284	324	1431	1233	443	1025	2944	866
Jeżewo	256	354	864	353	408	477	2333	2021	754	1664	4655	1501

Lniano	154	187	462	161	244	265	1202	1047	405	879	2452	796
Nowe – ob. wiejski	142	170	473	172	222	287	1314	1127	401	882	2624	802
Miasto Nowe	148	214	517	199	273	326	1622	1558	738	973	3254	1368
Osie	166	242	597	234	336	338	1619	1409	562	1119	3312	1072
Pruszcz	285	430	997	382	530	592	2775	2418	956	1896	5586	1883
Świecie – ob. wiejski	287	422	1016	371	468	513	2648	1960	732	1913	5115	1389
Miasto Świecie	645	966	2261	910	1145	1459	7562	6831	3101	4334	14468	6078
Świekatowo	120	152	333	176	231	203	1045	916	322	677	2183	638
Warlubie	187	258	704	284	316	364	1879	1634	590	1298	3720	1198
łącznie:	2 873	4 182	10 145	3 908	5 063	5 843	29 057	25 295	10 141	19 144	57 429	19 934

II.2.2 Saldo migracji

W latach 2016-2020 obszar LGD, podobnie jak obszary działania większości lokalnych grup działania w województwie, cechował się niekorzystnym saldem migracyjnym. W okresie tym utracił łącznie 826 osób, a więc przeciętnie 165 osób rocznie. Średnioroczne saldo migracji w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w analizowanym okresie wyniosło -1,7 osób i należało do średnich (12. pozycja wśród 27 lokalnych grupach działania); dla porównania wskaźnik dla województwa kujawsko-pomorskiego był ujemny i wyniósł -1,0 osób na 1000 mieszkańców.

II.3. Zakres oddziaływania poszczególnych funduszy europejskich

Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Gminy Powiatu Świeckiego” na lata 2021–2027 jest strategią, która swoją wizję i rozwój opiera na dwóch funduszach europejskich:

- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW);
- Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+).

Tabela II.4. Zakres oddziaływania poszczególnych EFSI - opracowanie własne

L.p.	Gmina	EFRROW	EFS +
1	Bukowiec	x	x
2	Dragacz	x	x
3	Drzycim	x	x
4	Jeżewo	x	x
5	Lniano	x	x

6	Nowe	x	x
7	Osie	x	x
8	Pruszcz	x	x
9	Świecie – obszar wiejski	x	x
9a	Świecie – obszar miejski (powyżej 20 tys. mieszkańców)	nie dotyczy	x
10	Świekatowo	x	x
11	Warlubie	x	x

Działania obejmujące obszar miasta Świecie współfinansowane będą tylko i wyłącznie ze środków EFS+. Szczegółowe informacje na temat źródeł finansowania LSR zawarto w rozdziale IX LSR.

ROZDZIAŁ III Partycypacyjny charakter LSR

Niniejsza LSR, jak również dwie poprzednie strategie, opracowana została dla obszaru LGD z wykorzystaniem metod partycypacyjnych przy udziale społeczności lokalnej reprezentującej trzy sektory:

1. Publiczny, tj.:

- gminy,
- powiat,
- członkowie rad gmin,
- członkowie rady powiatu,
- sołtysi,
- samorządowe jednostki organizacyjne gmin/powiatu;

2. Gospodarczy, tj.:

- przedsiębiorcy,
- rolnicy,
- leśnicy;

3. Spółeczny, tj.:

- mieszkańcy,
- liderzy społeczni,
- przedstawiciele różnorodnych organizacji pozarządowych, w tym harcerze (ZHP), strażacy (OSP), parki krajobrazowe, kluby sportowe, ośrodek wsparcia ekonomii społecznej (OWES),
- organizacje społeczno – zawodowe rolników, w tym koła gospodyń wiejskich (KGW), kółka rolnicze.

Sporą aktywnością odznaczali się również członkowie LGD.

Zastosowano różnorodne metody partycypacyjne wypracowane latami, a zatem znane i adekwatne do poszczególnych grup interesariuszy w celu zapewnienia szerokiego udziału lokalnej społeczności w procesie budowania LSR na każdym etapie. Na początku skupiono się na dotarciu z informacją do osób/podmiotów (w szczególności do członków LGD), które wykazują się aktywnością w swoim środowisku oraz które w sposób stały i na bieżąco są w kontakcie z biurem LGD i podejmują współpracę. Dzięki tej metodzie informacja o nowej LSR dość szybko rozpowszechniła się drogą pantoflową po powiecie, co z kolei zapewniło na zorganizowanych później spotkaniach w gminach sporą frekwencję wśród osób, które znały LGD lub chcą ją poznać. Uwzględniono następujące poziomy partycypacji tj.:

- a) informowanie – w każdej gminie wyznaczona została osoba do kontaktu dysponująca bazą mailową/telefonów do potencjalnych grup objętych konsultacjami (m.in. sołtysi, radni, przedstawiciele NGO, w tym OSP, KGW oraz liderzy społeczni, instytucje kultury, przedsiębiorcy i rolnicy będących najbliższymi mieszkańcami wsi) co znacząco ułatwiło dotarcie do jak najszerszego grona lokalnej społeczności i ich zaproszenie na cykl spotkań konsultacyjnych oraz do wypełnienia ankiet badawczych; zapewniło to również sprawną organizację spotkań w miejscach znanych i przyjaznych dla mieszkańców gmin, w tym dostosowanych do osób z niepełnosprawnościami;

- b) konsultowanie/badanie – w każdym cyklu spotkań z mieszkańcami zastosowano badanie ankietowe celem przekonsultowania potencjału i potrzeb obszaru LGD, które następnie przepracował powołany Zespół ds. opracowania LSR; każda ankieta była dostępna w formie papierowej bezpośrednio na spotkaniu konsultacyjnym oraz w formie elektronicznej dla osób, które z jakichś przyczyn nie mogły uczestniczyć w spotkaniu; zapewniono również ankietę z powiększoną czcionką dla osób z zaburzeniami widzenia; zwrot wypełnionych ankiet po każdym spotkaniu był na bardzo dużym poziomie;
- c) współdecydowanie oraz współdziałanie – poza otwartymi konsultacjami w każdej gminie, na których liczył się każdy głos i pomysł na projekt, powołano również Zespół ds. opracowania LSR, który precyzyjnie porządkował materiały z konsultacji z mieszkańcami, konkretyzował dane celem przekazania mieszkańcom precyzyjnej odpowiedzi zwrotnej po cyklu spotkań i badań, jak również opracowywał kolejne dane, które podlegały dalszym konsultacjom i zatwierdzeniu.

Proces opracowania LSR był konsultowany na kilku etapach:

- diagnoza potencjału, potrzeb i oczekiwań,
- definiowanie celów,
- formułowanie przedsięwzięć.

Bieżące prace związane z opracowaniem LSR, w tym redagowanie tekstu, wykonywał Zarząd LGD przy współpracy z pracownikami biura LGD.

W procesie opracowania LSR wszystkie ww. grupy z trzech sektorów brały aktywny, partnerski udział na wszystkich kluczowych etapach opracowania LSR. Optymistycznie przewiduje się partycypacyjny udział tych grup w jej późniejszej realizacji, z zachowaniem inkluzywności.

W procesie opracowania LSR na lata 2021–2027 wykorzystane zostały dane wynikające:

1. Z ankiety badawczej przeprowadzonej podczas 1 cyklu 14 spotkań z mieszkańcami w okresie od 16 maja 2022r. do 06 czerwca 2022r. oraz konsultacji społecznych prowadzonych za pośrednictwem formularza ankiety Google do dnia 05 czerwca 2022r. Zorganizowano 11 bezpośrednich spotkań w każdej gminie oraz odrębne spotkanie z członkami OSP i zarządem Hufca ZHP. Dodatkowo przeprowadzono konsultacje w ramach spotkania podsumowującego projekt objęty grantem z EFS z perspektywy 2014–2020.

Spotkania miały charakter otwarty i były przeprowadzane w formie dyskusji. Podczas każdego spotkania mieszkańcom zapewniono materiał multimedialny z prelekcją nt. nowej perspektywy i dane podlegające konsultacjom. Uczestnicy aktywnie dopytywali o szczegóły planowanych przedsięwzięć oraz wypowiadali się na temat swoich oczekiwań w zakresie poprawy warunków życia (pracownicy LGD systematycznie notowali pytania i zamysły). Równoległe z realizacją cyklu spotkań konsultacyjnych, na podstawie wstępnej analizy kierunków i efektów działań/inwestycji podejmowanych w latach ubiegłych w gminach oraz identyfikacji obszarów, w których występuje potrzeba podjęcia działań, opracowana została ankieta, która została skierowana do mieszkańców obszaru LGD. Ankieta była anonimowa i zawierała szereg pytań na temat sytuacji w każdej gminie partnerskiej. Zawierała pytania o podstawowe dane demograficzne i społeczne umożliwiające określenie przekroju społecznego ankietowanych, nie pozwalające jednak na ich bezpośrednią identyfikację (m.in. wiek, płeć, wykształcenie, status na rynku). Przygotowano wiele pytań zamkniętych, pozwalających ustalić hierarchię potrzeb oraz poziom satysfakcji z obecnej sytuacji. W ankiecie umieszczono również pytania wielokrotnego wyboru bazujące na dokonanej wcześniej ocenie sytuacji w różnych obszarach życia społecznego i gospodarczego z uwzględnieniem potrzeby wdrażania działań innowacyjnych, które w poprzedniej perspektywie finansowania były na niskim poziomie. Badanie ankietowe realizowane było dwutorowo: w wersji papierowej, podczas spotkań z mieszkańcami połączonymi z dyskusją na temat obecnej sytuacji i planów na najbliższe lata oraz elektronicznie (ankieta Google) poprzez umieszczenie odnośnika na stronie internetowej LGD oraz na Facebook.

Pozyskano 206 wypełnionych ankiet, na podstawie których opracowano *Raport z analizy badania ankietowego (potencjał i zasoby)*, który był podstawą do wytypowania głównych problemów występujących na obszarze LGD w trzech obszarach (gospodarczym, środowiskowym i społecznym), mocnych i słabych stron pozwalających na wyodrębnienie potencjału obszaru LGD oraz szans i zagrożeń, jak również określenia grup

w niekorzystnej sytuacji – wszystkie zdiagnozowane aspekty ujęto w rozdziale IV LSR. W zakresie badanej potrzeby wdrażania innowacyjności wykazano niski poziom zainteresowania we wszystkich obszarach tematycznych, co świadczy o konieczności kształtowania wiedzy w tym zakresie. Ponadto na każdym spotkaniu w danej gminie wytypowana została przez uczestników grupa minimum trzech osób do udziału w pracach w Zespole ds. opracowania LSR.

Cykl spotkań wpłynął na poszerzenie grona znajomych na portalu społecznościowym prowadzonym przez LGD, co stanowi wartość dodaną konsultacji założeń LSR i sprzyja dotarciu z informacją o tworzonej LSR do szerszego grona mieszkańców i podmiotów.

2. Z prac Zespołu ds. opracowania LSR przeprowadzonych w czerwcu 2022r.
W dniu 20 czerwca 2022r. z wykorzystaniem metody World Cafe, jako aktywizującego narzędzia przeznaczonego do pracy z dużym zespołem osób, uporządkowano i efektywnie przeprowadzono kreatywne dyskusje (burzę mózgów) w trzech obszarach tematycznych (gospodarka, środowisko i społeczeństwo) celem uszeregowania wypracowanego na ww. I cyklu spotkań potencjału, a następnie potrzeb w danym obszarze tematycznym. Członkowie Zespołu wraz z pracownikami LGD (moderatorzy) dokonywali analizy przyjęcia lub odrzucenia pomysłów z konsultacji. Jednocześnie członkowie Zespołu składali nowe propozycje w oparciu o wyniki ankiet. Metoda World Cafe w połączeniu z wynikami ankiet badawczych pozwoliła Zespołowi na poznanie wielu aspektów w badanych trzech obszarach tematycznych i pozyskanie deklaracji pozwalających na podział osób w Zespole na trzy obszary (gospodarka, środowisko i społeczeństwo). Metoda World Cafe okazała się świetnym sposobem na intensywność myślenia i pozyskanie innowacyjnych na skalę powiatu i regionu pomysłów na wykorzystanie wybranych elementów potencjału obszaru LGD do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów i wsparcia zgłoszonych przez mieszkańców potrzeb. Wyniki spotkań Zespołu odzwierciedlone są w rozdziałach IV, VI i VII LSR.
3. Z prac Zespołu ds. opracowania LSR w dniach od 05 do 07 września 2022r. – zorganizowano trzy odrębne spotkania Zespołu w podziale na wybrany przez członków obszar tematyczny. Każdy podzespół na podstawie szczegółowych wyników z pierwszego spotkania Zespołu oraz wyników ankiety badawczej, w tym licznych uwag i propozycji inicjatyw pozyskanych od mieszkańców w ramach dalszych konsultacji, wypracował cele, potencjał obszaru oraz możliwe do realizacji przedsięwzięcia. W tym czasie, oprócz pozyskiwania oddolnych pomysłów, brano pod uwagę możliwe do realizacji cele i działania wynikające z projektu Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021–2027 (priorytet 7 Fundusze Europejskie na Rozwój Lokalny) w ramach EFS+ oraz możliwe do realizacji obszary tematyczne wyszczególnione w projekcie dokumentu Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Interwencja I 13.1). Informacja zwrotna została przekazana mieszkańcom gmin podczas II cyklu spotkań i uwzględniona w analizie potrzeb i potencjału obszaru LGD.
4. Z II cyklu 11 spotkań w gminach w okresie od 09 stycznia 2023r. do 02 lutego 2023r. oraz konsultacji społecznych prowadzonych za pośrednictwem drugiej ankiety Google do dnia 05 lutego 2023r. W II cyklu uwzględniono możliwe do realizacji cele (w wymagających wsparcia obszarach tematycznych) i wytypowano przedsięwzięcia wynikające z zatwierzonego Programu Regionalnego FEdKP 2021–2027 oraz z zatwierzonego PS WPR na lata 2023–2027.
Na spotkaniach pojawiły się nowe twarze, co spowodowane było zmianą sposobu dotarcia do mieszkańców wsi poprzez bezpośrednie rozmowy z liderami społecznymi, przedstawicielami aktywnych organizacji oraz uczestnictwo w wydarzeniach organizowanych w gminach, m.in. uczestnictwo w spotkaniach podsumowujących projekty objęte grantem z EFS (z perspektywy finansowania 2014–2020), spotkaniach z sołtysami i rolnikami oraz spotkaniach wigilijnych z przedstawicielami OSP i KGW celem przybliżenia mieszkańcom planowanych form wsparcia w ramach tworzonej LSR. Niewątpliwie dużą rolę odegrał marketing szeptany, który w największym stopniu przyczynił się do uczestnictwa w spotkaniach szerszego grona potencjalnych beneficjentów pomocy.
Drugie badanie ankietowe również realizowane było dwutorowo: w wersji papierowej podczas spotkań z mieszkańcami połączonymi z dyskusją oraz elektronicznie (ankieta Google) poprzez umieszczenie odnośnika

na stronie internetowej LGD i FB. Pozyskano 143 ankiety, na podstawie których opracowano odrębny *Raport z analizy badania ankietowego (cele i działania)*, który był podstawą do określenia grupy osób w niekorzystnej sytuacji, wyznaczenia celów LSR oraz przedsięwzięć do realizacji w nowej perspektywie. W cyklu spotkań uczestniczyli rolnicy, dzięki czemu skutecznie zdiagnozowano potrzebę wsparcia działań pozarolniczych w gospodarstwach rolnych, wykorzystania zasobów i produktów lokalnych i rozwoju agro/turystyki.

5. Ze spotkania w dniu 27 stycznia 2023r. w Minikowie, połączonego z metodą World Cafe, dotyczącego wypracowania obszarów współpracy pomiędzy Kujawsko–Pomorskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego a lokalnymi grupami działania w zakresach tematycznych: 1. Pozarolnicze funkcje gospodarstw rolnych: – zagrody edukacyjne, – gospodarstwa agroturystyczne, – gospodarstwa opiekuńcze, 2. Krótkie łańcuchy żywnościowe, 3. Partnerstwo Wodne i spółdzielnie energetyczne. Spotkanie pozwoliło LGD na pozyskanie szerszej wiedzy nt. przedsięwzięć oraz na wzmocnienie i rozszerzenie o nowe metody długoletniej współpracy z Powiatowym Zespołem Doradztwa Rolniczego w Świeciu, głównie w zakresie wypracowania metod dotarcia ze wsparciem do rolników i gospodarstw rolnych z obszaru powiatu świeckiego.
6. Z kolejnych prac Zespołu ds. opracowania LSR na spotkaniu w dniu 17 lutego 2023r., na którym przedyskutowano i zatwierdzono dwa cele oraz przedsięwzięcia, które wpisano do LSR na lata 2021–2027.
7. Ze spotkania informacyjno–konsultacyjnego z rolnikami w dniu 10 marca 2023r. zorganizowanego w Świeciu dzięki współpracy z KPODR. Celem spotkania było zaprezentowanie rolnikom dedykowanych dla nich w nowej perspektywie przedsięwzięć. Pokazano uczestnikom dobre praktyki w województwie i w Polsce na podstawie wypracowanych i przekazanych lokalnym grupom działania na spotkaniu w dniu 27 stycznia 2023. materiałów KPODR w Minikowie. Prezentacja zagród edukacyjnych, gospodarstw agroturystycznych oraz przykłady wdrożenia krótkich łańcuchów dostaw wywołała dyskusję nad zasadnością realizacji tego typu przedsięwzięć. Ostatecznie wszystkie zaprezentowane zakresy tematyczne zyskały aprobatę i zainteresowanie rolników.
8. Ze spotkania z przedstawicielami zaprzyjaźnionej lokalnej grupy działania z terenu Niemiec (Bawarii) LAG Ammersee w dniu 11 marca 2023r. w Nowem. Spotkanie miało na celu podtrzymanie wzajemnych kontaktów, wymianę doświadczeń i dobrych praktyk. Rozważano o przyszłości w kontekście aktualnie pisanej LSR, w tym zgodnie stwierdzono, że dalsze kontakty są potrzebne a realizacja wspólnych działań partnerskich w przyszłym okresie programowania jest niezbędna i konieczna dla zaspokojenia potrzeb lokalnej społeczności, w szczególności w obszarze kulturalnym i przyrodniczym.
9. Ze spotkania konsultacyjnego z sołtysami z gminy Świecie w dniu 17 marca 2023r. w Grucznie. Zaprezentowano planowane do realizacji przedsięwzięcia w ramach LSR, przedyskutowano potencjał i potrzeby lokalnej społeczności. Istotnym elementem spotkania była konsultacja założeń planu komunikacji, w szczególności zasadności organizowania spotkań z sołtysami w kontekście planowanych naborów wniosków.
10. Ze spotkania w dniu 22 marca 2023r. w siedzibie LGD z przedstawicielem Katolickiej Szkoły Podstawowej im. ks. dr Bernarda Sychty w Świeciu zainteresowanego tematyką utworzenia lokalnego ośrodka wiedzy i edukacji (LOWE). Zaprezentowano podstawowe założenia funkcjonowania LOWE oraz przekazano drogą elektroniczną wypracowany Model Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji. Wcześniej na początku grudnia 2022r. LGD zaprosiła do dyskusji w tym temacie przedstawicielki Uczelni Lingwistyczno-Technicznej w Przasnyszu – Oddział w Świeciu, celem zainicjowania działań diagnozujących stopień zainteresowania placówek oświatowych tworzeniem LOWE. Tematyka ta budziła spore zainteresowanie na przeprowadzonym II cyklu spotkań z mieszkańcami w gminach, w szczególności w zakresie finansowania ośrodków, typu możliwych do realizacji zajęć oraz miejsc wsparcia. Rozważano również jakiego typu partnerstwo mogłoby zostać zainicjowane celem zaplanowania działań w okresie finansowania oraz w okresie trwałości projektu.
11. Z przeprowadzonego od 05 kwietnia 2023 r. do 28 kwietnia 2023r. dodatkowego badania ankietowego (ankieta online) na potrzeby opracowania planu komunikacji. Uzyskano 29 ankiet, na podstawie których opracowano Raport, będący podstawą do skomponowania metod komunikacji uwzględnionych w Planie Komunikacji. Jednocześnie zapoczątkowano tworzenie bazy mailowej na potrzeby wdrożenia Newsletter.

12. Z przeprowadzonych w dniu 21 kwietnia 2023r. w Starostwie Powiatowym w Świeciu oraz w dniu 26 kwietnia 2023r. w siedzibie LGD dwóch spotkań, na których skonsultowano poziom zainteresowania tworzeniem lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji wśród placówek oświatowych podlegających pod starostwo oraz pod gminy. Na każdym spotkaniu pn. „Z kawą o LOWE – poza formalnie nie znaczy gorzej” zaprezentowano charakterystykę tworzenia i funkcjonowania LOWE oraz zasady wsparcia z LSR i przedyskutowano zasadność i racjonalność lokowania ośrodków w szkołach. Pozyskano wiele kluczowych danych ze szkół na temat zasobów i dostępności od partnerów mogących wspierać działania LOWE. Najtrudniejsze i najbardziej problematyczne kwestie stanowiły wysokość grantu w stosunku do minimalnej grupy osób, którą należy objąć wsparciem nakierowanym na wzrost kompetencji kluczowych. Szeroko dyskutowano jak pozyskać tak dużą grupę osób dorosłych, jak przygotować placówkę oraz czy to w ogóle ma sens. Wartością dodaną spotkań była niewątpliwie integracja uczestników, którzy jednomyślnie stwierdzili, że od bardzo dawna nie mieli okazji na udział w spotkaniu na żywo przy dobrej kawce a tego typu bezpośrednia metoda partycypacyjna jest lepsza od spotkań online. Po spotkaniach zdiagnozowano drogą mailową zainteresowanie szkół tematem LOWE.

13. Z posiedzenia Zespołu ds. opracowania LSR w dniu 22 maja 2023r., na którym podjęto decyzję w drodze konsensusu, że treść lokalnej strategii rozwoju jest gotowa do przyjęcia przez Walne Zebranie Członków, a tym samym do złożenia dokumentu w odpowiedzi na konkurs na wybór LSR w wyznaczonym terminie.

14. Z konsultacji przeprowadzanych na bieżąco w biurze LGD w okresie opracowywania LSR. Pracownicy LGD regularnie informowali (osobiście, telefonicznie, mailowo) osoby zainteresowane o możliwych do realizacji działaniach w nowej perspektywie celem diagnozowania potrzeb lokalnej społeczności. Dodatkowo LGD jako uzupełnienie do przeprowadzonego badania ankietowego w trakcie II cyklu spotkań informacyjno-konsultacyjnych w gminach partnerskich, opracowała i udostępniła lokalnej społeczności tzw. „Dodatek do Ankiety dotyczącej analizy celów i potrzeb obszaru Lokalnej Grupy Działania „Gminy Powiatu Świeckiego” do opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2021–2027” zapewniający pozyskanie uszczegółowionych propozycji inicjatyw możliwych do realizacji w ramach LSR. Materiał udostępniono w biurze LGD dla potencjalnych beneficjentów pomocy, którzy preferują bezpośredni kontakt z pracownikami LGD. Ponadto dodatek do ankiety pozwolił na bieżąco konsultować oczekiwania i potrzeby lokalnej społeczności po zakończeniu badań ankietowych. Pozyskano 11 dodatków do ankiety wraz ze szczegółowymi opisami 21 inicjatyw, które przekazano Zespołowi ds. opracowania LSR celem zdiagnozowania potrzeb mieszkańców obszaru LGD i uwzględnienia ich w założeniach LSR.

W wyniku wszystkich ww. działań informacyjno–konsultacyjnych służących opracowaniu LSR wykorzystane zostały m.in. następujące dane:

- **w zakresie diagnozy obszaru** – dane do wytypowania potencjału obszaru, w tym opisu dziedzictwa i uwarunkowań kulturowych, przedsiębiorczości, rolnictwa, grup osób w niekorzystnej sytuacji, jak również potrzeb lokalnej społeczności;
- **w zakresie celów i wskaźników** – wyniki przeprowadzonej z mieszkańcami diagnozy oraz analizy potrzeb były podstawą do określenia celów LSR i wskaźników produktu i rezultatu (obligatoryjnych oraz własnych), wypracowanych z członkami Zespołu ds. opracowania LSR;
- **w zakresie procedur i kryteriów wyboru** – określenie m.in. preferowanych przedsięwzięć, określenie premiowanych wyższą punktacją wnioskodawców, zasad przyznawania pomocy, wsparcia określonych w LSR grup w niekorzystnej sytuacji;
- **w zakresie planu komunikacji** – metody, sposoby i kanały komunikacji (środki przekazu), z uwzględnieniem standardu minimum opracowanego przez Samorząd Województwa.

Członkowie Zespołu ds. opracowania LSR po zakończeniu danego cyklu spotkań w gminach dokonywali analizy przyjęcia lub odrzucenia pomysłów z konsultacji poprzez:

- a) szeregowanie zgłaszanych potrzeb/pomysłów na takie, które:
 - i. powtarzały się w ankietach, tj. były zbieżne tematycznie,
 - ii. stanowiły jednostkowe pomysły na inicjatywy,

co ważne wpisywały się w założenia RLKS, tj. dotyczyły inicjatyw nie wykluczonych ze wsparcia w ramach WPR (I 13.1), FEdKiP (Priorytet 7) – tego typu wnioski zostały przyjęte przez Zespół i mają swoje odzwierciedlenie w planowanych do wdrożenia przedsięwzięciach;

Tabela III.1. Wykaz przykładowych, zbieżnych tematycznie pomysłów z konsultacji w I cyklu spotkań, przyjętych przez Zespół, z podziałem na obszary tematyczne.

Obszar gospodarczy	Obszar środowiskowy	Obszar społeczny
Wspieranie rozwoju lokalnych producentów, przedsiębiorców.	Wsparcie świadomości o środowisku naturalnym i potrzebie jej ochrony.	Poprawa warunków panujących w gminnych przychodniach, lepszy dostęp do opieki medycznej m.in. do specjalistów i rehabilitacji oraz zapewnienie usług opiekuńczych dla seniorów.
Stworzenie warunków do rozwoju w rolnictwie krótkich terminów dostaw.	Wspieranie inicjatyw związanych z przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym.	Poprawa oferty dla seniorów – dostosowanie świetlic i zajęcia dla seniorów, budowanie siłowni plenerowych, budowa lub modernizacja boiska, placu zabaw, altany/wiaty z dostępem do grilla.
Tworzenie miejsc na spędzanie czasu wolnego z wyżywieniem i noclegiem.	Zastosowanie odnawialnych źródeł energii – podnoszenie wiedzy w tym zakresie.	Rozwijanie usług społecznych ukierunkowanych na osoby w wieku senioralnym i osoby z niepełnosprawnością.
Stymulowanie rozwoju gospodarczego i innowacyjności.	Promocja i działania na rzecz OZE.	Edukacja dostosowana do rynku powstających firm. Kursy, szkolenia dla mieszkańców obszarów wiejskich.

- b) odrzucanie pomysłów/koncepcji wykluczonych ze wsparcia w ramach WPR (I 13.1), z FEdKiP (Priorytet 7) czy przeznaczonych do realizacji ze środków na poziomie krajowym, m.in. obejmujące budowę dróg lokalnych, w szczególności dojazdowych do gospodarstw położonych na peryferiach wsi, budowa lub utwardzenie dróg, budowa żłobków, remiz strażackich, modernizację wiaduktów kolejowych, budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, wsparcie na infrastrukturę służącą wytwarzaniu energii odnawialnej, dotyczące świadczenia usług dla rolnictwa czy dotyczące wsparcia zawodowego w ramach środków z EFS+, tworzenie klubów międzypokoleniowych - tego typu wnioski zostały odrzucone i nie brane pod uwagę przy planowaniu przedsięwzięć w LSR.

ROZDZIAŁ IV Diagnoza potrzeb i potencjału obszaru LGD wraz z analizą dostępności i innowacyjności

IV.1. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura

IV.1.1. Ukształtowanie powierzchni i uwarunkowania przyrodnicze

Obszar LGD, tj. powiat świecki, obejmuje swym zasięgiem Dolinę Dolnej Wisły, Pojezierze Południowo-Pomorskie oraz wysoczyznę Świecką i część Borów Tucholskich. W krajobrazie powiatu świeckiego dominujące znaczenie odgrywają trzy jednostki geograficzne, zwane mezoregionami. Największy z nich – Wysoczyzna Świecka – to płaski obszar urozmaity niewielkimi morenowymi wzgórzami i dolinami. Wzbogacają go lasy, jeziora szczególnie atrakcyjne w rejonie Świekatowa, Błądzimia, Bukowca i Nowego. Od północy do Wysoczyzny Świeckiej przylega równina Borów Tucholskich charakteryzująca się wysoką lesistością. Najbardziej zasobną w lasy jest gmina Osie (ponad 70%). Największym rezerwuarem wód płynących Ziemi Świeckiej jest dolny odcinek Wisły. Na uwagę zasługuje również górny odcinek Mątwy z malowniczymi zboczami i widokami tworzącymi niemal podgórski krajobraz – zwłaszcza w okolicy tzw. Szwajcarii Rulewskiej i Buśni koło Warlubia – sprzyjający rozwojowi turystyki i rekreacji.

Znaczącą część obszaru LGD stanowią tereny rolnicze oraz lasy (ponad 36% powierzchni wraz z obszarami chronionymi). Na obszarze powiatu świeckiego przeważają gleby pochodzenia mineralnego w typie gleb: mady

rzeczne, gleby brunatne, gleby płowe i gleby biellicowe. Okolice Wiąga, Jeżewa, Warlubia, Nowego, Bukowca zajmują gleby brunatne ukształtowane pod wpływem cech klimatu umiarkowanego oraz roślin lasów liściastych i mieszanych na glinach moreny dennej. Surowce naturalne występują w postaci piasków, żwirów, surowców ilastych, glin i torfów. Najwięcej żwirowni znajduje się na terenie Gminy Dragacz. Powiat świecki jest także wyjątkowo zasobny w torfowiska.

Prawnie chronione obszary o szczególnych walorach przyrodniczych zajmują w powiecie świeckim 70 983,10 ha, rezerваты przyrody zajmują 541,00 ha, parki krajobrazowe 42 567,20 ha, obszary chronionego krajobrazu 28 273,50 ha, natomiast użytki ekologiczne 688,70 ha. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem wynosi 52,5% (dane GUS na XII 2020). W powiecie funkcjonuje 6 obszarów włączonych do programu Natura 2000, tj. Bory Tucholskie, Dolina Dolnej Wisły, Krzewiny, Sandr Wdy, Solecka Dolina Wisły oraz Zamek Świecie.⁵ Ponadto na obszarze powiatu znajduje się wyznaczony przez IBS PAN w 2012 r. fragment Północnego Korytarza Ekologicznego o znaczeniu regionalnym i międzynarodowym dla swobodnej migracji dużych zwierząt. Powiat świecki położony jest w zachodniej części (ze względu na położenie na zachód od Wisły) na odcinku Lasy Ławskie - Bory Tucholskie, w którym wyodrębniono następujące korytarze: Dolina Dolnej Wisły, Lasy Powiśla, Bory Tucholskie, Dolina Dolnej Wdy, Bory Tucholskie – Dolina Noteci. Zachowanie korytarza ekologicznego zapewnia ciągłość między obszarami prawnie chronionymi. Powierzchnia całkowita Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie wynosi 319 524,61 ha. Swoją powierzchnią obejmuje gminy z województwa pomorskiego i kujawsko-pomorskiego. Podzielony jest na trzy strefy: rdzenną, buforową i tranzytową. W skład strefy tranzytowej wchodzi m.in. gminy powiatu świeckiego: Osie, Warlubie, Jeżewo, Drzycim, Świekatowo, Bukowiec i Lniano. W obrębie powiatu świeckiego wydzielony został Leśny Kompleks Promocyjny "Bory Tucholskie", który obejmuje południowo-wschodnią część regionu Borów Tucholskich, największego zwarteo obszaru leśnego w kraju. W skład całego kompleksu promocyjnego wchodzi pięć nadleśnictw: Dąbrowa, Osie, Trzebciny, Tuchola i Woziwoda, o łącznej powierzchni 84 tys. ha. Obszar LKP „Bory Tucholskie” charakteryzuje się naturalnymi (lub zbliżonymi do naturalnych) układami przyrodniczymi o wyjątkowych walorach.

Atrakcją turystyczną obszaru LGD są także parki krajobrazowe i liczne rezerваты przyrody opisane w dalszej części rozdziału. Walory krajobrazowe wraz z zachowanym rolniczym charakterem terenów stanowią istotny potencjał i szansę dla dalszego rozwoju obszaru LGD, w szczególności pod względem turystycznym.

Zdiagnozowano na cyklach spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami m.in. potrzebę wykorzystania potencjału gospodarstw rolnych do pełnienia funkcji w zakresie tworzenia agroturystyki z jednoczesnym uwzględnieniem bogatych walorów przyrodniczych, dostępności żyznych gleb, lasów i czystych zbiorników wodnych. Dostępność do agroturystyki w zakresie usług i innowacyjności szerzej opisano w rozdziale IV.6.4 LSR. Podmioty agroturystyczne już utworzone mają możliwość pozyskania środków na przekształcenie się w zagrodę edukacyjną celem przyciągnięcia rodzin z dziećmi, propagowania ginących zawodów czy przygotowywania posiłków w sposób przyjazny dla środowiska, z surowców lokalnie dostępnych. W tym zakresie możliwe jest wdrożenie nowatorskich rozwiązań dla turystów celem ich przyciągnięcia poprzez np. ofertę menu z unikalnymi potrawami na bazie lokalnych produktów czy kreatywne warsztaty w terenie łączące aktywność fizyczną w pięknej scenerii przyrody, profilaktykę zdrowia i naukę nowych umiejętności. Dotyczyć to może gmin położonych w bliskości Borów Tucholskich (m.in. Osie, Świekatowo), gdzie występuje znacząco mniej barier dla rozwoju innowacji niż np. w gminie Pruszcz czy Dragacz, gdzie jest przewaga terenów rolniczych oraz niska lesistość (gm. Dragacz 182,17 ha lasów, co stanowi zaledwie 4,9 % powierzchni lasów w powiecie świeckim, gm. Pruszcz 169,52 ha lasów, co stanowi tylko 4,6 % powierzchni lasów w powiecie). Na obszarze LGD, w gminie Nowe - na obszarze wiejskim - działa jedna zagroda edukacyjna, dlatego niezbędne jest promowanie tego typu przedsięwzięcia, co wpłynie na zwiększenie dostępności do bazy noclegowej i rozwoju usług czasu wolnego na obszarze LGD. Szeroko rozumiana turystyka wiejska ma coraz więcej zwolenników z uwagi na kontakt z florą i fauną, na wsi można pojeździć konno, pospacerować po łąkach czy też spróbować przetworów domowej roboty. Dlatego też coraz więcej mieszkańców miast decyduje się na taką formę wypoczynku.

Potencjał turystyczny bazujący na wykorzystaniu walorów krajobrazowych nadal nie jest w pełni zagospodarowany, w szczególności z uwagi na występowanie obszarów chronionych, co znacząco utrudnia

zagospodarowanie tych terenów pod rekreację i świadczenie usług w tym zakresie. Dodatkowo korzystanie z walorów środowiskowych niesie za sobą ryzyko degradacji przyrody, niszczenia infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, dlatego też konieczne jest podnoszenie świadomości obywatelskiej i propagowanie zachowań proekologicznych oraz finansowanie operacji zakładających rozwój społeczno-gospodarczy nie odbywający się kosztem środowiska naturalnego. W tym kontekście warto też wskazać na potrzebę tworzenia przyjaznych ofert spędzania czasu wolnego, rekreacji, promowania zdrowego i aktywnego stylu życia z wykorzystaniem lokalnej infrastruktury w miejscach o wyjątkowych walorach krajobrazowych. Umiejętne wykorzystanie potencjału krajobrazowego poprzez wsparcie działań środowiskowych, gospodarczych i społecznych przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności obszaru, wzmocnienia ruchu turystycznego oraz rozwoju lokalnej gospodarki poprzez poprawę dostępności do usług społecznych, w tym turystycznych. LGD zapewni wyższą punktację dla inicjatyw sprzyjających turystyce z wykorzystaniem lokalnych zasobów oraz sprzyjające ochronie środowiska.

Na cyklach spotkań z mieszkańcami oraz w konsultacjach z gminami dotyczących budowanych strategii rozwoju gmin zdiagnozowano również:

– potrzebę rozbudowy szlaków turystycznych, w tym budowy ścieżek rowerowych, tworzenie atrakcyjnych miejsc rekreacji wodnej na obszarach charakteryzujących się malowniczymi widokami krajobrazowymi, czystym powietrzem i sprzyjającym ukształtowaniem powierzchni. Dostępność usług i innowacyjność w tym zakresie opisano w rozdziale IV.6.2 LSR.

– potrzebę ochrony dziedzictwa przyrodniczego dla przyszłych pokoleń i dbałość o ochronę przyrody w każdym możliwym zakresie. Dostępność usług i innowacyjność w tym zakresie opisano w rozdziale IV.6. oraz IV.9. LSR.

Walory krajobrazowe mają znaczenie dla wszystkich grup społecznych, w tym dla mieszkańców obszaru LGD jak i turystów odwiedzających powiat świecki z zachowaniem zasad horyzontalnych. Wszelkie operacje sprzyjające rozwojowi turystyki i rekreacji, jak i służące zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego realizowane będą z zachowaniem bezpieczeństwa użytkownika, sprawną komunikacją, w tym zapewnieniem usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowo kryteria lokalne będą zakładały wyższą punktację dla operacji zakładających innowacyjne rozwiązania w planowanych do wdrażania usługach, np. turystycznych.

IV.1.2. Dostępność komunikacyjna i tereny inwestycyjne

Przez obszar LGD w gminie Świecie przebiega droga ekspresowa nr 5 (S5), która w Nowych Marzach – gmina Dragacz – łączy się z autostradą A1 zwaną „Autostradą Bursztynową”, łączącą Gdańsk z Toruniem, a dalej z Łodzią, aż do Cieszyna i Czech, co jednocześnie sprzyja dostępności do lotniska w Gdańsku. Przez powiat przebiega również droga wojewódzka nr 240 (91) z przeprawą mostową przez rzekę Wisłę, z dojazdem do Chełmna, a dalej do Torunia oraz droga nr 214 w kierunku Kościerzyny i nr 239 – do Grudziądza i dalej Olsztyna.

Na obszarze powiatu dostępna jest publiczna komunikacja autobusowa, którą głównie obsługuje PKS Bydgoszcz oraz prywatne linie przewozowe z gminy Warlubie i Świecie. Średnia drogowa odległość miasta Świecie do Bydgoszczy i Torunia wynosi odpowiednio 43,6 i 49,5 km, a od siedzib sąsiednich powiatów odpowiednio: Tuchola 44,8 km; Chełmno 7,4 km, Grudziądz 25,0 km.⁶

Dostępny jest również transport kolejowy PKP. Główną trasą kolejową jest trasa relacji Katowice–Bydgoszcz–Gdańsk–Gdynia. Przez powiat świecki przebiega również trasa kolejowa Laskowice–Tuchola i Laskowice–Grudziądz. W przyszłości nie jest przewidywana rozbudowa sieci kolejowej. Ruch kolejowy jest alternatywą dla drogowego. Rozwój przewozów kolejowych wpływa pozytywnie na środowisko naturalne.

Dostępność komunikacyjna uległa znaczącej poprawie i stanowi ogromny potencjał, co zostało zdiagnozowane badaniem ankietowym po zakończeniu cyklu spotkań z mieszkańcami. To w szczególności szansa dla dalszego rozwoju obszaru LGD w zakresie dostępności do tworzonych działek inwestycyjnych, ułatwienia dostępu do większych miast (np. Gdańsk, Bydgoszcz, Toruń) celem migracji zarobkowej czy dostępu do kształcenia wyższego. Obszar LGD nadal odznacza się średnim poziomem dostępności terenów inwestycyjnych, ponieważ nie wszystkie gminy dysponują, bądź nie wytypowały obszarów, które można by przeznaczyć typowo na funkcje gospodarcze. Wynika to głównie z rolniczego charakteru gmin oraz występowania obszarów Natura

2000. Obecnie największymi terenami inwestycyjnymi dysponuje gmina Świecie – Vistula Park I i II. W planach gminy Świecie jest tworzenie w najbliższej przyszłości kolejnych miejsc inwestycyjnych w bliskim sąsiedztwie dróg A1 i S5 celem zniwelowania problemu ograniczonych działek przeznaczonych pod działalność gospodarczą i zachęcenie inwestorów do tworzenia infrastruktury na potrzeby gospodarcze.

Umiejętne wykorzystanie potencjału w postaci polepszonego dostępu komunikacyjnego poprzez wsparcie inicjatyw gospodarczych i społecznych przyczyni się do wzmocnienia lokalnej gospodarki, pozyskania inwestorów, ułatwienia wstępu młodych ludzi na uczelnie wyższe, jak również do pozyskania turystów tłumnie przemierzających drogi A1 i S5.

LSR nie zakłada realizacji przedsięwzięć służących budowie/modernizacji dróg czy zagospodarowaniu działek inwestycyjnych z uwagi na wykluczenia z dofinansowania tego typu inwestycji w ramach RLKS.

IV.1.3. Infrastruktura telekomunikacyjna i informacyjna

Na obszarze powiatu świeckiego dostęp do Internetu, w tym do sieci światłowodowych kształtuje się na poziomie porównywalnym do poziomu województwa, dzięki wzmocnionym działaniom jednostek publicznych wspierających mieszkańców w okresie pandemii. Większość gmin sukcesywnie zaopatrywało rodziny z dziećmi w urządzenia informatyczne oraz zapewniło dostęp do Internetu celem ułatwienia kształcenia zdalnego. Ponadto większość przedsiębiorstw również wdrożyła pracę zdalną dostosowując się do restrykcji nałożonych przez polski rząd. Potencjał infrastruktury telekomunikacyjnej i informacyjnej uległ znaczącej poprawie i sprzyja rozwojowi lokalnej gospodarki oraz edukacji na każdym poziomie nauczania. LSR nie zakłada realizacji przedsięwzięć służących budowie/modernizacji infrastruktury telekomunikacyjnej i informacyjnej z uwagi na wykluczenia z dofinansowania tego typu inwestycji w ramach RLKS.

W tym zakresie konieczny jest rozwój kompetencji cyfrowych celem ułatwienia dostępu mieszkańcom ze wszystkich grup społecznych do publicznych usług społecznych, w tym: opieki medycznej (przychodnie specjalistyczne, ośrodki rehabilitacyjne itp.), do placówek publicznych (urzędy, biblioteki, ośrodki pomocy, ośrodki kultury itp.), co wpłynie na usprawnienia w obszarze dostępności architektonicznej i informacyjno-komunikacyjnej w budynkach użyteczności publicznej, również dla osób z niepełnosprawnościami. Nie przewiduje się barier związanych z dostępnością do efektów wdrożenia cyfryzacji na obszarze LGD z uwagi na możliwość wdrożenia racjonalnych usprawnień. Ze środków EFS+ zakłada się realizację działań edukacyjnych dla wszystkich grup wiekowych m.in. służące rozwojowi umiejętności i kompetencji cyfrowych.

Równie istotne będzie wdrożenie rozwiązań cyfrowych ze środków EFRROW, np. opaski medyczne dla seniorów, przyjazna rejestracja do specjalistów czy inne rozwiązania, w tym innowacyjne, służące polepszeniu dostępu do usług społecznych z zachowaniem zasad horyzontalnych, tj. zapewnieniem równego dostępu i z poszanowaniem dla środowiska.

Zdiagnozowana drogą partycypacyjną (własne badanie ankietowe) potrzeba opracowywania koncepcji inteligentnych wsi (Smart Village) również wpłynie na postęp cyfrowy na obszarze LGD. Szczególną uwagę należy zwrócić na pokonanie przepaści cyfrowej i rozwijanie możliwości, jakie oferuje lepsza jakość sieci połączeń i cyfryzacja na obszarach wiejskich. Mając na uwadze, że kluczowym założeniem koncepcji Smart Village jest to, że postęp technologiczny, jeśli jest skutecznie zintegrowany z innymi inicjatywami rozwoju obszarów wiejskich, może stworzyć nowe/innowacyjne możliwości zwiększenia dochodów, świadczenia usług i wzmocnienia potencjału społecznego, co znacząco poprawia jakość życia na wsi. Dlatego LSR zakłada realizację przedsięwzięcia tym zakresie. Opracowywanie koncepcji inteligentnej wsi nie wiąże się z występowaniem barier związanych z dostępnością do informacji w zakresie innowacyjnych rozwiązań z uwagi na możliwość korzystania z obszernej bazy publikacji i udziału w tematycznych wizytach studyjnych organizowanych przez LGD, a wszelkie działania są dostępne dla wszystkich grup społecznych z zachowaniem zasad horyzontalnych.

IV.1.4. Infrastruktura komunalna i gospodarka odpadami

Nadal stoimy nad wyzwaniem jakim jest zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów, wykorzystanie właściwości materiałowych i energetycznych odpadów (recykling) oraz zmniejszenie ilości odpadów unieszkodliwianych poprzez składowanie. Szacuje się, że na obszarze LGD powstaje w sektorze komunalnym powyżej 30 tys. mg odpadów co roku. Najwięcej odpadów komunalnych wytwarzanych jest w gminie Świecie (ok. 48%). W 2020 roku na obszarze powiatu świeckiego funkcjonowało 8 składowisk odpadów komunalnych. Na terenie gminy Osie funkcjonowały 2 składowiska, a w gminach Lniano, Świekatowo i Warlubie zostały zamknięte. Na terenach pozostałych gmin funkcjonowało po jednym składowisku odpadów komunalnych. W gminie Świecie działa Międzygminny Kompleks Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych dla powiatu świeckiego i chełmińskiego, który znacząco wzmacnia gospodarkę odpadami na obszarze LGD.

Natomiast wyposażenie w sieć wodociągową oraz kanalizacyjną na obszarze LGD jest dość dobrze rozwinięte. Prawie w każdej gminie działa oczyszczalnia ścieków, w tym przemysłowe oczyszczające ścieki pochodzące z produkcji. Badanie własne wykazało dość wysokie zapotrzebowanie na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowościach wiejskich oraz konieczność rozwoju proekologicznej gospodarki ściekowej.

LSR nie zakłada realizacji przedsięwzięć służących budowie/modernizacji infrastruktury komunalnej, inwestycji w zakresie gospodarki odpadami i gospodarki wodno-kanalizacyjnej z uwagi na wykluczenia z dofinansowania tego typu inwestycji w ramach RLKS.

W tym zakresie zdiagnozowane drogą partycypacyjną problemy, które można rozwiązać poprzez wsparcie z LSR dotyczą niewystarczającej ilości działań/akcji profilaktycznych kształtujących w społeczeństwie nawyki prawidłowej segregacji odpadów, oszczędzanie wody pitnej, niezanieczyszczania zbiorników wodnych, powietrza i gleb. Przede wszystkim niezbędna jest edukacja i podnoszenie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego. Założenia LSR służące zwiększaniu świadomości obywatelskiej, wdrożeniu działań edukacyjnych dla wszystkich grup wiekowych dostępne będą dla wszystkich grup społecznych z zachowaniem zasad horyzontalnych, tj. zapewnieniem równego dostępu i z poszanowaniem dla środowiska. Nie przewiduje się barier związanych z dostępnością do efektów wdrożenia działań świadomościowych i edukacyjnych na obszarze LGD z uwagi na możliwość wdrożenia racjonalnych usprawnień.

IV.1.5. Stan infrastruktury w kontekście potrzeb rewitalizacji społeczno – gospodarczej

W oparciu o efekty poprzednich LSR realizowanych w okresach programowania 2007-2013 oraz 2014-2020 na obszarze LGD stan infrastruktury publicznej i dostęp do zrewitalizowanych obszarów znacząco się poprawił z uwagi na zrealizowanie kilkudziesięciu inwestycji, w tym m.in. w oparciu o Gminne/Lokalne Programy Rewitalizacji. W szczególności zrewitalizowano i wyposażono świetlice wiejskie, zagospodarowano otoczenie świetlic i domów kultury zapewniono miejsca ogólnodostępne, atrakcyjne dla mieszkańców i sprzyjające integracji i aktywnemu spędzaniu wolnego czasu. Utworzona i unowocześniona infrastruktura nadal służy rozwiązywaniu problemów społecznych i aktywizacji lokalnej społeczności. Utworzona infrastruktura poprawiająca wygląd, funkcjonalność i dostępność do obszarów wcześniej zdegradowanych w każdej gminie partnerskiej, a także powiązane z tym projekty społeczne i gospodarcze, w znaczącym stopniu przyczyniły się do zmian świadomości społecznej w zakresie dostrzegania problemów wykluczenia społecznego oraz marginalizowania społeczności wsi i małych miasteczek. Działania rewitalizacyjne nie rozwiązały wszystkich problemów społecznych związanych głównie z uzależnieniem od korzystania z pomocy społecznej, ze starzeniem się społeczeństwa, ubóstwem czy związane z bezradnością społeczną, jednak z pewnością dały początek

procesowi naprawczemu, który powinien być kontynuowany i uzupełniany o nowatorskie rozwiązania finansowane z EFRROW w odpowiedzi na organizowane przez LGD nabory wniosków.

Nadal na obszarze LGD każda gmina partnerska jest w stanie wytypować obszary zdegradowane i wymagające wdrożenia procesów rewitalizacyjnych celem poprawy życia lokalnej społeczności i rozwoju społeczno –gospodarczego. Gminy oraz powiat są na etapie tworzenia strategii rozwoju, które będą zawierały opisy obszarów problemowych i tym samym będą podstawą do stosowania rozwiązań ustawowych w zakresie rewitalizacji/odnowy tych terenów. Zachowując spójność dokumentów strategicznych z LSR możliwe będzie wsparcie wytypowanych obszarów problemowych z funduszy europejskich. LGD na bieżąco śledzi procesy konsultacyjne w gminach partnerskich i aktywnie uczestniczy w działaniach partycypacyjnych poprzez swoich przedstawicieli w społecznych radach i doradczych zespołach.

Po przeprowadzonych od maja 2022 do lutego 2023 dwóch badaniach ankietowych mieszkańcy nadal zgłaszają potrzebę budowy/rozbudowy infrastruktury poprawiającej jakość życia mieszkańców/lokalnej społeczności w małych wsiach z uwagi na jej brak lub zniszczenia eksploatacyjne (np. budowa lub renowacja boisk, placów zabaw, siłownia, budowa altany, wiaty z zadaszeniem, tworzenie parku z ławeczkami i fontanną czy małą muszlą koncertową, zapewnienie osobom młodym skate parku itp.). Pewne elementy infrastruktury publicznej (np. miasteczka rowerowe, skate parki) stały się pożądane przez lokalną społeczność a wynikają z wymiany dobrych praktyk i nowatorskich rozwiązań skutecznie wdrożonych w innych miejscowościach w regionie.

Tabela nr IV.1.: Potencjał infrastruktury służącej rozwiązywaniu problemów społecznych (dane GUS, XII 2020)

Obiekt	Liczba
Świetlice wiejskie	133
Gminne Ośrodki Kultury, Centra Kultury	13
Biblioteki	25
Stadiony	10
Boiska sportowe, boiska wielofunkcyjne, boiska typu „Orlik 2012”	46
Hale sportowe lub sportowo-widowiskowe	5
Sale gimnastyczne	34
Baseny kryte lub Aquaparki	2
Siłownie zewnętrzne	107
Skate parki	3
Przystanie wodne, mariny rzeczne	6
Inne obiekty umożliwiające organizację zajęć sportowo-rekreacyjnych	28

Mieszkańcy postrzegają rozwój wsi w wyposażeniu/modernizacji świetlic/przestrzeni rekreacyjnej przy świetlicach wiejskich, co niewątpliwie sprzyja integracji mieszkańców i polepszeniu wizerunku wsi. Przy realizacji operacji niezbędna jest również likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej, w których zdiagnozowany zostanie (na etapie projektowania) ograniczony dostęp dla osób z niepełnosprawnościami z życia społecznego, jak również dla młodych matek z dziećmi. Istotna jest także dbałość o środowisko, utrzymanie porządku, dbanie o tereny zielone czy minimalizowanie kosztów utrzymania ogólnodostępnych miejsc użyteczności publicznej. Dlatego LSR zakłada w tym zakresie działania świadomościowe w zakresie dbania o przyrodę, zapobiegania degradacji środowiska naturalnego, adaptacji zmian klimatu i szereg różnorodnych (adekwatnych do zdiagnozowanych potrzeb odbiorców) działań edukacyjnych i ofert spędzania czasu wolnego w zagospodarowanych miejscach publicznych oraz możliwość zapewnienia poprawy dostępności do małej infrastruktury publicznej w ww. zdiagnozowanym zakresie. Nie przewiduje się barier związanych z dostępnością do infrastruktury publicznej czy do działań świadomościowych i edukacyjnych na obszarze LGD z uwagi na możliwość wdrożenia racjonalnych usprawnień, a wszelkie działania są dostępne dla wszystkich grup społecznych z zachowaniem zasad horyzontalnych.

IV.2. Podmioty gospodarcze i branże z potencjałem rozwojowym

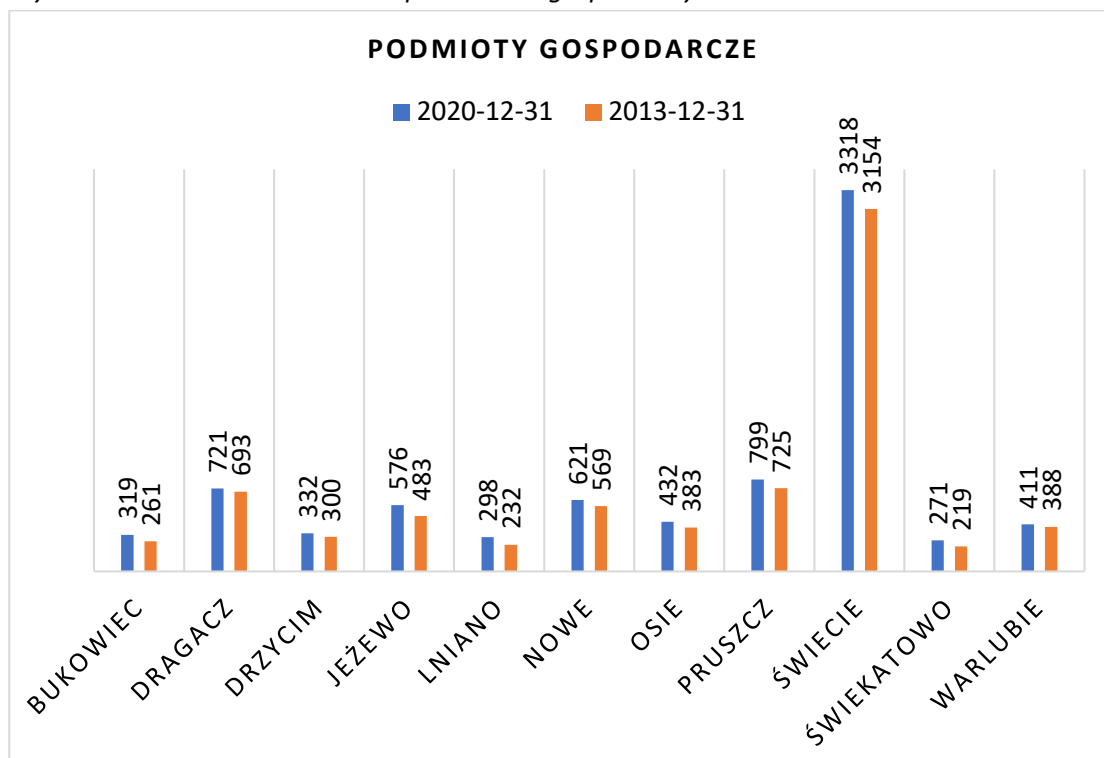
W powiecie świeckim, na koniec 2020 roku, funkcjonowało łącznie 8 098 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON (stanowiło to 3,9% wszystkich podmiotów działających w województwie kujawsko-pomorskim), co świadczy o 9% przyroście w stosunku do poprzedniego okresu objętego diagnozą obszaru LGD.

Na wykresie nr IV.1. widoczny jest w 2020 roku wzrost liczby podmiotów (pierwszy słupek) w każdej gminie partnerskiej w stosunku do liczby przedsiębiorstw w roku 2013. W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców daje to wartość 82,0 podmioty i stanowi 80,7% wartości wskaźnika dla całego regionu i 67,3% wartości dla kraju.

W latach 2016-2020 wskaźnik odnotował nieco niższy wzrost wartości niż w większości pozostałych lokalnych grup działania w regionie - o 9,8%. Odnotowany wzrost był natomiast nieco wyższy od średniej wojewódzkiej (o 0,6 pkt. proc.), przy czym niższy od średniej krajowej (o 0,7 pkt. proc.).

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2020 r. wynosiła 6 056. W przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących obszar LGD wartość wynosząca 10,1 pozycjonowała obszar wśród lokalnych grup działania o najniższych wskaźnikach. Wartość ta była dużo niższa zarówno od średniej wojewódzkiej (12,5), jak i od średniej krajowej (14,6). Wskaźnik ten cechował się stosunkowo niską zmianą wartości – w okresie 2016-2020 nastąpił jego wzrost o 14,9% (dla porównania w województwie wzrost o 15,1%, a w kraju o 17,0%).

Wykres nr IV.1. Porównanie ilości podmiotów gospodarczych na obszarze LGD z roku 2013 i roku 2020.

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wynosiła 572 (stanowiło to 3,6% wszystkich nowo zarejestrowanych podmiotów w województwie kujawsko-pomorskim), przy czym 507 z nich (88,6% ogółu) to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców obszaru dawało to wartość 5,8 nowych podmiotów, a wskaźnik ten był wyraźnie niższy zarówno od średniego wskaźnika dla województwa (7,6) jak i dla kraju (8,6).⁷

Na obszarze LGD występuje 5 podmiotów gospodarczych zatrudniających ponad 250 osób, w skali wielkości przeważają mikro (7 737) oraz małe (294) przedsiębiorstwa. Dane statystyczne wyraźnie wskazują na tendencję zniżkową w ilości przedsiębiorstw na przełomie ostatnich 3 lat.

Najwięcej podmiotów w 2020 roku działało w sektorze „handel hurtowy i detaliczny” (21,6%), następnie w sekcji „budownictwo” (15,5%) i „przetwórstwo przemysłowe” (11,36%). Najmniej podmiotów zajmowało się „informacją i komunikacją” (1,3%). Zauważalny są również różnice w przestrzennym rozmieszczeniu podmiotów

gospodarczych. Największa ilość firm ulokowała się w gminach: Świecie, Pruszcz i Dragacz, najmniej w gminie Świekatowo, Lniano i Nowe. Nadal najsilniej ugruntowały się przedsiębiorstwa z branży spożywczej (głównie mięsnej), papierniczej i drzewnej z uwagi na bogatą lesistość terenu oraz przewagę obszarów typowo rolniczych. Znaczna część obszaru powiatu przeznaczona jest pod produkcję rolną. Wśród branż najbardziej charakterystycznych należy wymienić sekcje: C (przetwórstwo przemysłowe) i E (dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją) oraz działy: 10 w sekcji C (produkcja artykułów spożywczych). Przeprowadzone badanie własne (ankiety badawcze w I cyklu spotkań) również potwierdza duże możliwości rozwoju obszaru LGD w oparciu o ogromny potencjał w branży spożywczej w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego i wytwarzania produktów lokalnych oraz w branży agro/turystycznej, co w efekcie pozytywnie wpłynie na polepszenie atrakcyjności obszaru i intensywność ruchu turystycznego na obszarze powiatu świeckiego. Równie ważny dział gospodarki z ogromnym potencjałem rozwojowym stanowi rolnictwo opisane w rozdziale IV.7 LSR.

Tabela nr IV.2. Liczba podmiotów gospodarczych w sekcjach PKD – GUS – 31 XII 2020r.

Sekcja PKD	Liczba podmiotów gospodarki narodowej [XII 2020]
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1747
Budownictwo	1257
Przetwórstwo przemysłowe	920
Transport i gospodarka magazynowa	658
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	502
Działalność profesjonalna, naukowa, techniczna	468
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	390
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	244
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	239
Edukacja	227
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	145
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	196
Informacja i komunikacja	106

Potencjał gospodarczy powiatu świeckiego wzrósł w stosunku do poprzedniego okresu programowania, co m.in. zauważono na podstawie odpowiedzi ankietowanych, jednak z uwagi na niski udział podmiotów z powiatu świeckiego w ogólnej liczbie w województwie wynoszący w 2020 roku niecałe 3,9 % powoduje, że nadal występuje potrzeba wzmocnienia (podejmowanie działalności pozarolniczej) i dalszego rozwoju gospodarki lokalnej. Liczne niesprzyjające warunki ekonomiczne, np. wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej, w tym utrzymania miejsc pracy, zawite przepisy prawa czy wysoka inflacja stanowią przeszkody w efektywnym rozwoju przedsiębiorczości dotyczą całego kraju, w tym obszaru LGD. Biorąc pod uwagę dostępność zasobów w postaci terenów inwestycyjnych i zasobów naturalnych, rozwojowego rynku usług i handlu czy zwiększającej się liczby aktywnych osób chcących uruchamiać czy rozwijać działalności gospodarcze warto wspierać wszelkie działania prowadzące do rozwoju przedsiębiorczości lokalnej, utrzymania zatrudnienia, jak również zapewnienia nowych miejsc pracy.

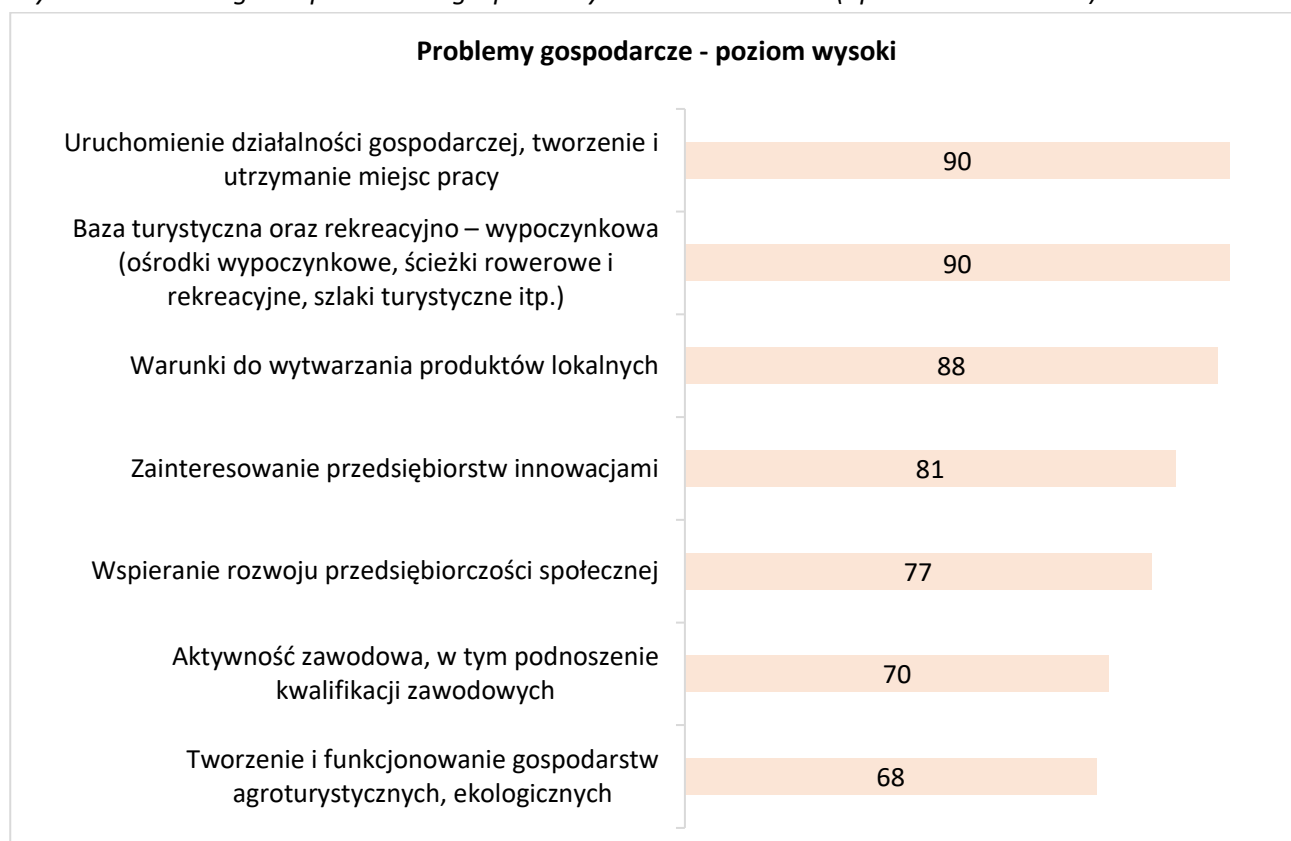
Przeprowadzone badanie ankietowe wskazało na występowanie problemów w kierunku podejmowania działalności pozarolniczej czy rozwoju bazy turystycznej, co obrazuje poniższy wykres nr IV.2. Badani wskazali, że w obszarze gospodarczym na wysokim poziomie występują potrzeby w zakresie:

- uruchomienia działalności gospodarczej,
- tworzenia i utrzymania miejsc pracy,

- rozwoju istniejącej bazy turystycznej czy też rekreacyjno – wypoczynkowej (ośrodki wypoczynkowe, ścieżki rowerowe i rekreacyjne, szlaki turystyczne itp.),
- zapewnienia właściwych warunków wytwarzania produktów lokalnych.

Wysoko problemowe są również działania służące sieciowaniu usług celem tworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych na bazie produktów lokalnych wytwarzanych przez rolników. Pozostałe problemy gospodarcze wyodrębnione w ankiecie są zauważalne na równie wysokim poziomie, świadczy to o konieczności ingerencji w środowisko gospodarcze w zakresie innowacyjności, wzmacniania aktywności zawodowej czy tworzenia i funkcjonowania gospodarstw agroturystycznych i wzmocnienie rolnictwa ekologicznego. Niezbędne jest również podnoszenie świadomości w zakresie niwelowania utrudnień oraz dążenia do utrzymania zatrudnienia i tworzenia nowych miejsc pracy. Wsparcie w ramach LSR znacząco wzmocni zarówno gospodarkę lokalną, jak i regionalną, a bliskość dużych miast i atrakcyjne uwarunkowania komunikacyjne obszaru LGD sprzyjać będzie rozwojowi turystyki. Jednocześnie bogate walory przyrodnicze mają ogromne znaczenie dla rozwoju agroturystyki i edukacji ekologicznej, tym wdrożenia nowych lub udoskonalonych usług turystycznych w oparciu o unikatowy potencjał.

Wykres nr IV.2. Diagnoza problemów gospodarczych na obszarze LGD (opracowanie własne)

IV.3. Rynek pracy – stopa bezrobocia, poziom zatrudnienia i charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy

Na obszarze LGD funkcjonuje Powiatowy Urząd Pracy z siedzibą w Świeciu oraz Punkt Pośrednictwa Pracy w Nowem. PUP swymi działaniami na rzecz rynku pracy obejmuje obszar całego powiatu świeckiego. Przy PUP działa Powiatowa Rada Rynku Pracy, która jest organem opiniotwórczo–doradczym w sprawach polityki rynku pracy. Pracownik biura LGD – jako przedstawiciel organizacji pozarządowych – jest aktywnym członkiem ww. Rady. Do instytucji rynku pracy na obszarze LGD należy również:

- 14 instytucji prowadzących agencję zatrudnienia, specjalizujące się w pośrednictwie pracy, doradztwie personalnym, poradnictwie zawodowym bądź pracą tymczasową – w gminie Świecie jest 10 takich instytucji oraz po jednej w gminach Pruszcz, Lniano i Dragacz,

- 19 instytucji szkoleniowych, które na podstawie odrębnych przepisów prowadzą edukację pozaszkolną zarówno publiczną jak i niepubliczną – w gminie Świecie funkcjonuje 13 takich instytucji, pozostałe mają swoją siedzibę w gminach Nowe, Osie, Dragacz i Pruszcz.

Innymi podmiotami wspierającymi działania instytucji rynku pracy na obszarze LGD są szeroko rozumiane Gminne Centra Informacji oraz szkolne ośrodki kariery znajdujące się w Zespole Szkół Ponadpodstawowych w Świeciu i w Nowem, jak również Inkubator Przedsiębiorczości w Świeciu.

Obszar LGD charakteryzuje się bardzo korzystną sytuacją pod względem wielkości bezrobocia na tle województwa kujawsko-pomorskiego i porównywalną do sytuacji w kraju. W roku 2020 na obszarze LGD było zarejestrowanych 2 441 osób bezrobotnych, co stanowiło zaledwie 4,1% liczby ludności w wieku produkcyjnym (dla porównania, w województwie 6,0%, a w Polsce 4,6%). W latach 2016-2019 wskaźnik bezrobocia notował systematyczny spadek, natomiast w roku 2020 nastąpił wzrost wskaźnika spowodowany pandemią COVID-19 lecz na tle pozostałych lokalnych grup działania wzrost ten cechował się bardzo małym nasileniem.

Obszar LGD cechuje się stosunkowo niskim udziałem bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym, w 2020 roku wynoszącym 5,5% (czwarta najkorzystniejsza lokata w województwie; wynik znacznie niższy od średniej wojewódzkiej 7,4%, ale nieznacznie wyższy od średniej krajowej – 5,3%). Udział bezrobotnych mężczyzn w liczbie mężczyzn w wieku produkcyjnym cechował się również bardzo niską wartością na tle pozostałych lokalnych grup działania w regionie (wyniósł 2,9%) i był znacznie niższy niż średnia wojewódzka (4,7%) i średnia krajowa (4,0%).

W strukturze bezrobotnych zdecydowanie dominowały kobiety, których udział przekraczał 60% ogółu bezrobotnych (w 2020 roku 62,3%; 1 520 osób) i należał do wysokich na tle pozostałych lokalnych grup działania i średniej wojewódzkiej (58,4%), przyjmując jednocześnie wartość dużo wyższą, niż przeciętnie w kraju (53,7%). Obszar zamieszkiwało 1 265 osób bezrobotnych długotrwale (powyżej 1 roku), a ich udział w ogóle bezrobotnych wynosił 51,8% i należał do dość niskich na tle lokalnych grup działania w regionie. Wskaźnik ten był niższy od średniej wojewódzkiej (55,4%) oraz nieco wyższy od średniej krajowej (49,3%). Ponadto 364 osoby spośród bezrobotnych stanowiły osoby do 25 r.ż., a ich udział w ogóle bezrobotnych stanowił 14,9% i był wyższy od średniej wojewódzkiej (12,6%) oraz krajowej (12,5%). Grupa osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 r.ż. liczyła 636 osób, co stanowiło 26,1% ogółu bezrobotnych. Wskaźnik należał do wyższych na tle wszystkich lokalnych grup działania w regionie. Notował on wartość wyższą od średniej wojewódzkiej (24,3%) i nieco wyższą od średniej krajowej (25,7%).

Stopa bezrobocia w 2020 roku na obszarze LGD kształtowała się na poziomie 7,2 % co wskazuje na jej znaczny spadek w stosunku do roku 2013, kiedy to jej poziom wynosił 18,2 %.

Tabela nr IV.3. Stopa bezrobocia – zdiagnozowane zmiany - dane wg GUS XII 2020

Obszar	Stopa bezrobocia rejestrowanego ogółem [%]	
	2013 rok	2020 rok
Powiat świecki	18,2	7,2

Tabela nr IV.4. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci – dane GUS 31 XII 2020r.

Obszar	mężczyźni	kobiety
Powiat świecki	3,0	5,7
Bukowiec	3,0	6,3
Dragacz	3,1	5,8
Drzycim	3,5	5,9
Jeżewo	2,9	5,4
Lniano	2,8	3,5

Obszar	mężczyźni	kobiety
Nowe	5,1	9,7
Osie	1,8	4,5
Pruszcz	2,9	4,1
Świecie	2,4	4,8
Świekatowo	2,1	4,9
Warlubie	4,1	9,5

Na obszarze LGD przeważają osoby bezrobotne z wykształceniem gimnazjalnym i niższym oraz zasadniczym zawodowym. Najmniejszą grupę stanowią osoby w wykształceniu wyższym. Podobna sytuacja

występuje w województwie kujawsko-pomorskim, gdzie najwyższy udział bezrobotnych stanowią osoby z najniższym wykształceniem – 31,9% i osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne i niższe - 27,5%.

Tabela nr IV.5. Wyszczególnienie danych o osobach bezrobotnych – PUP Świecie - 31 XII 2020r.

Wyszczególnienie		ogółem	kobiety	Wyszczególnienie		ogółem	kobiety
1. Liczba bezrobotnych		2441	1520	3. Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy		2441	1520
w tym	poprzednio pracujący	2196	1338	z tego	do 1 miesiąca	218	120
	ze zwolnień grupowych	60	37		3 miesiące i mniej	500	255
	z prawem do zasiłku	317	191		3 - 6	343	202
	w okresie do 12 m-cy od dnia ukończenia nauki	109	61		6 - 12	431	251
	posiadający gospodarstwo rolne	71	44		12 - 24	426	294
2. Bezrobotni w szczególnej sytuacji		2112	1367		pow. 24 miesięcy	523	398
w tym	do 25 r.ż.	364	233	4. Bezrobotni wg wieku		2441	1520
	powyżej 50 r.ż.	636	273	z tego	18 - 24	364	233
	długotrwale	1265	880		25 - 34	626	472
	bez kwalifikacji zawodowych	906	593		35 - 44	571	390
	bez doświadczenia zawodowego	414	312		45 - 54	463	280
	bez wykształcenia średniego	-	-		55 - 59	275	145
	samotnie wychowujący co najmniej 1 dziecko do 18 r.ż.	-	-		60-64	142	x
	kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	x	586	5. Bezrobotni wg wykształcenia		2441	1520
	po zakończeniu realizacji kontraktu socjalnego	-	-	z tego	wyższe	138	101
	którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia	-	-		policealne i średnie zawodowe	450	327
			zasadnicze zawodowe/branżowe		738	456	
			gimnazjalne i poniżej		860	442	

W strukturze grupy osób pozostających poza rynkiem pracy zauważalny jest wysoki udział osób bez kwalifikacji, osób bez doświadczenia zawodowego oraz osób po 50 r.ż. W szczególnej sytuacji na rynku pracy znajdują się niewątpliwie osoby bezrobotne do 25 r.ż., które pomimo posiadanego wykształcenia i kwalifikacji, napotykały na trudności w procesie wejścia na rynek pracy i uzyskania zatrudnienia. Z drugiej strony osoby 50+ pomimo zdobytego doświadczenia zawodowego również nie stanowią atrakcyjnego ogniwa na rynku pracy. Dlatego niezbędne jest nakierowanie wsparcia na tworzenie lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji (LOWE), których misją jest aktywizowanie osób dorosłych na rzecz rozwoju umiejętności stanowiących podstawę dla uczenia się przez całe życie, przydatnych do poruszania się na rynku pracy i dla rozwoju osobistego. Poprzez nieformalną edukację celowaną na zdiagnozowane potrzeby osób 25+ wdrożyć się praktyczne podejście do

umiejętności uniwersalnych jako ważnych do radzenia sobie w różnych sytuacjach przez całe życie i w każdym wieku (w pracy, w społecznościach i życiu osobistym). LGD zdiagnozowała zainteresowanie LOWE wśród podmiotów prowadzących szkoły i dostrzega szansę na poprawę sytuacji społecznej na obszarze LGD, a przyszłościowo na wzrost zatrudnienia i wzmocnienie edukacji. Istotne będzie propagowanie nieformalnej edukacji jako źródła ożywienia i unowocześnienia form edukacyjnych wraz z preferowaniem dostępu do LOWE osób 25+ z grupy osób poza rynkiem pracy cechujących się największymi trudnościami w dostępie do edukacji, tj. niemłodych i starszych z niższym poziomem wykształcenia i umiejętności, z gorszą pozycją na rynku pracy, z obszarów wiejskich i małomiasteczkowych czy z zaniedbanych obszarów miejskich oraz pozostających w niekorzystnej sytuacji, np. samotnych, niepełnosprawnych, dotkniętych przemocą, resocjalizowanych.

Osoby starsze 60+ dodatkowo będą miały możliwość udziału w formach wsparcia realizowanych w ramach klubów seniora czy Uniwersytetów III Wieku, co również uaktywni lokalne społeczeństwo i przyczyni się do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru LGD. Wszelkie planowane w ramach LSR działania wspierające integrację społeczną osób 60+, w tym zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, służyć będą ochronie tej grupy przed izolacją, osamotnieniem, a wsparcie osób najbardziej potrzebujących i niesamodzielnych dotyczyć będzie w szczególności wdrożeniu efektywnych zajęć integracyjno - aktywizujących. Uzupełniająco zapewni się integrację z otoczeniem, wzajemną pomoc, wymianę dobrych praktyk w trakcie tematycznych spotkań, dedykowanych świąt czy organizowanych na specjalne okazje wydarzeniach. Będzie to odpowiedź na zdiagnozowane badaniem ankietowym potrzeby osób starszych zamieszkujących obszar LGD. Planowane działania dla seniorów są wynikiem posiadanego doświadczenia LGD we wdrażaniu projektu grantowego z EFS (Działanie 11.1. RPO WK-P) i licznych głosów na spotkaniach konsultacyjnych, aby tego rodzaju wsparcie dla seniorów było kontynuowane i wspierane.

Natomiast osoby do 24 r.ż. stanowią ważne ogniwo na rynku pracy i dla nich dedykowane będą działania w kierunku tworzenia i funkcjonowania klubów młodzieżowych uwzględniających zainteresowania, zdolności, potrzeby, predyspozycje dzieci i młodzieży. Pozwoli to na wsparcie projektów edukacyjnych, umożliwiających rozwijanie uzdolnień oraz organizację warsztatów w obszarze ginących zawodów (np. w ramach organizacji wioski tematycznej lub na bazie zagrody edukacyjnej) przyczyniając się do wzrostu wiedzy nt. tradycji lokalnych i nabywania szeroko rozumianych umiejętności przydatnych w wyborze ścieżek kształcenia i w przyszłym życiu zawodowym. Planowane działania dla dzieci i młodzieży uczącej się są również wynikiem posiadanego doświadczenia LGD we wdrażaniu projektu grantowego z EFS (Działanie 11.1. RPO WK-P) oraz licznych opinii na spotkaniach konsultacyjnych, aby kształtować umiejętności i predyspozycje ludzi młodych dla potrzeb ich ścieżki zawodowej i osobistej.

Z drugiej strony rynku pracy można wykazać poziom zatrudnienia (Tabela nr IV.6). Na koniec 2020 roku na obszarze LGD zatrudnionych (poza rolnictwem) było łącznie 20 364 osób, w tym 9 924 kobiet. W porównaniu z poprzednim okresem programowania nastąpił dodatni przyrost osób zatrudnionych o 8,5%, co poświadcza tendencję do spadku bezrobocia.

Tabela nr IV.6. Liczba osób pracujących na obszarze LGD – dane wg GUS XII 2020

Lp.	Gmina	Ogółem	w tym	Ogółem	w tym
		[osoba]	kobiety	[osoba]	kobiety
		rok 2013	rok 2013	rok 2020	rok 2020
1	Bukowiec	1 010	341	1 062	423
2	Dragacz	582	286	692	331
3	Drzycim	647	296	874	383
4	Jeżewo	1 309	594	1 582	745
5	Lniano	563	296	682	356
6	Nowe	1 746	883	1 515	870
6a	Nowe - miasto	1 126	551	1 016	568
6b	Nowe - obszar wiejski	620	332	499	302

7	Osie	1 505	622	1 781	868
8	Pruszcz	1 042	629	1 298	810
9	Świecie	9 202	4 078	9 816	4 539
9a	Świecie - miasto	8 114	3 731	8 599	4 101
9b	Świecie - obszar wiejski	1 088	347	1 217	438
10	Świekatowo	143	101	162	121
11	Warlubie	880	399	900	478
Razem		18 629	8 525	20 364	9 924

W udostępnionych przez GUS wybranych sekcjach PKD widoczny jest wzrost zatrudnienia w roku 2020 w porównaniu z rokiem 2013, w tym w nieznacznym stopniu wzrosło zatrudnienie kobiet. Natomiast w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie, rybactwie zatrudnienie zmniejszyło się na rzecz innych obszarów gospodarczych.

Tabela nr IV.7. Liczba osób pracujących w sekcjach PKD – dane na XII 2013r. i XII 2020r.

Sekcja PKD	2013		2020	
	Liczba osób pracujących	w tym kobiety	Liczba osób pracujących	w tym kobiety
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	5 325	2 288	3 013	1 260
Przemysł, budownictwo	9 070	2 253	9 800	2 764
Handel, naprawa pojazdów, transport, gospodarka magazynowa, zakwaterowanie, gastronomia, informacja, komunikacja	3 434	1 823	4 047	2 269
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości i pozostałe usługi	5 725	4 359	6 173	4 800

Udzielenie wsparcia na tworzenie lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji ożywi działalność podmiotów oświatowych i jednocześnie wzmocni rynek pracy poprzez wzrost zatrudnienia, do którego dodatkowo przyczyni się planowane wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczych. Pozwoli to na ożywienie przedsiębiorczości lokalnej i poprawienie sytuacji społecznej mieszkańców niezależnie od ich wieku, statusu czy poglądów.

Ponadto LSR zakłada wsparcie przedsiębiorczości tylko i wyłącznie ze środków EFROW, dlatego też istotne będą założenia operacji sprzyjające wdrożeniu innowacyjnych rozwiązań i nie wpływających na degradację środowiska naturalnego, co będzie stosownie wyżej punktowane w ramach kryteriów lokalnych. Wsparcie na rozwój przedsiębiorczości będzie również preferencyjny dla kobiet, które od wielu pokoleń borykają się z wieloma stereotypami związanymi z płcią i pomimo ogromnej interwencji ze strony instytucji publicznych i prywatnych nadal odczuwalne są bariery dla kobiet podążających własną drogą zawodową. Bariery w miejscu pracy sprowadzają się do nieprzyjaznych sposobów zachowania podczas spotkań czy zebrań – pomijania wypowiedzi kobiet, wykluczających rozmów z innymi mężczyznami bez dopuszczania kobiet, jak również nagminnego przerywania kobietom ich wypowiedzi. Kobiety chcące osiągnąć awans skazane są na wykonywanie o wiele większej pracy niż mężczyźni na tym samym stanowisku z uwagi na lekceważące podejście do ich zaangażowania w pełnione obowiązki i przekonanie, że kobieta bardziej powinna angażować się w sprawy domowe, zwłaszcza po urodzeniu dziecka. Dlatego na rynku pracy istnieje potrzeba zrównoważonego wsparcia pod względem płci uczestnictwa, zapewnienia równych warunków pracy oraz polepszenia dostępu do pracy z zachowaniem równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi czy osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Doświadczenie LGD w realizacji projektów z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym stanowi istotny potencjał w tym obszarze. Kwestie związane ze stereotypami płci i

działania świadomościowe w tym temacie realizowane będą ze środków EFS+ w działaniach edukacyjnych opisanych w rozdziale IV.8 LSR.

IV.4. Działalność sektora społecznego, w tym integracja i rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Na obszarze LGD aktywnie funkcjonują podmioty z sektora społecznego, przyjmujące charakter formalny lub nieformalny. Zgodnie z rejestrem KRS aktualna liczba organizacji pozarządowych, w tym stowarzyszeń i fundacji na obszarze LGD wynosi około 250. Podmioty te wspierają lokalną społeczność we wszystkich dziedzinach przyczyniając się do poprawy jakości życia mieszkańców i ich otoczenia.

Zadania statutowe organizacji pozarządowych funkcjonujących w gminach są podobne: od krzewienia kultury i sportu poprzez integrację i aktywizację społeczną, pomoc osobom chorym i z niepełnosprawnościami czy promocję działań proekologicznych.

Tabela nr IV.8. Zestawienie organizacji pozarządowych na obszarze LGD wg. Rejestru ARiMR⁸ oraz rejestru Starostwa Powiatowego w Świeciu⁹

Rodzaj stowarzyszenia	Liczba
Koło Gospodyń Wiejskich	51
Uczniowski Klub Sportowy	21
Stowarzyszenie zwykłe	16
Klub Sportowy	8

Tabela nr IV.9. Liczba podmiotów sektora społecznego na obszarze LGD wg. KRS¹⁰

Gmina	KGW zarejestrowane jako stowarzyszenie	OSP	Fundacje	Organizacje posiadające status OPP	Kółka rolnicze	Kluby sportowe	Pozostałe stowarzyszenia
Bukowiec	0	4	0	0	2	2	5
Dragacz	1	5	1	1	2	0	9
Drzycim	0	7	0	1	0	1	4
Jeżewo	0	6	2	2	0	1	8
Lniano	0	6	3	0	2	0	3
Nowe	0	4	3	1	0	1	17
Osie	0	6	0	1	0	2	8
Pruszcz	1	13	0	0	3	1	18
Świecie	1	8	11	4	12	8	50
Świekatowo	1	4	0	0	0	0	3
Warlubie	0	6	3	1	1	0	8
Razem	4	69	23	11	22	16	133

Wśród organizacji dominują stowarzyszenia zarejestrowane w KRS. Łącznie 11 organizacji posiada status Organizacji Pożytku Publicznego (OPP). Pojedyncze organizacje działają w oparciu o uproszczoną formę rejestracji tj. jako stowarzyszenia zwykłe bądź Koła Gospodyń Wiejskich działające w oparciu o Ustawę z dnia 09.11.2018 o kołach gospodyń wiejskich. Na 133 sołectwa na obszarze LGD zarejestrowanych jest 55 KGW.

Ponadto na obszarze LGD funkcjonują ośrodki i domy kultury (Centrum Kultury w Świeciu, Centrum Biblioteki i Kultury w Gminie Jeżewie, Parafialny Dom Kultury w Przysiersku, Centrum Kultury Zamek w Nowem, Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Pruszczu, Gminny Ośrodek Kultury w Osiu, Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki w Warlubiu, Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Górnej Grupie) oraz biblioteki publiczne i szkolne, a także kluby seniora. Na obszarze LGD działa wiele zorganizowanych klubów sportowych, w tym Uczniowskich Klubów Sportowych. Na publiczną infrastrukturę sportową składają się głównie przyszkolne sale gimnastyczne, boiska oraz stadiony i hale sportowe. Najpopularniejszymi dyscyplinami wśród

mieszkańców są piłka nożna i koszykówka oraz w mniejszym stopniu lekkoatletyka, siatkówka, tenis stołowy, pływanie, sporty walki.

Instytucjonalna obsługa kultury na obszarze LGD jest dość dobrze rozwinięta. Powiat świecki może odznaczyć się prężnie funkcjonującymi bibliotekami, ośrodkami kultury i świetlicami wiejskimi (wraz z ich otoczeniem), które warto dalej ożywić nowymi działaniami m.in. na rzecz dzieci i młodzieży oraz seniorów. Wśród form i przejawów działalności kulturalnej na terenach gmin wyróżnić można corocznie organizowane w gminach wydarzenia otwarte, jak m.in.: Dzień Strażaka, Dzień Dziecka, Festiwal Smaku w Grucznie, Festiwal Mocnych Brzmień w Świeciu, Blues na Świecie Festival, Międzynarodowy Festiwal Orkiestr Dętych w Świeciu, Kociwski Rajd Enduro, Rekonstrukcja bitwy pod Bukowcem z 1939 roku, Ogólnopolski spływ kajakowy „KAPUSTNIKI” rzeką Mątwawą, dożynki, odpusty, noce świętojańskie, festyny sportowo – rekreacyjne. Wszystkie imprezy organizowane na obszarze objętym LSR mają wpływ na integrację lokalnej społeczności i są niezbędnym czynnikiem w kształtowaniu, zwłaszcza u ludzi młodych, tożsamości społecznej.

Szczególnie widoczny jest wysoki potencjał KGW, które biorą czynny udział w różnych konkursach, uroczystościach, imprezach, festynach gminnych i lokalnych, wystawiając m.in. stoiska, na których prezentują własne wyroby kulinarne oraz rękodzieło. W ostatnich latach część świetlic wiejskich na obszarach gmin zostało wyremontowanych i w pełni wyposażonych, co pozwala członkiniom KGW na lokowanie swoich działań właśnie w tej infrastrukturze. Istotne jest również ogromne, społeczne zaangażowanie członków Ochotniczych Straży Pożarnych, które zabezpieczają ww. wydarzenia, zapewniają pomoc przedmedyczną i aktywne zajęcia dla mieszkańców w każdej grupie wiekowej z ratownictwa medycznego. Niewątpliwie należy podejmować działania, w tym innowacyjne, wspierające organizację imprez i wydarzeń integrujących lokalną społeczność, zwiększających ruch turystyczny i sprzyjających promocji obszaru LGD, zwłaszcza, że mieszkańcy w wysokim stopniu wskazywali na tego typu potrzeby w przeprowadzonych konsultacjach społecznych.

Niestety większość organizacji lokalnych charakteryzuje niewielki potencjał finansowy i organizacyjny, co znacząco ogranicza ich działania społeczne, w tym związane z kulturą. Kwestie te poruszane były podczas spotkań konsultacyjnych dotyczących opracowania LSR na lata 2021–2027. Istotne jest nakierowanie pomocy na szeroko rozumiane działania kulturalne, w tym sprzyjające zachowaniu dziedzictwa, wzmacniające tożsamość opartą na naszej tradycji lokalnej czy eksponujące wytwarzane i rozpoznawalne produkty lokalne. Badania ankietowe diagnozujące potrzeby mieszkańców jednoznacznie wskazywały na niewystarczający i konieczny do rozwinięcia i wzmocnienia potencjał kulturalny obszaru LGD. Mimo rosnącej aktywności społecznej mieszkańców nadal występuje niewystarczające wsparcie, w szczególności finansowe i merytoryczne dla organizacji pozarządowych.

IV.4.1. Zasoby pomocy społecznej

Obszar LGD odznacza się dość dobrze rozbudowanym i efektywnie funkcjonującym system wsparcia społecznego. Osoby z niepełnosprawnościami objęte są wsparciem ze strony dwóch podmiotów reintegracyjnych prowadzących warsztaty terapii zajęciowej (w Świeciu i w Nowem). Liczba osób z niepełnosprawnościami znacząco wzrosła na przełomie ostatnich 10 lat.

Tabela nr IV.10. Liczba osób z niepełnosprawnościami na obszarze LGD – porównanie ilości osób z podziałem na płeć w roku 2011 i 2021 – dane GUS Narodowy Spis Powszechny.

Obszar	osoby z niepełnosprawnościami [osoba]					
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
	Rok 2011			Rok 2021		
Powiat świecki	13 469	6 557	6 911	16 551	7 901	8 650

W związku ze wzrostem liczby osób z niepełnosprawnościami na obszarze LGD, zwiększa się zapotrzebowanie w zakresie rozwoju usług społecznych dedykowanych tym grupom osób. Niezbędna jest realizacja szeroko zakrojonych działań mających na celu pomoc tym osobom w codziennym życiu, w integracji

ze społeczeństwem oraz przeciwdziałaniu ich marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. Działalność warsztatów rozszerza ofertę pomocową w zakresie wspierania osób z niepełnosprawnościami i przyczynia się w sposób wymierny do integracji tej grupy osób ze społecznością lokalną poprzez czynny udział w rehabilitacji społecznej i zawodowej. WTZ uczy wielu kompetencji społecznych, co sprzyja sprawniejszemu funkcjonowaniu oraz zaspokojeniu podstawowych potrzeb bytowych.

Usługi opiekuńcze, w tym opiekę całodobową, świadczą:

- a) 3 domy pomocy społecznej (w Gołuszycach, Pruszczu i w Świeciu), w których na koniec lutego 2022 r. przebywało 227 mieszkańców, 1 placówka zapewniająca całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku (z 32 miejscami);
- b) 9 mieszkań chronionych znajdujących się w Nowem (2 wspierane dla osób bezdomnych, 6 wspomaganych dla osób opuszczających pieczę zastępczą, 1 wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami);
- c) Zespół Mieszkań Chronionych w Świeciu;
- d) 2 Środowiskowe Domy Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi (w Świeciu i w Nowem);
- e) Ośrodek Integracji i Rehabilitacji w Świeciu;
- f) Dom Seniora „Tucholanka” w Tleniu;
- g) Placówki świadczące rehabilitację leczniczą (NZOZ, ZPZOZ) w gminie Nowe, Pruszcz, Bukowiec, Osie i Świecie, w tym Dzienny Dom Pomocy w NZOZ Florencja II w Świeciu.¹¹

Dodatkowo w zasobach pomocy społecznej funkcjonują:

- a) Świetlice środowiskowe (Lniano, Nowe, Bukowiec, Pruszcz, Warlubie i Świecie);
- b) Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze (Warlubie, Pruszcz);
- c) Rodzinny Dom Dziecka (gmina Pruszcz);
- d) Schronisko dla bezdomnych w Świeciu;
- e) Jadłodajnie (Nowe, Świecie);
- f) Ogrzewalnia dla bezdomnych/łazienka/pralnia w Nowem;
- g) Uniwersytety III Wieku (8, tj. w Drzycimiu, Pruszczu, Jeżewie, Świeciu, Lniano, Osie, Świekatowie i Górnej Grupie);
- h) 18 Klubów Seniora (2 w gminie Drzycim, 1 w gminie Bukowiec, 1 w gminie Nowe, 2 w gminie Jeżewo, 3 w gminie Świecie, 2 w gminie Lniano, 2 w gminie Warlubie, 2 w gminie Osie, 2 w gminie Dragacz i 1 w gminie Świekatowo).

W każdej gminie funkcjonują Gminne Zespoły Interdyscyplinarne oraz Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Prawie wszystkie gminy zapewniają bezpłatne poradnictwo specjalistyczne. W 24 działających placówkach wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w 2020 r. wykazano w badaniu ankietowym 1 140 osób korzystających ze wsparcia – można wyszczególnić liczbę placówek: 6 w gminie Bukowiec, 1 w gminie Nowe, 7 w gminie Świecie, 2 w gminie Lniano, 2 w gminie Warlubie, 4 w gminie Osie i 2 w gminie Dragacz. Dzieciom pozbawionym opieki rodziców pomoc zapewnia placówka opiekuńczo-wychowawcza w Bąkowie w gminie Warlubie.

Ponadto na obszarze LGD funkcjonuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, a w każdej gminie działa Ośrodek Pomocy Społecznej, który pomaga w reintegracji społecznej i zawodowej osobom w niekorzystnej sytuacji w odbudowaniu i podtrzymaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej i prawidłowym pełnieniu ról społecznych. Osobom bezdomnym świadczona jest pomoc w formie schronienia, którą w powiecie zapewnia schronisko i noclegownia. Na terenie powiatu świeckiego funkcjonują trzy domy pomocy społecznej: dom dla przewlekle chorych (jednostka organizacyjna powiatu), dom dla przewlekle somatycznie chorych prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Św. Wincentego a Paulo oraz Międzygminny Ośrodek Opiekuńczy prowadzony przez Związek Gmin. Od 2010 roku funkcjonuje ośrodek interwencji kryzysowej, który dysponuje miejscami hotelowymi i zabezpiecza potrzeby mieszkańców w tym zakresie, psychologiczne w zakresie terapii uzależnień oraz psychiatryczne. Zadanie powiatu w zakresie zapewnienia opieki dzieciom pozbawionym opieki rodziców zapewniają trzy placówki opiekuńczo-wychowawcze. Dzieciom i młodzieży udziela się pomocy w

funkcjonujących na obszarze LGD świetlicach środowiskowych. Niektóre z nich ukierunkowane są jedynie na zapewnienie opieki, inne stosują terapię i socjoterapię.

Istotny w tym wszystkim jest niewątpliwie potencjał aktywnie działających organizacji pozarządowych, który stanowi ogromną szansę dla całego systemu pomocy społecznej. Organizacje działające na polu pomocy społecznej są w stanie objąć swoim wpływem te grupy osób, których z racji różnych ograniczeń nie są w stanie objąć wyspecjalizowane instytucje pomocy społecznej.

Tabela nr IV.11. Wykaz wybranych aktywnych organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej

Lp.	Nazwa organizacji pozarządowej	Gmina
1.	Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych na Rzecz Dzieci Niepełnosprawnych „Spróbujmy Razem”	Warlubie
2.	Stowarzyszenie Osób Bezrobotnych w Świeciu	Świecie
3.	Fundacja Aktywizacji i Integracji	Nowe
4.	Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Zarząd Miejski w Świeciu	Świecie
5.	Stowarzyszenie Wspierania Osób Niepełnosprawnych w Gołuszycach	Pruszcz
6.	Stowarzyszenie Niepełnosprawnych Romów	Świecie
7.	Stowarzyszenie Nowe Różowe Okulary	Nowe
8.	Towarzystwo Wspierania Osób Niepełnosprawnych	Świecie
9.	Koło Powiatowe Polskiego Związku Niewidomych w Świeciu	Świecie
10.	Stowarzyszenie dla Osób Dotkniętych Przemocą „Nadzieja”	Świecie
11.	Polski Komitet Pomocy Społecznej - Zarząd Gminny	Świekatowo
12.	Fundacja „Makowo”	Świecie
13.	Stowarzyszenie Kobiet "Amazonki" Ziemi Świeckiej	Świecie
14.	Stowarzyszenie Pomocy Osobom Ze Spektrum Autyzmu „Niebieski Klucz”	Świecie
15.	Stowarzyszenie „Fotonowiaci”	Nowe

Na obszarze LGD prowadzone były gospodarstwa opiekuńcze w ramach projektów Zielona „Opieka 2016–2018” (gminy Lniano i Nowe) i „Opieka w zagrodzie 2018–2020” (gminy Jeżewo i Świecie), które oferowały różnorodne usługi, które zaspokajały potrzeby w czasie wolnym od obowiązków służbowych i prywatnych i pozwalały na wypoczynek, szeroko pojęte życie społeczne i aktywność w celu odnowy sił fizycznych, regeneracji sił psychicznych, np. prace w ogrodzie warzywnym lub w sadzie, pomoc w pracy przy zwierzętach gospodarskich, wędkowanie, wspólne czytanie książek i prasy, rozrywka przy grach planszowych. W przeprowadzonym przez LGD badaniu ankietowym nie stwierdzono zainteresowania rolników tego typu przedsięwzięciem. Zdiagnozowano potrzebę budowy w gminach partnerskich (m.in. Warlubie, Jeżewo, Dragacz) domów dziennego pobytu dla seniorów, które finansowane będą na poziomie regionalnym. Gminy Nowe, Świecie i Osie wykazały, że na ich obszarze występuje zainteresowanie prowadzeniem gospodarstw opiekuńczych z uwagi na problem starzejącego się społeczeństwa i problemy z lokowaniem osób zależnych w tego typu instytucjach, jednak przedsięwzięcie skierowane jest wyłącznie do rolników spełniających określone wymagania. LGD na moment opracowania LSR nie zakłada konkursów w tym zakresie tematycznym, ale deklaruje otwartość na tego typu działanie w przypadku przyszłościowego zdiagnozowania takich potrzeb wśród rolników z obszaru LGD.

IV.4.2. Przedsiębiorczość społeczna

Na obszarze powiatu świeckiego zarejestrowane są dwie spółdzielnie socjalne:

1. Spółdzielnia Socjalna „SAMI-PAK” w Górnej Grupie – Gmina Dragacz,
2. Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „LIDIA” w Świeciu.

Ponadto funkcjonuje ponad 10 organizacji pozarządowych prowadzących działalność gospodarczą¹², w tym m.in.:

- Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gospodarczego Ziemi Świeckiej „Inkubator Przedsiębiorczości” w Świeciu
- Wdeckie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w Tleniu
- Bractwo Czarnej Wody w Osiu
- Polski Komitet Pomocy Społecznej – Zarząd Gminny w Świekatowie
- Stowarzyszenie Ludowy Klub Sportowy „Start” w Pruszczu
- Fundacja na rzecz Kształcenia i Wychowania „Progress” w Świeciu
- Obywatelska Inicjatywa Offroadowa w Świeciu
- Stowarzyszenie Wda Futbol Business Club w Świeciu
- Fundacja Lefar, Dubielno
- Stowarzyszenie Przyjaciół Misji "TERRA", Stare Marzy.

Jednocześnie działają podmioty ekonomii społecznej, które świadczą usługi społeczne w zakresie:

- Fundacja Makowo w Świeciu, prowadząca sklep outletowy;
- Optimal Bud Sp. z o.o. non-profit, świadcząca usługi budowlane;
- Fundacja Aktywizacji i Integracji, Nowe, świadcząca m.in. usługi społeczne: prowadzenie WTZ, mieszkań treningowych, usługi terapeutyczne.

Podmioty ekonomii społecznej na obszarze powiatu tworzą efektywną sferę aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy:

- integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją,
- tworzeniu miejsc pracy,
- świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (interesu ogólnego).

Pomimo, iż obszar LGD odznacza się średnio rozwiniętą przedsiębiorczością społeczną, zauważalny jest wzrost poziomu zaangażowania społecznego, dlatego też ważne staje się wzmocnienie intensywności promocji ekonomii społecznej, kontynuacja i pielęgnowanie współpracy z Kujawsko-Pomorskim Ośrodkiem Wsparcia Ekonomii Społecznej w zakresie włączenia społecznego. Potencjał podmiotów ekonomii społecznej będzie mógł być wykorzystany w ramach przedsięwzięcia „włączenie społeczne”, w tym szczególny nacisk zostanie położony na potrzeby seniorów (osoby, które ukończyły 60 rok życia) i ludzi młodych (do 25 roku życia) oraz na potrzeby zdiagnozowanych grup osób w niekorzystnej sytuacji, m.in. osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, kobiet, migrantów. Analiza wyników z przeprowadzonych konsultacji na spotkaniach w gminach wykazuje wysoki poziom potrzeb związanych ze sferą społeczną, w tym również kontynuację wsparcia dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym realizowanego w okresie programowania 2014-2020. Utworzone wówczas kluby seniora nadal działają, ale wymagają wsparcia finansowego na prowadzenie zajęć aktywizujących i wzmacniających sprawności i umiejętności osób starszych. Dzieci i młodzież nadal oczekują ciekawych i inspirujących zajęć wpływających na kreatywność, na wybór ścieżki zawodowej czy pogłębiających ambicje. Finansowanie z EFRROW na działania kompleksowe sprzyjające aktywności i integracji różnych środowisk pozwoli nie tylko wzmocnić odporność społeczności wiejskiej i umocnienie więzi międzyludzkich, ale również wdrożyć nowatorskie rozwiązania problemów społecznych na obszarze LGD, co zostanie stosownie wyżej premiowane wyższą punktacją na etapie oceny pomysłów zgodnie z kryteriami lokalnymi. Nie przewiduje się barier związanych z dostępnością do infrastruktury publicznej czy do innowacyjnych działań aktywizujących na całym obszarze LGD z uwagi na możliwość wdrożenia racjonalnych usprawnień, a wszelkie działania są dostępne dla wszystkich grup społecznych z zachowaniem zasad horyzontalnych.

IV.4.3. Diagnoza problemów i potrzeb społecznych na obszarze LGD

Mieszkańcy obszaru LGD mają dostęp do podstawowych usług publicznych w zakresie wsparcia ze strony służby zdrowia, służb bezpieczeństwa, ośrodków opiekuńczych i pomocy społecznej, ośrodków oświaty i kultury oraz zapewnione zaopatrzenie w energię i transport publiczny, szeroko opisane w niniejszym rozdziale. Odbiór usług publicznych i ich dostępność jest zróżnicowana w poszczególnych gminach powiatu świeckiego, co

uwidoczniło się zarówno w wynikach badania własnego LGD przeprowadzonego w ramach cyklu spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami, jak również w wynikach badania zawartego w *Zestawie danych i informacji przydatnych do napisania lokalnej strategii rozwoju na lata 2021–2027 (dane Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu)*.

Zgodnie z danymi GUS w 2020 r. na obszarze LGD ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej korzystało 2 815 gospodarstw domowych, co łącznie obejmowało około 6,6 tys. osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (5,3% wszystkich osób korzystających w województwie). W tej grupie 55% stanowiły osoby znajdujące się poniżej kryterium dochodowego. Według danych ROPS w Toruniu liczba osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej na obszarze LGD wynosiła w 2020 r. około 5,2 tys. Do najczęstszych powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej na obszarze LGD w 2020 r. należały ubóstwo (3,6 tys. osób) oraz bezrobocie (3,1 tys. osób), następnie niepełnosprawność (2,8 tys. osób) i długotrwała lub ciężka choroba (2,2 tys. osób), a także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (1,6 tys. osób). Najmniej osób korzystało ze świadczeń z powodu alkoholizmu (330 osób) i narkomanii (mniej niż 30 osób).

Udział liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w latach 2016-2020 utrzymywał się powyżej wartości średniej dla województwa – w 2020 r. wynosił 6,7% co stanowiło 112% średniej wojewódzkiej i dawało 11 pozycję (licząc od najniższych wartości). Wartość zarówno liczby jak i udziału osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na tym obszarze stale się obniża, co jest zjawiskiem powszechnym w całym kraju. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej znajdujących się poniżej kryterium dochodowego w liczbie ludności ogółem w 2020 r. wynosił 3,7%, co stanowiło 106% wartości dla całego województwa.

Udział liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2020r. najwyższą wartość przyjmował w gminach Dragacz i Bukowiec (8,0%, o ⅓ wyższa od średniej wojewódzkiej) oraz Drzycim (7,9%). Najniższe wartości występowały w gminach Pruszcz, Świekatowo, Lniano i Osie (w 2020 r. poniżej średniej wojewódzkiej).

Na obszarze LGD w 2020 r. objętych usługami opiekuńczymi było 311 osób i liczba osób objętych tego rodzaju usługami stale wzrasta (z wyjątkiem 2020r. kiedy odnotowano spadek liczby osób objętych usługami opiekuńczymi prawdopodobnie w związku z pandemią COVID-19). Usługi opiekuńcze były zapewniane na obszarze wszystkich gmin wchodzących w skład LGD. Tylko gmina Nowe wskazuje na występujące problemy z zapewnieniem usług opiekuńczych wszystkim osobom potrzebującym – występuje potrzeba poszerzenia usług o asystenturę społeczną czy pomoc w wizytach lekarskich.

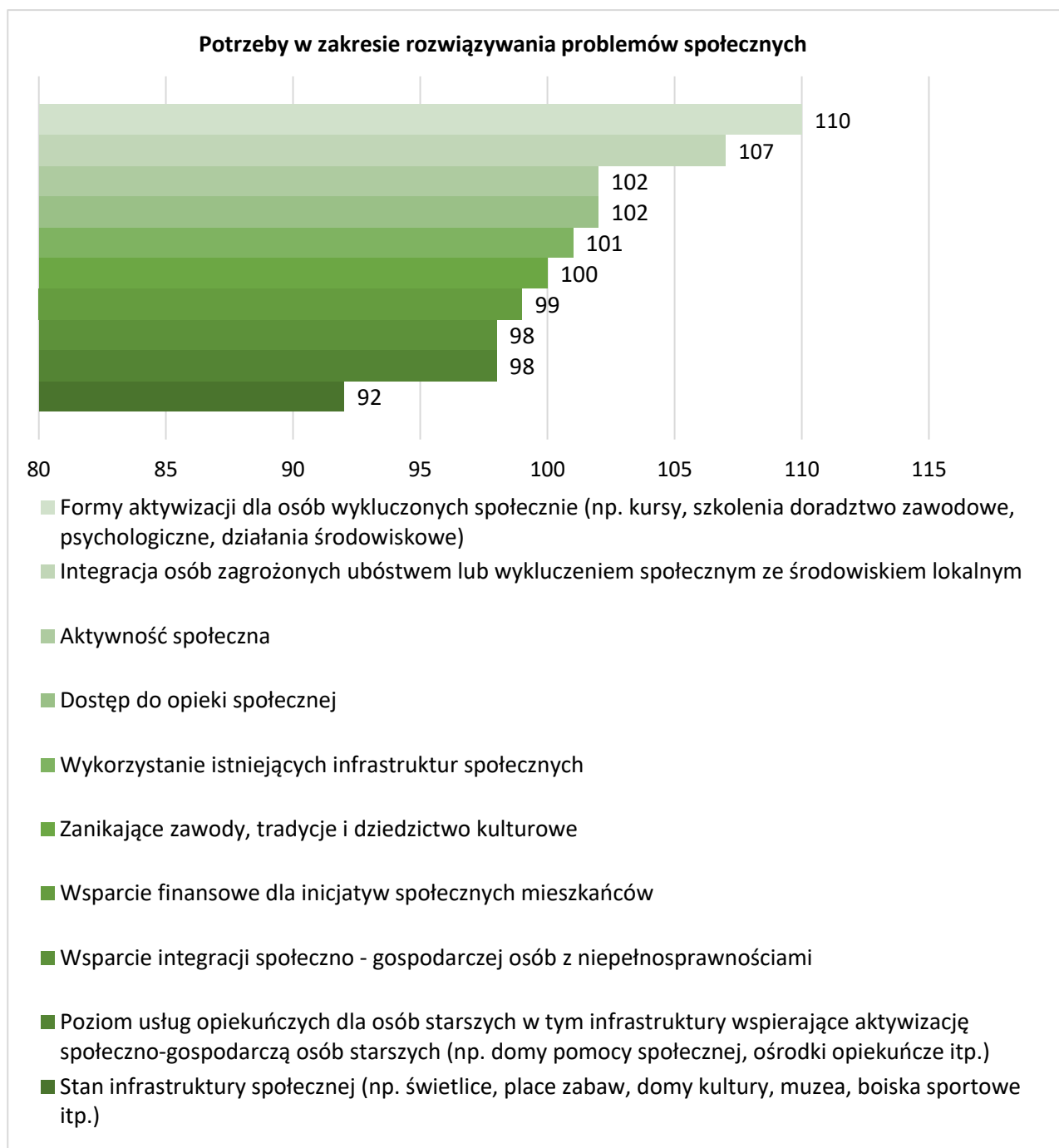
Na obszarze LGD w 2020 roku było 6 595 osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku. Znaczącą część klientów systemu pomocy społecznej stanowiły rodziny z trudnościami opiekuńczo – wychowawczymi. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od środków psychoaktywnych, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych wyrażające się m.in. w postaci niedojrzałości emocjonalnej, problemach we współżyciu z ludźmi, trudnościach adaptacyjnych czy niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym, szkolnym ujawniają się w postaci zachowań konfliktowych, agresywnych, buntowniczych, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, norm, wartości. Niedostatek środków do życia, niepełnosprawność, przemoc w rodzinie, osamotnienie, uzależnienie od alkoholu, zagubienie w świecie – to przykłady problemów z codziennego życia mieszkańców obszaru LGD. Zmuszają one tę część społeczności do szukania różnych form pomocy, w tym korzystania z usług świadczonych przez ośrodki pomocy społecznej. Z kolei inna grupa osób jest przyzwyczajona do brania środków publicznych w ramach pomocy społecznej i stanowi wyznacznik trwałego bezrobocia i dziedziczenia ubóstwa.

Niewątpliwie problemy społeczne nadal istnieją i zostały spotęgowane przez pandemię, a tym samym niekorzystną sytuację ekonomiczną. W oparciu o raport LGD z badania ankietowego określony został zakres i

charakter najistotniejszych problemów społecznych, z którymi borykają się mieszkańcy gmin partnerskich. Niezbędne staje się otoczenie opieką i kompleksowym wsparciem osób w niekorzystnej sytuacji, w szczególności ludzi młodych o niskich kwalifikacjach i niesamodzielnych seniorów wymagających opieki.

Wykres nr IV.3. jednoznacznie wskazuje na potrzeby wdrożenia form aktywizacji dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez np. kursy, szkolenia, doradztwo zawodowe, wsparcie psychologiczne czy działania środowiskowe, w tym z zastosowaniem innowacyjnych technik i metod aktywizująco – motywująco – integrujących, co jest możliwe mając na uwadze wysoki potencjał instytucjonalny i rozwiniętą pomoc społeczną na obszarze LGD.

Wykres nr IV.3. Problemy społeczne na obszarze LGD według kolejności najbardziej wymagających udzielenia wsparcia – badanie własne.

O ile badanie wykazało dość dobry stan infrastruktury społecznej, to na uwagę zasługuje wymagająca polepszenia dostępność do ww. usług i do utworzonej infrastruktury, w tym szeroko rozumiany dostęp dla osób z niepełnosprawnościami czy dla kobiet z małymi dziećmi. Przewiduje się, że część wsparcia może pochodzić z

kosztów racjonalnych usprawnień, których mechanizm jest dostosowany do indywidualnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w celu zapewnienia im możliwości korzystania z wszelkich form wsparcia na zasadzie równości z innymi osobami (np. koszt specjalistycznego transportu na miejsce realizacji wsparcia, koszt dostosowania posiłków, materiałów szkoleniowych, akustyki miejsca, koszt asystenta tłumaczącego na język łatwy, koszt tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika, koszt dostosowania infrastruktury).

Dodatkowo badanie własne wykazało dość wysokie zapotrzebowanie na wdrożenie lub polepszenie usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym, umożliwiających osobom niezależnym żyć w środowisku lokalnym. Usługi te de facto zapobiegają odizolowaniu osób od rodziny i społeczności lokalnej, a gdy to nie jest możliwe, gwarantują tym osobom warunki życia jak najbardziej zbliżone do warunków domowych i rodzinnych oraz umożliwiają podtrzymywanie więzi rodzinnych i sąsiedzkich. Są to wszelkiego rodzaju usługi opiekuńcze, asystenckie, obejmujące pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem, świadczone przez opiekunów faktycznych lub w postaci: sąsiedzkich usług opiekuńczych, opieki w miejscu zamieszkania, specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania lub dziennych form usług opiekuńczych. Do usług opiekuńczych należą także usługi krótkookresowego całodobowego i krótkookresowego dziennego pobytu, których celem jest zapewnienie opieki dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym w zastępstwie za opiekunów faktycznych, usługi asystenckie, usługi wspierania rodziny, w tym piecza zastępcza i mediacje rodzinne. Potrzeby w tym zakresie zdiagnozowano po konsultacji z gminami opracowującymi strategię rozwoju (m.in. gmina Lniano).

Słyszalne są głosy na temat deinstytucjonalizacji usług, mającej na celu wprowadzanie stopniowego ograniczenia usług w ramach opieki instytucjonalnej, a integralnym elementem deinstytucjonalizacji usług ma być profilaktyka, mająca zapobiegać umieszczeniu osób w opiece instytucjonalnej, a w przypadku dzieci – rozdzieleniu dziecka z rodziną i umieszczeniu w pieczy zastępczej. Zdiagnozowano konieczność wsparcia osób opiekujących się osobami zależnymi, zmęczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wszystkie ww. potrzeby widzimy, słyszymy i z całą pewnością deklarujemy otwartość na nowe wyzwania w tym temacie.

Możliwość udzielenia wsparcia z LSR zwiększy katalog działań w zakresie polepszania i udoskonalania usług społecznych, jak również przyczyni się do skutecznego włączenia społecznego. Istotny w tym wszystkim jest niewątpliwie potencjał aktywnie działających podmiotów ekonomii społecznej, który również stanowi fundament dla systemu pomocy społecznej.

LGD skonsultowała potrzeby społeczne z przedstawicielami organizacji pozarządowych, ośrodków pomocy, WTZ, OWES oraz innych podmiotów aktywnie działających na rzecz lokalnej społeczności, a zdiagnozowane metodami partycypacyjnymi problemy i potrzeby znalazły swoje odzwierciedlenie w wypracowanych celach LSR, w tym w planowanych do realizacji przedsięwzięciach, tj. dostępność do usług i małej infrastruktury publicznej, włączenie społeczne, aktywizacja dzieci i młodzieży, Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji, integracja seniorów oraz wsparcie działań edukacyjnych w zakresie niwelowania stereotypów płci.

IV.5. Podejście LGD do kwestii przestrzegania zasad horyzontalnych

Realizacja LSR ma pozytywny wpływ na zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, które uwzględnione są zarówno na etapie tworzenia, jak i wdrażania LSR, w tym:

- poszanowanie praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procedurze wdrażania środków europejskich – prawa i zasady w odniesieniu do zagadnień: godności, wolności, równości, solidarności, praw obywatelskich i wymiaru sprawiedliwości,
- uwzględnienie równości mężczyzn i kobiet, aspektu i perspektywy płci oraz dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,

– podjęcie odpowiednich kroków w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji LSR.

Proces przygotowania LSR z zastosowaniem metod partycypacyjnych opisanych w rozdziale III LSR odbywał się z poszanowaniem praw podstawowych, dając możliwość każdemu mieszkańcowi aktywne uczestnictwo w opracowaniu LSR poprzez udział w badaniach ankietowych, wnoszeniu uwag i pomysłów do realizacji w nowej perspektywie. Zapewniono równy dostęp, swobodę i miejsca przyjazne dla osób z niepełnosprawnościami.

IV.5.1. Polityki horyzontalne – zrównoważony rozwój

Realizacja LSR ma pozytywny wpływ na zasadę zrównoważonego rozwoju. Rozwój społeczny i gospodarczy obszaru LGD nie będzie odbywać się kosztem środowiska naturalnego. Korzystając z zasobów przyrody brane będą pod uwagę potrzeby przyszłych pokoleń. Przedsięwzięcia będą realizowane z uwzględnieniem konieczności zachowania różnorodności biologicznej, zrównoważonego podejścia do użytkowania zasobów naturalnych, przywrócenia i utrwalenia ładu przestrzennego oraz wymogów ochrony obszarów cennych przyrodniczo. Beneficjenci pomocy zobligowani będą do przestrzegania zasady zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE oraz uwzględnienia celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyń poważnych szkód” co przyczyni się do wyeliminowania z dofinansowania operacji/projektów zakładających działania szkodzące środowisku naturalnemu. LSR zakłada podnoszenie świadomości obywatelskiej, w tym proekologicznej w zakresie zmian klimatu, zapobieganiu degradacji przyrody z zapewnieniem równowagi pomiędzy potrzebami mieszkańców a prawem do funkcjonowania w aspekcie społecznym i zawodowym w zgodzie z naturą. LGD będzie wyżej punktować operacje zakładające rozwiązania rozwojowe (w tym innowacyjne), które będą gwarantować wzrost społeczno-gospodarczy nie odbywający się kosztem środowiska naturalnego jednocześnie będą włączać w procesy rozwojowe wszystkie grupy społeczne, dając im możliwość czerpania korzyści ze wzrostu gospodarczego.

IV.5.2. Polityki horyzontalne – równość szans i niedyskryminacja

Realizacja LSR ma pozytywny wpływ na równość szans i sprzyja niedyskryminowaniu osób z niepełnosprawnościami niezależnie od ich wieku i statusu. Uczestnicy projektu bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, pochodzenie etniczne, wyznawaną religię i światopogląd oraz orientację seksualną, będą mieć możliwość sprawiedliwego i pełnego uczestnictwa we wszystkich formach wsparcia realizowanych w ramach LSR na jednakowych zasadach. Beneficjenci pomocy zobowiązani będą do przestrzegania koncepcji uniwersalnego projektowania operacji/projektu celem przeanalizowania i zapewnienia:

- a) użyteczności dla osób o różnej sprawności – działania i miejsca nie będą ograniczać udziału osób z niepełnosprawnościami,
- b) elastyczności w użytkowaniu – działania będą uwzględniać szeroki wachlarz indywidualnych preferencji odbiorców wsparcia,
- c) prostego i intuicyjnego użytkowania – skutecznie będą przekazywane niezbędne informacje odbiorcom wsparcia niezależnie od warunków otoczenia i zdolności sensorycznych odbiorców,
- d) czytelnej informacji – materiały opracowane będą w sposób prosty z uwzględnieniem wymagań dla osób z niepełnosprawnościami,
- e) tolerancji na błędy – działania będą realizowane pod kątem zapewnienia odbiorcom wsparcia bezpieczeństwa, minimalizując wszelkiego rodzaju zagrożenia,
- f) wygodnego użytkowania bez wysiłku – wprowadzi się takie rozwiązania, które nie powodują nadmiernego wysiłku podczas użytkowania,

- g) wielkości i przestrzeni odpowiednich dla dostępu i użytkowania – zapewni się odpowiednią przestrzeń dla wykonywania danego działania z uwzględnieniem możliwości funkcjonalnych odbiorców wsparcia, w tym ograniczeń mobilności i percepcji oraz pozycji ciała,
- h) percepcji równości – produkty będą dostępne bez ograniczeń dla wszystkich, bez powodowania sytuacji dyskryminacji.

Ponadto niezbędne będzie przeanalizowanie i – jeśli dotyczy - zapewnienie zgodności ze standardami dostępności: szkoleniowym, edukacyjnym, informacyjno-promocyjnym, cyfrowym, architektonicznym, transportowym oraz zapewnione zostanie równościowe zarządzanie projektami/operacjami. Wszystkie produkty i rezultaty LSR dostępne będą dla wszystkich osób, w tym dostosowane do zidentyfikowanych potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Opisana wcześniej koncepcja uwzględniac będzie konieczność każdorazowego przeprowadzania analizy dostępności do potrzeb potencjalnych odbiorców, w tym wystąpienia w tej grupie osób z niepełnosprawnościami. Odnosząc się do niepełnosprawności rozumie się je jako różne rodzaje niepełnosprawności, które nie będą stanowiły przeszkody w korzystaniu z rezultatu projektu/operacji tj. osoby poruszające się na wózkach i skuterach inwalidzkich, osoby wspomagające się w poruszaniu laską, kulami, balkonikami itd., osoby z dysfunkcjami wzroku – niewidome i słabowidzące, osoby głuche i słabosłyszące, osoby z niepełnosprawnością intelektualną, czy też osoby z inną niepełnosprawnością, wpływającą na obniżenie sprawności fizycznej i sensorycznej. Uda się to zrealizować dzięki zaplanowanemu zarządzaniu projektem/operacją, gdzie ważnym elementem będzie m.in. promocja oparta o zasadę dostępu, tworzenie dokumentacji uwzględniającej tematykę dostępności itp. Elementy działań promocji projektu/operacji zawierać będą odniesienie do ww. kwestii tj. dotrzymania standardów dostępności. Istotne jest to, że planując budżety zapewnione będą zasady uniwersalnego projektowania, co z kolei przełoży się na możliwość korzystania z nich przez ogół zainteresowanych odbiorców, w tym oczywiście przez osoby z różnymi niepełnosprawnościami. Dodatkowo LGD położy duży nacisk m.in. na to, aby wszystkie przygotowywane dokumenty były zgodne ze standardami cyfrowymi (WCAG 2.0 na poziomie AA).

IV.5.3. Polityki horyzontalne – zasada równości płci

Realizacja LSR ma pozytywny wpływ na zasady horyzontalne UE dotyczące także równości szans kobiet i mężczyzn. Wszelkie działania będą gwarantować możliwość wyboru drogi życiowej bez ograniczeń, które wynikają ze stereotypów dotyczących płci. Analizując skalę i zakres LSR oraz jej oczekiwane rezultaty należy zdecydowanie podkreślić, iż ma ona pozytywny wpływ na równość szans i równouprawnienie płci. Wynika to z faktu, że LSR jest zgodna z działaniami na rzecz osiągnięcia stanu, w którym każdemu przypisuje się taką samą wartość społeczną i równe prawa oraz obowiązki oraz równy dostęp do zasobów, takich jak środki finansowe i szanse rozwoju, z których mogą korzystać. Na chwilę obecną nie wydaje się, aby wdrażanie LSR byłoby zagrożone przez jakieś bariery równościowe. LSR i jej rezultaty (w okresie realizacji i trwałości) będą w pełni dostępne dla wszystkich chętnych bez rozróżnienia na płeć, czy też inne czynniki społeczne. LGD będzie reagować na każde niepokojące sygnały w razie, gdyby pojawiły się jakieś oznaki nieprzewidzianych wcześniej barier równościowych. Cały etap wdrożeniowy LSR będzie charakteryzować się dużym naciskiem na przestrzeganie pozytywnego wpływu działań na politykę równouprawnienia płci. Dodatkowo beneficjenci pomocy zobligowani będą do przestrzegania zasady poszanowania praw podstawowych oraz przestrzegania kart podstawowych UE.

IV.6. Atrakcyjność turystyczna i diagnoza rozwoju agro/turystyki

IV.6.1. Dziedzictwo kulturowe, w tym zabytki

Obszar LGD z uwagi na swoje umiejscowienie na mapie Polski jest bardzo atrakcyjnym i wielobarwnym terytorium pod względem etnicznym. Analizując tereny historyczne ziem teren ten obejmuje swoim zasięgiem ziemię świecką i nowską. Do dziś pozostaje na tym obszarze spuścizna pomennonicka (chaty oraz cmentarze). W

XVI w. pojawili się protestancy osadnicy – pracownicy mennonici z Niderlandów, zwani później swojsko Olędrami. Osadnictwo mennonickie miało swój zasięg od północy na południe wzdłuż Wisły w następujących gminach powiatu świeckiego: Dragacz, Nowe i Świecie.

Powiat świecki jest również jednym z trzech powiatów (świecki, tczewski i starogardzki) zlokalizowanych na terenie Kociewia, gminy: Bukowiec, Drzycim, Jeżewo, Dragacz, Warlubie, Nowe i Świecie to te, które znajdują się na terenie przynależącym do Kociewia. Obszar LGD leży w jego południowej części (tzw. Kociewie Świeckie) kultura i zwyczaje mieszkańców czerpane są głównie ze zwyczajów rdzennych Kociewiaków. Dziś popularnym i rozpoznawalnym na terenie powiatu świeckiego jest szczególnie haft kociewski, kuchnia i gwara. Wśród zachowanych i celebrowanych są obrzędy związane ze ślubem, żniwami, dożynkami i świętami kościelnymi.

W przypadku analizowania wpływów kulturowych należy również podkreślić istnienie na obszarze LGD Borów Tucholskich. Ten kompleks leśny wpisuje się też częściowo w Kaszuby i Kociewie. Gminy Bukowiec, Świekatowo oraz Lniano i Osie łączą się z pograniczem kulturowym Borów, stąd zauważalna na tym terenie gwara i kultura borowiacka. Wskazane grupy przenikały na ziemi powiatu pozostawiając i zakorzeniając w mieszkańcach swoją tradycję, obrzędy, pieśni, mowę (gwara), legendy i regionalne potrawy. Znaczna część z nich funkcjonuje do dnia dzisiejszego. Na terenie wszystkich gmin partnerskich organizowane są tradycyjne dożynki, odpusty, noce świętojańskie, festiwale i dni gmin.

W zależności od gminy z obszaru LGD jej mieszkańcy identyfikują się z zastaną na tym terenie spuścizną kulturową. Dziś organizacje nieformalne, grupy mieszkańców celebrować zwyczaje przynależne do danego terenu. Zaobserwować możemy to w sposobie ubierania (ludowe elementy stroju, haft), lokalnych produktach spożywczych (zapożyczonych od danej kultury), gwarze, elementach wystroju mieszkań, obrzędach. Na obszarze LGD działają (także nieformalnie) zespoły lokalne, folklorystyczne, chóry i grupy wokalne - 14 oraz orkiestry dęte - 3, które corocznie biorą udział w przeglądach i konkursach piosenek, swoimi występami uświetniają imprezy okolicznościowe, tj. dożynki, festyny i inne wydarzenia otwarte dla lokalnej społeczności. Wykonują utwory, spektakle, tańce ludowe, patriotyczne, biesiadne wzmacniając tożsamość lokalną. Grupy artystyczne (np. chóry, zespoły taneczne, orkiestry dęte, folklorystyczne), działają w szczególności przy wsparciu lokalnych samorządów oraz instytucji kultury, ich stan na rok 2020 wg GUS wynosił 62 sztuki. Liczba imprez na obszarze LGD wg danych GUS (XII 2020) wynosiła 346 sztuk, w których uczestniczyło 24 319 osób, co wskazuje na wysoki poziom zainteresowania lokalną kulturą.

Dziś kultura ludowa, folklor przechodzą renesans, budzą zainteresowanie, głównie dzięki funkcjonowaniu licznych Kół Gospodyń Wiejskich - 55, które popularyzują kulturę ludową. Organizacje pozarządowe obserwują potrzebę kształtowania świadomości tożsamości lokalnej wśród mieszkańców obszaru LGD. Faktem jest rosnąca świadomość mieszkańców o konieczności promocji walorów kulturowych i historycznych jak również pogłębiające się poczucie tożsamości mieszkańców z regionem objętym LSR. Daje to olbrzymią szansę na poprawę stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, tworzenie produktu turystycznego wykorzystującego dobra kultury, rozwój przedsiębiorczości oraz uwrażliwienie mieszkańców obszaru LGD na potrzeby związane z utrzymaniem i ochroną dziedzictwa lokalnego.

Uwagę turystów przyciąga również bogata oferta zabytkowych obiektów ulokowanych na obszarze LGD. Z powodzeniem przeprowadzono rewitalizację wielu cennych infrastrukturalnych m.in. zespoły pałacowo-parkowe w Polednie, Jastrzębiu i Rulewie oraz „Biała Karczma” w Michalu, gm. Dragacz. W każdej gminie powiatu świeckiego możemy wyróżnić najbardziej rozpoznawalne obiekty/zabytki przyciągające uwagę turystów, w szczególności (obiekty wybrane):

w Gminie Bukowiec:

- Zespoły pałacowo – parkowe z XIX w. w miejscowości Poledno, Kawęcin, Budyń, Korytowo i Gawroniec;
- Plebania i kościół parafialny z końca XIX w. w miejscowości Polskie Łąki;
- Kościół parafialny z końca XIX w. i zespół dworski z końca XIX w. w miejscowości Przysiersk;
- Kapliczka z XIX w. w Polednie;
- Szkoła z końca XIX w. w miejscowości Krupocin;

w Gminie Dragacz:

- Kościół pw. Jakuba Apostoła w Wielkim Lubieniu z 1680 r.;
- Misyjne muzeum Etnograficzne i Drukarnia w Górnej Grupie;
- Cmentarze mennonickie, ewangelickie w Dragaczu, Bratwinie, Dolnej i Górnej Grupie, Fletnowie, Michalu, Nowych Marzach, Polskim Stwolnie, Wiąskich Piaskach, Wielkim Zajączkowie i Wielkim Lubieniu;
- Drewniana chata pomennonicka z 1740r.;
- Zbiorowa Mogiła Pomordowanych w czasie II Wojny Światowej w Mniszku;
- Budynki mieszkalne z czasów osadnictwa holenderskiego położone od Wiąskich Piasków do Zajączkowa;

w Gminie Drzycim:

- Kościół parafialny Matki Boskiej Pocieszania w Drzycimiu;
- Zespół Kościoła Ewangelickiego w Dólsku;
- Zespoły dworsko – parkowe w miejscowości Gródek z XVIII w. i w Bedlenkach z ok. 1900 r.;
- Zespół pałacowo – parkowy z 1910 r. w Jastrzębiu;
- Zespół dworski w miejscowości Lubocheń z XIX w.;
- Zabytkowe chaty z XIX w. w Sierosławiu i w Gródku;
- Elektrownia Wodna na Wdzie „GRÓDEK” z lat 20-tych XX w.;

w Gminie Jeżewo:

- Kościół parafialny p.w. Trójcy Świętej w Jeżewie;
- Cmentarze parafialne w Jeżewie i Laskowicach;
- Zespoły pałacowo – parkowe w Laskowicach, Krąplewicach i Taszewie;

w Gminie Lniano:

- Domy drewniane i murowane z XIX w. w miejscowościach Lniano i Wętfie;
- Park podworski w miejscowości Ostrowite i Siemkowo;
- Zespół dworca kolejowego z XX w.;
- Kościół w Rykowisku z barokowym ołtarzem z I poł. XVIII w. i obrazem Koronacja NMP z XVII w.;
- „Czerwona szkoła” w Rykowisku zbudowana z czerwonej cegły w 1898 r.;

w Gminie Nowe:

- Średniowieczny układ ulic i częściowo zachowane gotyckie obwarowanie;
- Wschodnie skrzydło zamku krzyżackiego z freskami oraz panoramą doliny Wisły;
- Kościół farny z przełomu XIV i XV w. z barokowym wyposażeniem oraz zabytkami z XIV i XV w., m.in. malowidłami ściennymi (unikat w skali europejskiej);
- Kościół p.w. Św. Jerzego, pozamiejska prepozytura nowskiej fary z rokokowym ołtarzem z pocz. XVIII w.;
- Zamek pokrzyżacki w Nowem z połowy XIV w.;
- Kościół poklasztorny św. Maksymiliana Marii Kolbe z gotycką kompozycją „Ukrzyżowanie”;
- Poholenderska wieś Mątawy z charakterystyczną drewnianą zabudową i kościółkiem pomennonickim;
- Zespół budynków popołwarczych z pałacem w Kończycach z XIX w.;
- Pompownia Kończyce z XIX w.;

w Gminie Osie:

- Elektrownia Żur;
- Młyn Wodny w Wierzchach – Zgorzały Most oraz Spichlerz w Osiu;
- Zgorzały Most – osada powstała przed 1772 r. należąca do folwarku w Wierzchach, na przełomie XIX/XX w. wybudowano młyn wodny i tartak;
- Zabytkowe domy mieszkalne z XIX/XX w. znajdujące się w Brzezinach, Łążku, Miedźnie, Osiu i Wierzchach;
- Kapliczki przydrożne w Brzezinach, Łążku i Miedźnie z połowy XIX w.;
- Kościół parafialny w Osiu pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego z 1821 r. z dobudowanym prezbiterium w 1901 r.;

- Zabytkowe szkoły wybudowane na przełomie XIX/XX w. w miejscowościach: Brzeziny, Jaszcz, Miedzno, Osie i Wierzchy;
- Zespół obiektów dworca kolejowego z 1906 r.;

w Gminie Pruszcz:

- Grodzisko „Talerzyk” w Topolnie z przełomu XVIII i XIX w.;
- Kaplica z 1616 roku w Grabowie;
- Sikawka strażacka z 1887 roku w Serocku;
- „Mała Częstochowa” – barokowy kościół popauliński w Topolnie z oryginalnym XVII – wiecznym wyposażeniem – sanktuarium maryjne z cudownym obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej;
- Klasycystyczny kościół w Serocku z 1873 r.;
- Kościół pw. Św. Jakuba Apostoła w Niewieścinie z XIX w. o krótkim trójbocznym prezbiterium (sklepienie gwieździste) z barokowym wyposażeniem oraz rokokowym konfesjonalem;
- Zespoły pałacowo – parkowe i dworsko – parkowe XIX wieczne w miejscowościach Topolno, Grabowo, Gołuszycy, Luskowo, Luskówko, Nieciszewo, Niewieścin i Łaszewo;
- Kościół filialny pw. Podwyższenia Krzyża i św. Andrzeja Boboli w Wałdowie z przełomu XIX/XX w.;

w Gminie Świecie:

- Drewniany dom podcieniowy z 1770 r. w Chrystkowie;
- Szachulcowy młyn wodny z 1888 r. w Grucznie;
- Zespoły dworsko – parkowe z XIX w. w miejscowościach Sulnowo, Skarszewo i Polski Konopat oraz pałacowo – parkowe w. w Sartowicach (pałac z 1792 r.), Morsku i Przechowie z XIX w.;
- Zespół klasztorny bernardynów z XVII w. w tym kościół, klasztor (obecnie szpital dla nerwowo i psychicznie chorych) oraz park o pow. 10 ha z przełomu XVIII/XIX w.;
- Ruiny Zamku krzyżackiego z połowy XIV w. w Świeciu;
- Ratusz (obecnie Pałac Ślubów) z lat 1870-1879 r. w Świeciu;
- Młyn zbożowy murowano – szachulcowy z lat 1860–1864;
- Kościół św. Andrzeja Boboli - neogotycka świątynia z końca XIX w.;
- Kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej i św. Stanisława trójnawowy gotycki kościół z XV w.;

w Gminie Świekatowo:

- Kościół pw. Św. Marcina o cechach neogotyckich z 1909 r.;
- Chata pod Strzechą w Zalesiu Szlacheckim – chata borowiacka z XIX w.;
- Cmentarze rzymsko – katolickie i ewangelickie z XIX i XX w.;
- Zespoły dworsko – parkowe folwarczne z XIX w. w miejscowościach Stążki i Szewno oraz podworskie w Lipienicy i Lipienicy – Żuławy;

w Gminie Warlubie:

- Zespoły pałacowo – parkowe w Bąkowie, Rulewie i Płochocinie z XIX w.;
- Zabytkowe kościoły w Płochocinie (rok 1891), Lipinkach (rok 1904), Wielkim Komorsku (rok 1798) i Bzowie (rok 1768);
- Chaty drewniane w miejscowości Krusze i Wielki Komorsku z XIX w.

Niewątpliwie potencjał kulturowy i zabytkowy jest ogromny i warty zobaczenia i dotknięcia w ramach organizowanych corocznie wydarzeń opisanych w tym rozdziale. W każdym okresie programowania część środków przeznaczona jest na wsparcie dziedzictwa i wzmocnienie tożsamości lokalnej. Część obiektów pozyskała wsparcie na renowację (np. kościół parafialny w Drzycimiu) i nadal istnieje potrzeba dalszej ingerencji w zachowanie dziedzictwa kulturowego (m.in. obiekt zabytkowy w Korytowie w gminie Bukowiec, Biała Karczma w Michalu w gminie Dragacz). Wiele zdiagnozowanych inicjatyw czekających na dofinansowanie to również zaniedbane cmentarze, zarówno te znane (129 sztuk, dane z GUS, 2020 rok), jak i te notorycznie odkrywane podczas różnorodnych prac. Z uwagi na możliwość wsparcia dziedzictwa lokalnego ze środków EFRR możliwe będzie wdrożenie nowatorskich rozwiązań na poziomie lokalnym czy regionalnym z zachowaniem poszanowania

dla środowiska. Ingerencja w dziedzictwo wpłynie również na zwiększenie dostępu do usług społecznych, w tym turystycznych, mających ogromne znaczenie dla dbałości o wizerunek obszaru. Jednoczesne wzmocnienie promocji poprawi dostępność do efektów działań, jak i wzmocni ruch turystyczny zapewniający rozwój społeczno-gospodarczy obszaru LGD.

IV.6.2. Aktywna turystyka w malowniczych miejscach

Obszar LGD z uwagi na swoją lokalizację jest atrakcyjnym miejscem wypoczynku dla turystów ceniących spokój i obecność walorów cieszących każde oko. Dzięki warunkom geoprzyrodniczym, nadwiślańskiej morenie oraz dolinie Wisły, a także obecności kompleksów leśnych jest idealnym miejscem do różnego rodzaju turystyki aktywnej i rekreacji. Na swoim obszarze wyznaczonych jest wiele tras turystycznych, na których można podziwiać różnorodne walory krajobrazowe.

Na obszarze LGD znajdują się dwa parki krajobrazowe tj. Wdecki Park Krajobrazowy i Zespół Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą. Wdecki Park obejmuje swym zasięgiem obszary gmin: Osie, Lniano, Drzycim, Warlubie, Jezewo. Tereny leśne Parku położone są na terenie Nadleśnictwa Osie i Dąbrowa. Swoją nazwę zawdzięcza Wdzie, czyli "Czarnej Wodzie", która wraz z dopływami - Prusią, Ryszka i Sobińską Strugą tworzy malownicze zakątki. Na terenie Parku znajdują się liczne szlaki turystyczne, wypożyczalnie sprzętu wodnego oraz rezerwaty przyrody, w tym m.in. Rezerwat „Jeziro Łyse”, „Osiny”, „Brzęki im. Zygmunta Czubińskiego”. Na szczególną uwagę zasługują również pozostałe rezerwaty przyrody, m.in. Jezioro Fletnowskie, Wiosło Duże, Grabowiec, „Śnieżynka”, cisów Staropolskich im. Leona Wyczółkowskiego, Miedzno, Jezioro Ciche, Dury, Jezioro Piaseczno, Ostnicowe Parowy Gruczna oraz Rezerwat geomorfologiczny „Parów Cieleczyński”. Ponadto na obszarze powiatu świeckiego zostało sklasyfikowanych co najmniej 360 pomników przyrody, w tym najwięcej w gminach Świecie (86), Osie (76) i Pruszcz (41). Na uwagę zasługują m.in.: Diabelski Kamień, Dąb szypułkowy zwany „Dębem Tysiąclecia”, „Dęby Bąkowskie”, Źródło św. Rocha czy Aleja Jarzębów Szwedzkich.

Przez ww. tereny przebiegają liczne szlaki turystyczne: piesze, rowerowe, wodne oraz Nordic Walking. Poniżej opisano wybrane szlaki oznaczone i uczęszczane przez mieszkańców i turystów:

Szlaki piesze:

- Szlak niebieski Partyzantów AK – Czersk Świecki – Lipinki – Błędno – Śliwiczki – Śliwice – Wielkie Gacno – Fojutowo – Krąg – Szlachta – liczy 23 km, łączy północną część naszego powiatu ze szlakami Kociewia i centralnej części Borów Tucholskich; na całej trasie szlaku znajdują się tablice informacyjne Pomorskiego Archiwum Armii Krajowej. Trasa atrakcyjna przyrodniczo, krajoznawczo i historycznie;
- Szlak żółty im. Hoffmanna – Leosia – Żur – leśna krzyżówka k. Grzybka – Tleń – Stara Rzeka – Błędno, liczy ok.40 km, poświęcony jest prof. Alfonsowi Hoffmannowi. Szlak wyjątkowo malowniczy i bardzo interesujący pod względem walorów przyrodniczych i antropogenicznych;
- Zielony szlak „Nadwiślański” – Świecie – Kosowo – Włóki – Strzelce Górne – Bydgoszcz, liczy 50 km, w powiecie świeckim ok. 25 km, wyjątkowo piękny i urokliwy z uwagi na lewobrzeżny obszar Doliny Dolnej Wisły, prezentujący szeroki wachlarz krajobrazów i walorów Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą;
- Szlak zielony „Cisów Staropolskich” – Tleń – Błędzim, liczy ok 27 km, z czego na obszarze Ziemi Świeckiej 12 km, jest to najstarszy szlak prowadzący przez centralny obszar Borów Tucholskich;
- Szlak czarny – Ścieżynka „Zagłoby” – Stanica wodna PTTK w Tleniu – Tleń – leśn. Czarna Woda – Piaseczno – most na Wdzie w Starej Rzece – leśniczówka Stara Rzeka – Radańska – Osie, liczy ok. 19,5 km, jego trasa prowadzi głównie urokliwymi drogami leśnymi;
- Szlak czarny „Diabelce” – Świecie PKS – Diabelce (Czarcie Góry) – Wiąg pod Górami – Sartowice – szosa Świecie, liczy ok. 11 km. Atrakcje na trasie: Świecie (zamek krzyżacki), Czarcie Góry, Sartowice (park krajobrazowy);

- Szlak czerwony im. Zagłoby – Zyglera Czersk, Stanica wodna PTTK w Tleniu – Tleń – wiadukt kolejowy przy szosie między Tleniem a Osiem – Grzybek – droga na Sierosław – Skrzyniska – szkoła Wierzchy, liczy ok. 18 km, prowadzi wokół utworzonego w 1929 r. zaporowego Jeziora Żurskiego;
- Szlak czerwony "Stu z Nieba", Szlachta – Warlubie, liczy ok. 60 km, stacja PKP Szlachta – Śliwice – Laski – Stara Rzeka – Lipinki – Borowy Młyn – Bąkowski Młyn – Warlubie PKP. Prowadzi po terenach działania ugrupowań partyzanckich AK, TOW „Gryf Pomorski” oraz współdziałających z nimi desantowych grup dywersyjno – wywiadowczych Wojska Polskiego i Armii Czerwonej desantującym pod koniec II wojny światowej w rejonie Borów Tucholskich. W desantach tych uczestniczyło ponad stu spadochroniarzy, stąd też nazwa "Stu z Nieba". W dużej części szlak prowadzi przez tereny Wdeckiego Parku Krajobrazowego.

Na terenie gminy Świecie poza szlakami turystycznymi wytyczona jest ścieżka przyrodnicza, służąca głównie celom promocyjno – edukacyjnym walorów przyrodniczych. Jest to ścieżka dydaktyczna „Czarcie Góry” prezentująca krajobraz dna doliny Wisły, a wzdłuż ścieżki zlokalizowanych jest wiele punktów widokowych na dolinę Wisły.

Na przestrzeni ubiegłych lat wśród turystów bardzo popularny stał się Nordic Walking jako forma aktywnego spędzania czasu wolnego. Szlaki Nordic Walking oznaczono na terenie czterech gmin z obszaru LGD (Osie, Lniano, Pruszcz i Świekatowo), tzn.:

w gminie Osie:

- „Do piekła” – liczący 3,3 km; trasa: Tleń – Stara Rzeka,
- „Grzybek” – liczący 8,2 km; trasa: Osie – Grzybek,
- „Na Perłowym Szlaku” – liczący 5,2 km; trasa całego szlaku przebiega w miejscowości Tleń,
- „Pętla Zatoki” – liczący 12,2 km; trasa szlaku przebiega w miejscowości Osie,
- „Stara Rzeka” – liczący 13,3 km; trasa: Tleń – Stara Rzeka,
- „W Borowej Dolinie”, liczący 4,2 km; trasa: Brzeziny – Jaszcz;

w gminie Świekatowo:

- 3 trasy „Danuta i Grześ idą przez wieś” (trasa żółta – odcinek 5,7 km, trasa niebieska – odcinek 4,5 km, trasa czerwona – odcinek 7 km) wszystkie trasy zlokalizowane są wokół jeziora Świekatowskiego i jego okolic;

w gminie Lniano:

- „Leśne runo” – liczący ok. 7 km, trasa: Lniano – Lubodzież;

w gminie Pruszcz:

- 3 trasy „Park Nordic Walking PRUSZCZ”¹³, które biegną przez nadwiślańskie zakątki gminy Pruszcz i gminy Świecie, wspólnym mianownikiem tych tras są zabytki i atrakcje turystyczne obu gmin: trasa zielona – odcinek 5,2 km, trasa czerwona – odcinek 8,2 km, trasa czarna – odcinek 17,4 km.

Wśród szlaków rowerowych możemy wyróżnić:

- Żółty szlak rowerowy Grudziądz – Warlubie – Osie - Tleń (odcinek szlaku w powiecie świeckim liczy ok. 39 km); główne atrakcje na trasie: nadwiślański punkt widokowy na Grudziądz, drewniane domy na obszarze Doliny Wisły, zabytkowe kościoły w Wielkim Komorsku, Płochocinie i Osiu;
- Czerwony szlak rowerowy Świecie – Gródek - Drzycim – Osie – Tleń (odcinek szlaku w powiecie świeckim liczy ok. 29 km); główne atrakcje na trasie: zabytkowa elektrownia w Gródku – kościół w Drzycimiu, pomnikowe aleje drzew – Kamień Napoleoński (gm. Drzycim);
- Zielony szlak rowerowy – Pętla szlakiem rowerowym im. Ks. Dr Bernarda Sychty – Osie – Gródek – Osie (szlak liczy ok 55 km); główne atrakcje na trasie: elektrownie wodne Gródek i Żur, drewniany dwór w Gródku, diabelski kamień w okolicy Leosi, park dworski w Laskowicach, muzeum misyjno – etnograficzne w Laskowicach, drewniane domy w Miedznie;
- Czarny szlak rowerowy – Pętla szlakiem rowerowym Tropami II Rzeczypospolitej (szlak liczy 50 km) szlak w formie pętli przebiegającej na terenie Borów Tucholskich, trasa rozpoczyna się i kończy w Osiu;

- Wiślana Trasa Rowerowa – odcinek: Świecie – Sartowice – Michale – Nowe – Kozielec (odcinek szlaku w powiecie świeckim liczy ok. 51 km); trasa ta prowadzi wzdłuż rzeki Wisły, na odcinku leżącym na obszarze LGD mamy możliwość zapoznać się z atrakcjami przyrodniczymi i zabytkami znajdującymi się w Zespole Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą - odcinek: Świecie – Topolno – Bydgoszcz;
- Międzynarodowa Trasa Rowerowa – odcinek szlaku w powiecie świeckim biegnie przez środek wsi Gruczno do Głogówka Królewskiego.

Bardzo popularną i lubianą formą spędzania czasu wolnego, na trochę ruchu i obcowanie z naturą z niecodziennej perspektywy, z dala od miejskiego zgiełku, są spływy kajakowe. Kajakami mamy sposobność dotrzeć do miejsc niedostępnych drogą lądową. Na obszarze LGD znajdują się dwie wytyczone w terenie trasy służące organizacji wycieczek kajakowych, tj. Szlak kajakowy Wdy – w powiecie świecki ok. 60 km, od okolic Błędna przez Bedlenki do Świecia oraz Szlak kajakowy Wisły – wzdłuż granic powiatu ok. 70 km.

Ziemia Świecka jest wyjątkowo bogata w wody płynące – rzeki Wisła, Wda i Mątawa wraz z dopływami. Wisła jako szlak wodny wykorzystywana jest w bardzo małym zakresie w formie sezonowych rejsów turystycznych. Wda jest lewym dopływem Wisły i doskonale nadaje się do organizacji spływów kajakowych. Cała rzeka, w sumie 195 km, jest spływalna i dostępna do użytku dla kajakarzy. Najpopularniejsze trasy spływów kajakowych to odcinki od Czarnej Wody do Świecia, Stara Rzeka – Tleń lub Tleń – Żur.

Ponadto obszar LGD przecinają też Prusina, Ryszka, Sobińska Struga i Wyrwa, będące dopływami Wdy wszystkie te rzeki określane są typem rzek zwałkowych - użytkownicy muszą liczyć się z licznymi przeszkodami i zwalonymi drzewami na trasie. Z kolei Mątawa to drugi pod względem długości, liczący 64 km dopływ Wdy, wpływający do Wisły w okolicy Warlubia. Jako szlak wodny wykorzystywana jest na odcinku od młyna w Rozgartach, przez Buśnię, aż do miejscowości Święte w gminie Świecie. Na 14 kilometrowym odcinku Rozgarty – Święte rzeką Mątawą organizowany jest co roku ogólnopolski spływ kajakowy „Kapustniki”, który swoją nazwę wzięł od zlokalizowanych wzdłuż Mątawy pól kapusty. Spływy kajakowe pozwalają na poznanie obszarów atrakcyjnych turystycznie z innej perspektywy.

Turystyka piesza, rowerowa i wodna cieszą się niezwykle dużym zainteresowaniem. Chęć obcowania z naturą w otoczeniu rzeki czy jeziora można połączyć z aktywnym wypoczynkiem (sporty wodne, siłownie zewnętrzne zlokalizowane na terenach kąpielisk), co sprzyja zintensyfikowaniu ruchu turystycznego. Pomimo ogromnego potencjału bazy rekreacyjnej związanej z turystyką rowerową nadal zdiagnozowano na spotkaniach konsultacyjnych w gminach potrzeby wynikające z budowy infrastruktury turystycznej, w tym połączeń pieszo-rowerowych pomiędzy miejscowościami dla zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców czy turystów przemieszczających się po obszarze LGD (m.in. ścieżka Świekatowo – Tuszyny, Szewno – Stążki, droga rowerowa Bramka – Bukowiec – Branica – Krupocin, ścieżka Sulnowo- Laskowice). Pomimo ogromnego potencjału bazy rekreacyjnej związanej z turystyką wodną nadal zdiagnozowano na spotkaniach konsultacyjnych w gminach potrzeby wynikające z rozbudowy infrastruktury turystycznej, np. kąpieliska w gminie Świekatowo. Wsparcie ze strony LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej, zwiększeniu dostępu do małej infrastruktury publicznej i do miejsc atrakcyjnych turystycznie niewątpliwie uczyni obszar LGD jeszcze bardziej atrakcyjnym dla turystów oraz poprawi wizerunek wsi. Posiadany potencjał należy w skuteczny sposób pielęgnować i zachować dla przyszłych pokoleń jako lokalne dziedzictwo kulturowe. Z uwagi na możliwość wsparcia ze środków EFRROW możliwe będzie wdrożenie nowatorskich rozwiązań na poziomie lokalnym czy regionalnym z zachowaniem poszanowania dla środowiska. Ingerencja w infrastrukturę turystyczną wpłynie również na zwiększenie dostępu do usług społecznych, w tym turystycznych, mających ogromne znaczenie dla wzmocnienia wizerunku obszaru. Jednoczesne wzmocnienie promocji poprawi dostępność do efektów działań, jak i wzmocni ruch turystyczny zapewniający rozwój społeczno-gospodarczy obszaru LGD. Istotne będą również kwestie związane z wdrożeniem innowacyjnych rozwiązań w zakresie budowy infrastruktury turystycznej i bazy usługowej z poszanowaniem dla ochrony środowiska naturalnego, tj. nie przyczyniające się do degradacji przyrody.

Obszar turystyki, ze zdiagnozowanym ogromnym potencjałem, nadal nie jest w pełni wykorzystany, wciąż wiele miejsc, mogących służyć jako atrakcje turystyczne, nie jest zagospodarowanych. Z uwagi na to, że branża turystyczna jest na wysokim poziomie rozwojowym, LGD zapewni wyższą punktację w lokalnych kryteriach dla

operacji wpływających pozytywnie na rozwój turystyki i wzmocnienie obszaru LGD w tym zakresie. Nie przewiduje się barier związanych z dostępnością do infrastruktury turystycznej czy do innowacyjnych działań aktywizujących na całym obszarze LGD z uwagi na możliwość wdrożenia racjonalnych usprawnień, a wszelkie działania są dostępne dla wszystkich grup społecznych z zachowaniem zasad horyzontalnych.

IV.6.3. Intensywność ruchu turystycznego (wskaźnik Schneidera)

Według rejestru prowadzonego przez Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego, w 2021^A roku na obszarze LGD funkcjonowało 8 obiektów hotelarskich, co stanowiło 5,0% wszystkich obiektów hotelarskich dostępnych w regionie. Łącznie koncentrowały one 453 miejsca noclegowe, czyli 4,3% miejsc znajdujących się w zasobach obiektów hotelarskich regionu. W ujęciu rodzajowym były to hotele o średnim standardzie świadczenia usług i zakwaterowania (3 dwugwiazdkowe, 2 trzygwiazdkowe), 2 motele oraz pensjonat.

Uzupełnieniem bazy noclegowej o podwyższonym standardzie (obiektów hotelarskich) na obszarze LGD była oferta obiektów świadczących usługi hotelarskie, lecz nie będących obiektami hotelarskimi. Według danych pozyskanych z ewidencji gminnych wynika, iż w 2020 roku - nie uwzględniając kwater agroturystycznych - na terenie LGD prowadziło działalność 38 obiektów (9,3% obiektów tego typu w regionie), głównie w postaci pokoi gościnnych, skupiających łącznie 897 miejsc noclegowych, czyli 5,7% miejsc noclegowych dostępnych w obiektach świadczących usługi hotelarskie, ale nie będących hotelarskimi.

Na obszarze LGD funkcjonowało więc łącznie 77 obiektów noclegowych. Obiekty te dysponowały 1707 miejscami noclegowymi, a więc 5,9% wszystkich dostępnych miejsc w regionie. Zaobserwować można wzrost ogólnej liczby udzielonych noclegów. Wartość ta wzrosła o 1 863 w stosunku do roku 2013 (w 2013r. – 61 358 noclegów, w 2020r. – 63 221 noclegów).¹⁴

Tabela nr IV.12. Ruch turystyczny na obszarze LGD w 2020 roku (dane GUS)

Obszar	ogółem							
	obiekt y	w tym:	miejsca noclego we	w tym:	turyści (korzys tający)	turyści zagraniczni (korzystający)	udzielone noclegi	w tym:
		obiekty całorocz ne		miejsca noclegow e całorocz ne				udzielone noclegi turytom zagranicznym
	[szt.]	[szt.]	[osoba]	–				
powiat świecki	18	14	850	640	31 949	1 274	63 221	2 575

Rok 2020 był szczególnie niekorzystny dla branży turystycznej z uwagi na wprowadzony w marcu 2020 r. stan epidemii Covid-19, który zahamował jej rozwój. Rządy na całym świecie, chcąc powstrzymać rozpowszechnianie się wirusa, wprowadziły szereg ograniczeń mających wpływ na działalnością gospodarczą i aktywnością społeczną, co negatywnie wpłynęło również na społeczeństwo lokalne na obszarze LGD. Jednym z wprowadzonych obostrzeń było zamknięcie obiektów świadczących usługi wynajmu miejsc noclegowych, usługi rekreacyjne i ogólna izolacja ludności w domach. Na czas obowiązywania w/w ruch turystyczny został drastycznie ograniczony.

Wskaźnik Schneidera (W_{sch}) w przypadku obszaru LGD i odniesieniu do liczby stałych mieszkańców obszaru tj. 96 507 osób (dane GUS XII 2020) oraz turystów korzystających w liczbie 31 949 osób (dane GUS XII 2020) kształtował się na poziomie 33,11, co oznacza, że na 1000 stałych mieszkańców obszaru LGD przypadało 33 turystów w roku 2020.

Niewątpliwie potencjał turystyczny jest wart wykorzystania i wzmocnienia, a atrakcyjne zasoby środowiskowe i rozwijająca się infrastruktura turystyczna sprzyjać będą ożywieniu obszaru LGD i zwiększeniu

^A stan na dzień 26.02.2021

ruchu turystycznego. Wsparcie z LSR w tym zakresie tematycznym jest uzasadnione i konieczne dla rozwoju usług turystycznych i racjonalnego wykorzystania zasobów krajobrazowych i lokalnych produktów ściśle związanych z tożsamością i dziedzictwem lokalnym. Zdiagnozowano w tym zakresie potrzeby zagospodarowania przestrzeni publicznych (np. obszaru starego miasta w Nowem, budowa zielonej strefy w Świekatowie, zagospodarowanie kąpielisk czy budowa parku wiejskiego w gminie Świekatowo, adaptacja przestrzeni na tereny rekreacyjno-wypoczynkowe w gminie Bukowiec). Sprzyjać będzie temu możliwość wdrożenia innowacyjnych rozwiązań nie tylko w kwestii infrastruktury turystycznej, ale również w aspekcie dbałości o środowisko naturalne. Dostęp do inwestycji będzie zapewniony do wszystkich grup społecznych z zachowaniem zasad horyzontalnych, w tym z zachowaniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

IV.6.4. Gospodarstwa agroturystyczne

Zgodnie z danymi z ewidencji gminnych, w 2020 roku na obszarze LGD występowało 28 obiektów noclegowych w postaci kwater agroturystycznych (3. pozycja wśród wszystkich lokalnych grup działania), w których odwiedzający mieli do dyspozycji łącznie 357 miejsc noclegowych (3. pozycja wśród wszystkich lokalnych grup działania), stanowiących 12,8% wszystkich dostępnych miejsc w kwaterach agroturystycznych w regionie. Zgodnie z danymi GUS w 2020 roku na obszarze LGD funkcjonowały 3 obiekty w postaci kwater agroturystycznych będąc jednocześnie obiektami całorocznymi oferując łącznie 57 miejsc noclegowych. Na stronie internetowej KPODR można wyszukać aktywne obiekty agroturystyczne, zapoznać się z ofertą i atrakcjami. Baza noclegowa w tym zakresie dysponuje 274 miejscami noclegowymi w 19 obiektach ulokowanych w gminach: Bukowiec, Jeżewo, Lniano, Osie, Nowe, Świekatowo i Warlubie. Z kolei zgodnie z danymi z ewidencji gminnych na obszarze LGD występuje 31 obiektów noclegowych w postaci kwater agroturystycznych, w których odwiedzający mają do dyspozycji łącznie 381 miejsc noclegowych.

Obecność agroturystyki na obszarze LGD wiąże się z obecnością opisanych wcześniej cennych walorów turystycznych i krajobrazowych. Gospodarstwa agroturystyczne niejednokrotnie stanowią cenne źródło tradycyjnych produktów kulinarnych, wytwarzanych często wedle tradycyjnych receptur, nieprzetworzonych i tym samym zdrowych. Gospodarstwa są również niejednokrotnie źródłem i epicentrum lokalnej kultury, edukują swoich gości i pokazują lokalny folklor.¹⁵ Ulokowanie ich na terenach wiejskich, bliskość natury i otoczenie charakteryzujące się mniej skażonym powietrzem i glebami rodzącymi zdrową żywność jest czynnikiem przyciągającym osoby pragnące spokoju, odpoczynku od aglomeracji miejskich celem zregenerowania sił i zdrowia. Ich funkcjonowanie to szansa rozwoju dla lokalnej turystyki w szeroki tego słowa znaczeniu.

Przeprowadzone przez LGD badanie ankietowe jednoznacznie wykazało, że tworzenie nowych gospodarstw agroturystycznych należy wspierać, promować i rozwijać w sposób zapewniający wzrost ruchu turystycznego. Dostępność do kwater jest na dość wysokim poziomie i korzystnie wpływa na ruch turystyczny i aktywną rekreację, a rozwój gospodarstw o nowe i/lub udoskonalone usługi dla turystów znacząco polepszy ruch turystyczny i poprawi wizerunek wsi. Możliwość finansowania gospodarstw rolnych z przeznaczeniem na tworzenie agroturystyki wzmocni gospodarkę wiejską, zapewni dodatkowe źródło dochodu dla rolników i wpłynie na rozwój usług turystycznych. Nieodzownym i potrzebnym elementem będą wszelkie rozwiązania innowacyjne, np. pozyskane i możliwe do realizacji w oparciu o organizowane przez LGD tematyczne wyjazdy studyjne służące wymianie dobrych praktyk. Istotne będą również nowatorskie pomysły wnioskodawców chcących realizować operacje zakładające metody zachęcenia turystów do wypoczynku i spróbowania nowych, oryginalnych produktów lokalnych czy nowatorskich sposobów spędzenia wolnego czasu na łonie natury. Pożądane będą również wszelkie rozwiązania innowacyjne służące ochronie przyrody podczas świadczenia usług turystycznych czy budowy infrastruktury turystycznej. Infrastruktura i usługi będą dostępne dla wszystkich grup społecznych, w tym z zachowaniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Nie przewiduje się barier w tym zakresie z uwagi na możliwość wdrożenia racjonalnych usprawnień.

Wypoczynek w gospodarstwach agroturystycznych stanowi jedną z głównych alternatyw dla masowej turystyki wypoczynkowej i krajoznawczej. Korzyści wynikające z funkcjonowania takich gospodarstw dotyczą

zarówno samych turystów, jak i usługodawców, dla których prowadzenie takiego gospodarstwa stanowi dodatkowe źródło dochodu.

Ponadto jako istotne i atrakcyjne źródło środków finansowych wskazano również mniej znane zagrody edukacyjne. Na obszarze LGD funkcjonuje tylko jedna zagroda (w gminie Nowe w miejscowości Bochlin, dysponująca 4 miejscami noclegowymi), co świadczy o niewystarczającej wiedzy w tym zakresie i ograniczone dotychczas możliwości finansowania tego typu przedsięwzięć. Obecna perspektywa da szansę na podniesienie świadomości na temat tworzenia i rozwoju atrakcyjnych funkcji gospodarstw rolnych, pozwoli na nakierowanie wsparcia dla rolników zainteresowanych wdrożeniem tego typu obiektów z uwagi na możliwość udostępnienia zasobów produktowych (produkty lokalne), krajobrazowych i tradycji i efektywnego łączenia przyjemnego z pożytecznym (dochodowość inwestycji). LGD zapewni wsparcie na tworzenie i rozwój zarówno gospodarstw agroturystycznych, jak i zagród edukacyjnych z uwagi na zdiagnozowane zainteresowanie rolników ww. zakresami tematycznymi oraz ogromny potencjał środowiskowych i kulturalny na obszarze LGD. Dostępność do zagród w zakresie usług i innowacyjności, z uwagi na występowanie na obszarze LGD wysokiego potencjału walorów przyrodniczych, opisano w rozdziale IV.1.1 LSR. Zagrody edukacyjne są szansą na wdrożenie ciekawych i atrakcyjnych dla odbiorców usług turystycznych, zachęcających do współdziałania z florą i fauną, spędzania aktywnego i pełnego wrażeń czasu na świeżym powietrzu, w otoczeniu malowniczych widoków m.in. lasów i jezior (np. w gminie Świekatowo, Osie – Bory Tucholskie). Dostępność do tych usług będzie polepszana z uwagi na planowane w gminach partnerskich budowy nowych połączeń pieszo-rowerowych oraz modernizacji szlaków turystycznych.

IV.6.5. Produkty lokalne, tradycyjne i regionalne

Tradycje kulinarne obszaru LGD kształtowały warunki środowiska naturalnego, które w przeszłości miały większy wpływ niż obecnie na rodzaje upraw i gatunki hodowanych zwierząt. Rolę odegrało także tempo rozwoju gospodarczego ziem będących pod zaborem pruskim i zaborem rosyjskim. Uwidoczniły się różnego rodzaju zapożyczenia kulturowe, przede wszystkim niemieckie i z sąsiednich regionów etnograficznych – Wielkopolski, Mazowsza i Kaszub. Dania wiejskie na przestrzeni wieków podlegały ciągłym przemianom, na które wpływ miały głównie organizacje społeczne skupiające kobiety wiejskie. Po II wojnie światowej wzrósł poziom oświaty na wsiach, zaktywizowały się kobiety, a wieś otworzyła się na wzory miejskie. Produkty lokalne i te osadzone w tradycji zaczęły być traktowane jako dobra lokalne i do teraz pełnią ważną rolę w różnicowaniu produkcji żywnościowej i stwarzają możliwości wzrostu dochodów rolniczych bez wzrostu produkcji rolnej. Stanowi to atrakcję turystyczną, a także marketingowy wyróżnik danej miejscowości. Dziedzictwo kulinarne, które oparte jest na lokalnych produktach można obejrzyć i posmakować między innymi uczestnicząc w pokazach i warsztatach kulinarnych, organizowanych piknikach, biesiadach czy też ucztach tematycznych. Dobrym przykładem są członkinie Kół Gospodyń Wiejskich z obszaru LGD, które pojawiają się na wszelkiego rodzaju festynach, jarmarkach i konkursach kulinarnych i co istotne, zaczynają odnosić sukcesy na szczeblu powiatowym, wojewódzkim, a nawet ogólnopolskim. Słynne „klopsy z kalafiora” czy produkty pochodzące z tradycyjnej kuchni kociewskiej jak „ruchanki z fjutem” czyli syropem z maślanki oraz chleb swojski z ziarnem na zakwasie, babeczki z masą twarogową, pierogi czy liczne przetwory, syropy i nalewki, to przykłady produktów lokalnych, które coraz częściej promowane są na wszelkiego rodzaju wydarzeniach i stanowią wyróżnik obszaru LGD.¹⁶ Dla mieszkańców produkty te są codzienne, pospolite, natomiast dla osób z zewnątrz stanowią coś wyjątkowego i specyficznego. Dlatego warto promować je i zabiegać o ich rejestrację, co wpłynie na zwiększenie poziomu rozpoznawalności tych produktów, utożsamianie ich z obszarem LGD oraz utworzenie marki lokalnej, z czym jednocześnie wiąże się wzmocnienie współpracy pomiędzy podmiotami w obszarze turystyki, produktów i usług oraz uruchomienie wsparcia instytucjonalnego dla zasobów lokalnych.

Na obszarze LGD, w miejscowości Jania Góra - gmina Świekatowo funkcjonuje jedyna w powiecie świeckim wioska tematyczna, pn. „*Wioska Chlebowa*”, w której można prześledzić drogę od kłosów zboża do bochenka pachnącego chleba. Dla turystów organizowane są pokazy tradycyjnego młócenia zboża,

przygotowanie ciasta zgodnie z oryginalną recepturą oraz wspólne wypiekanie chleba w oryginalnym piecu chlebowym, co stanowi główną atrakcję również na corocznym Festiwalu Chleba.¹⁷ W zamyśle mieszkańców obszaru LGD jest tworzenie kolejnych wiosek tematycznych związanych m.in. z łąkami, grzybami czy turystyką rowerową. Warto podjąć działania wspierające wszelkie przejawy działalności organizacji społecznych - tego typu podmioty będą postrzegane przez gminy jako społeczni partnerzy przy podejmowaniu ważnych decyzji dotyczących rozwoju lokalnego.

Przez obszar LGD przebiega Szlak krajoznawczo-kulinarny „Niech Cię Zakole”¹⁸, który zrzesza restauratorów, producentów, kuchmistrzów, tworzących grono lansjerów, czyli promotorów Szlaku. Dzięki współpracy tej grupy osób powstała oferta atrakcyjna dla smakoszy i osób poszukujących ciekawych form poznawania lokalnego dziedzictwa kulturowego w województwie kujawsko-pomorskim. Wśród lansjerów możemy znaleźć przedstawicieli z naszej LGD, tj.:

1. Nadwiślańska Chata w Luskowie – Barbara i Zdzisław Brzykcy
2. „Winnica przy Talerzyku” Anny i Wiesława Janasińskich w Topolnie
3. Zagroda „U Mennonity” Elżbieta Kwiatkowska w Chrystkowie

Ponadto na obszarze LGD aktywnie funkcjonują członkowie sieci regionalnej *Dziedzictwo Kulinarne Kujawy i Pomorze*¹⁹, tj.:

I. Producent pierwotny w sektorze rolnictwo, ogrodnictwo i rybołówstwo/rybactwo

1. Pasięka Rodzinna Sławomir Wnuk w Lnianie

II. Producent wytwórca i przetwórcza artykułów rolno-spożywczych

1. Spółdzielnia Mleczarska w Drzycimiu
2. „Winnica Przy Talerzyku” Wiesław Janasiński w Topolnie

III. Restaurator i właściciel innych obiektów gastronomicznych lub hotelarskich

1. Restauracja "Stylowa" Mirosława Czubek w Świeciu.

Wytwarzaniem produktu lokalnego często zajmują się mali producenci rolni, którym taka produkcja zapewnia zbyt, przynosi zysk i daje źródło utrzymania. Taka produkcja wspiera lokalną gospodarkę, zmniejsza koszty transportu i pozytywnie wpływa na środowisko, dlatego ważne jest wspieranie przetwórstwa lokalnego, dbałość o zachowanie dziedzictwa kulinarnego na obszarze LGD i zwiększenie poziomu wykorzystania gospodarczego potencjału tych produktów.

Warto zaznaczyć, że na Liście Produktów Tradycyjnych, prowadzonej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, można znaleźć produkty pochodzące z obszaru LGD, w tym:

- **Chleb żytni na zakwasie** - chleb z mąki żytniej na zakwasie, zagniatany w drewnianej "koponce", wypiekany w piekarniku opalonym drewnem. Podstawą jest mąka żytnia, charakterystyczna na Kociewiu i w Borach Tucholskich, gdzie występują słabe gleby. Produkt wytwarzany metodą tradycyjną od wielu pokoleń w Średniej Hucie, gmina Warlubie;
- **Syrop świerkowy** - produkt wytwarzany z gałęzi świerku, które gotuje się aż do uzyskania różowego koloru, a następnie dodaje cytryny i cukier. Syrop świerkowy ma właściwości lecznicze. Tradycja jego wytwarzania znana jest i kontynuowana w gospodarstwie w Średniej Hucie, gmina Warlubie;
- **Wino z czarnego bzu** - sporządzane z soku czarnego bzu wyciskanego prasą ręczną, z dodatkiem cukru. Na Pomorzu zaczęło pojawiać się od 1771r., podawane w Polskim Konopacie w sporych szklankach, grzane zimą. Wytwarzane na obszarze LGD od ponad 40 lat.

Charakterystyczne dla obszaru LGD są **Miody z regionu Dolnej Wisły** oraz **Powidła z regionu Dolnej Wisły** prezentowane na corocznym „Festiwalu Smaku” w Grucznie.

W sezonie wiosenno – letnim (w każdą niedzielę) mieszkańcy oraz turyści mają również możliwość zakupu nieprzetworzonej żywności, lokalnych produktów na „Targu Zielonym” ulokowanym na Skwerze Alfonsa Hoffmana w Tleniu – gmina Osie. Targ, skupiający producentów lokalnych produktów zarówno

kulinarnych jak i rękodzielniczych, organizowany jest od kilku lat i zyskał popularność i pozytywny odbiór zarówno ze strony sprzedających jak i kupujących.

Dodatkowo w Tleniu funkcjonuje „Przystanek Tleń” oferujący przyjezdnym produkty lokalne w postaci piwa z własnego browaru. Istotne jest to, że w wyniku rozstrzygnięcia konkursu AGRO-wczasy we wrześniu 2019r. pierwsze miejsce w kategorii „kuchnia regionalna” przypadło *Przystankowi Tleń*.

Potencjał produktów lokalnych jest na bardzo dużym poziomie, warty poznania i posmakowania. Istotne jest skierowanie wsparcia na wytwarzanie i poznanie produktów dotychczas nie zidentyfikowanych celem ich wyeksponowania, jak również wsparcie gospodarstw rolnych mogących wykorzystywać wytwarzane produkty lokalne w ramach funkcjonowania zagrody edukacyjnej czy obiektu agroturystycznego. Z uwagi na zdiagnozowane zainteresowanie rolników w kierunku tworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych, jest szansa na ożywienie gospodarcze, co wzmocni ruch turystyczny i przyczyni się do rozwoju przedsiębiorczości lokalnej. Dostęp do produktów lokalnych oferowanych przez lokalnych dostawców zostanie zwiększony dzięki możliwości finansowania operacji ze środków EFRROW na tworzenie krótkich łańcuchów dostaw i agroturystyki w gospodarstwach rolnych. Skróceniu ulegnie ścieżka pozyskania lokalnych produktów żywnościowych od rolnika, co niewątpliwie zapewni poprawę jakości usług. Istotnym elementem jest możliwość wdrożenia innowacyjnych rozwiązań mających wpływ na wdrożenie danej inicjatywy, jak i nowatorsko rozwiązujących problemy środowiskowe. W ramach LSR wykreują się pierwsze inicjatywy zakładające dostawy w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych, co samo w sobie będzie nowatorskim sposobem na zapewnienie rolnikom dodatkowego źródła dochodu i na utworzenie sieci współpracy partnerskiej na obszarze LGD. Dostęp do operacji będą miały wszystkie grupy społeczne z zachowaniem zasad horyzontalnych opisanych w rozdziale IV.5.

IV.7. Rolnictwo i rynek rolny

Analiza liczby ludności zajmującej się rolnictwem tj. rolników, ich małżonków oraz członków ich rodzin wg danych ostatniego spisu rolnego z 2020 roku wskazuje, że na obszarze LGD rolnictwem zajmuje się 6,28% mieszkańców tego obszaru – co jest wielkością znacznie wyższą od średniej dla całego województwa (4,75%).

Większość gmin z obszaru LGD ma charakter rolniczy. Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2020r. działalność rolniczą prowadziło 3 993 gospodarstw rolnych, użytki rolne zajmowały 65 556,80 ha co stanowiło 44,47% powierzchni całego powiatu oraz 3,65% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego.

Tabela nr IV.13. Struktura gospodarstw rolnych według wielkości - bank danych lokalnych GUS (Powszechny Spis Rolny 2020)

Wielkość	2010		2020	
	gospodarstwa rolne ogółem	w tym gospodarstwa indywidualne	gospodarstwa rolne ogółem	w tym gospodarstwa indywidualne
do 1 ha włącznie	1090	1089	98	97
1 - 5 ha	1678	1678	1 515	1 514
5 - 10 ha	859	857	783	781
10 - 15 ha	631	630	472	468
15 ha i więcej	1195	1181	1 125	1 107
Razem	5453	5435	3 993	3 967

Na obszarze wszystkich 11 gmin identyfikuje się obszary (miejscowości, części miejscowości), gdzie funkcjonowały Państwowe Gospodarstwa Rolne. Po 1991r., w którym Sejm uchwalił ustawę o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, nastąpił krok w kierunku gospodarki rynkowej. Likwidacja PGR-ów pociągnęła za sobą dramatyczne skutki dla pracujących tam ludzi oraz ich rodzin. W miejscowościach, gdzie

upadał PGR niemal natychmiast pojawiało się ubóstwo, a niekorzystne zjawiska społeczne notuje się do dnia dzisiejszego.

Na podstawie „Informacji o wstępnych wynikach Powszechnego Spisu Rolnego 2020” opublikowanej przez GUS wynika, że w polskim rolnictwie zachodzą dynamiczne zmiany, co przekłada się również na gospodarkę obszaru LGD. W ostatnim dziesięcioleciu znacznie zmniejszała się liczba indywidualnych gospodarstw rolnych we wszystkich kategoriach, co jest skutkiem wzrastającego łączenia gruntów.

Największy udział (ponad 38%) mają małe gospodarstwa liczące od 1 do 5 ha oraz te powyżej 15 ha (ponad 28%). Znacznie mniej jest gospodarstw w przedziałach od 5 – 10 ha (19%) i od 10 – 15 ha (11%), najmniejszy odsetek stanowią gospodarstwa rolne poniżej 1 ha – 2,5%. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego na obszarze LGD wynosi 16,42 ha i jest niższa niż średnia w województwie kujawsko-pomorskim (17,57 ha).

Tabela nr IV.14. Gospodarstwa według klas wielkości ekonomicznej w tys. euro - bank danych lokalnych GUS (Powszechny Spis Rolny 2020)

Klasa wielkości ekonomicznej gospodarstwa	Ilość gospodarstw
0-2 tys. euro	866
2-4 tys. euro	591
4-8 tys. euro	580
8-15 tys. euro	544
15-25 tys. euro	403
25-50 tys. euro	460
50-100 tys. euro	321
100 tys. euro i więcej	228

Tabela nr IV.15. Powierzchnia zasiewów wybranych upraw (ha) - bank danych lokalnych GUS (Powszechny Spis Rolny 2020)

Obszar	zboża razem	rzepak i rzepik	ziemniaki	buraki cukrowe	warzywa gruntowe	ogółem
powiat świecki	42 756,98	5 830,89	533,10	494,46	391,22	57 297,06
województwo kujawsko-pomorskie	605 267,99	88 935,21	19 718,68	52 942,04	26 073,36	929 369,31

Tabela nr IV.16. Pogłowie zwierząt gospodarskich (szt.) - bank danych lokalnych GUS (Powszechny Spis Rolny 2020)

Obszar	bydło ogółem	trzoda chlewna ogółem	drób ogółem
powiat świecki	23 4000,00	81 878,00	711 931,00
województwo kujawsko-pomorskie	503 241,00	1 229 057,00	12 301 104,00
Polska	6 309 011,00	11 151 150,00	225 902 594,00

Na obszarze LGD dominuje produkcja roślinna. Uprawiane są przede wszystkim zboża (żyto, pszenica, jęczmień, kukurydza) oraz rzepak, ziemniaki i buraki cukrowe. W produkcji zwierzęcej dominuje hodowla trzody chlewnej, bydła oraz drobiu. Ponadto powierzchnię 217,73 ha zajmują sady owocowe a na powierzchni 2 326,00 ha zlokalizowane są lasy i grunty leśne.

Liczba pracujących w rolnictwie wyniosła 7 606 osób, w tym 7 465 osób stanowiła rodzinna siła robocza, a 141 osób to pracownicy najemni. Odsetek ludności utrzymującej się z rolnictwa jest o połowę wyższy od wskaźników wojewódzkich oraz całego kraju.

Tabela nr IV.17. Odsetek osób pracujących w rolnictwie - bank danych lokalnych GUS (Powszechny Spis Rolny 2020)

Obszar	Odsetek osób
powiat świecki	7,88
województwo kujawsko-pomorskie	3,88
Polska	3,75

Niewątpliwie obszar LGD charakteryzuje się wysokim potencjałem rolniczym, który odpowiednio wspierany przyczyni się do zwiększenia wydajności produkcyjnej oraz rozwoju działalności pozarolniczej w małych gospodarstwach rolnych. Warunki naturalne dla rolnictwa oraz zmieniająca się struktura wielkości gospodarstw rolnych powodują, że gospodarstwa rolne są zainteresowane wsparciem z funduszy europejskich. Potrzeby w tym zakresie zostały zdiagnozowane na spotkaniach konsultacyjnych w gminach oraz na spotkaniach z rolnikami, co warto przełożyć na działania sprzyjające rozwojowi gospodarki wiejskiej, w tym na efektywnym wykorzystaniu lokalnych produktów i zachowaniu dziedzictwa lokalnego. W ramach LSR rolnik ma możliwość pozyskania dofinansowania na operację polegającą na dostosowaniu małego gospodarstwa do świadczenia usług: wynajmowaniu pokoi, sprzedaży posiłków domowych i innych związanych z pobytem turystów w ramach agroturystyki oraz na operację polegającą na utworzeniu zagrody edukacyjnej świadczącej m.in. usługi czasu wolnego, którą rolnik może zaoferować odwiedzającym gospodarstwo rolne w celu dostarczenia im określonych korzyści lub zaspokojenia ich potrzeb w czasie, który wolny jest od pracy zarobkowej, systematycznego kształcenia, zaspokojenia elementarnych potrzeb oraz obowiązkowych czynności domowych, natomiast spożytkowany na cele rodzinne, wypoczynek, szeroko pojęte życie społeczne i pozostałą aktywność, w celu odnowy sił fizycznych, regeneracji sił psychicznych (rozrywka), rozwoju kulturalnego (rozwój osobowości, kwalifikacji, wiedzy). Nieodłącznym elementem ww. operacji może być tzw. gospodarka doświadczeń, tj. celowe projektowanie w gospodarstwie rolnym wyjątkowości oraz oryginalności doznań i doświadczeń, jako niezależnej wartości, zmierzających do zaspokojenia ludzkich potrzeb oferowane przez rolnika w postaci niepowtarzalnych i autentycznych atrakcji, niedostępnych poza obszarami wiejskimi, które konsument uznaje za unikalne, osobiste, niezapomniane i trwałe, a jednocześnie angażujące go na poziomie emocjonalnym, fizycznym, intelektualnym, a nawet duchowym. Nie przewiduje się barier architektonicznych z uwagi na możliwość wdrożenia racjonalnych usprawnień, co wpłynie na poprawę dostępności do usług dla osób z niepełnosprawnościami.

IV.7.1. Rolnictwo ekologiczne

Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa powoduje, że coraz silniej popierane jest rolnictwo ekologiczne dające szansę na rozwój małym gospodarstwom rolnym. Atutem dla rozwoju rolnictwa ekologicznego na obszarze LGD jest niewielkie skażenie środowiska naturalnego, szczególnie gleb i dobre warunki do stosowania naturalnych metod produkcji oraz możliwość wykorzystania obszarów o niekorzystnych warunkach (ONW) i obszarów Natura 2000. Rolnictwo ekologiczne, zwłaszcza połączone z turystyką staje się szansą rozwoju głównie dla rolników.

W powiecie świeckim funkcjonują m.in. następujące gospodarstwa ekologiczne:²⁰

- Gospodarstwo ekologiczne Bagniewska Elżbieta - Gacki
- „Zagroda pod lipami" Kloneccy Elżbieta i Marek – Jeżewo
- Gospodarstwo ekologiczne Wydrych Krystyna – Nowa Huta
- Gospodarstwo ekologiczne Tabor Stanisław - Dolna Grupa
- Rodzinne gospodarstwo sadowniczo-eko-agro-turystyczne Górski Maciej – Bochlin
- Gospodarstwo ekologiczne Szulc Leon - Pruskie
- Gospodarstwo ekologiczne Woźniak Bogumiła i Bronisław – Pruszcz
- Gospodarstwo ekologiczne Łoboccy Magdalena i Igor – Lipinki
- Gospodarstwo Ekologiczne BIOCUDA Maciej Burczyński – Luskówko

Bardzo ważna jest wzajemna współpraca rolników między sobą i konsumentami w produkcji i dystrybucji produktów rolnych w ramach planowanych w LSR przedsięwzięcia „Krótkie łańcuchy Żywnościowe”. Rolnicy zajmujący się rolnictwem ekologicznym powinni tworzyć grupy producenckie, produkując żywność na potrzeby zwiększenia dochodowości i tworzenia marki lokalnej, z którą docierać będą bezpośrednio do konsumentów. Aby wspomóc rozwój tej formy rolnictwa, powinna być zorganizowana sieć dystrybucji zdrowej żywności. Zharmonizowanie rolnictwa ekologicznego z przyjaznym dla środowiska przetwórstwem stanowić będzie ważny czynnik podnoszenia efektywności samego rolnictwa, poprzez pełniejsze wykorzystanie walorów środowiskowych, tworzenie miejsc pracy i aktywizację zawodową osób zamieszkałych na terenach wiejskich, w tym mieszkańców osiedli po-PGR. Lokalna baza surowców stanie się jednocześnie podstawą dla rozwoju przetwórstwa rolno spożywczego. LGD zapewni lokalne kryteria premiujące przyjazne dla środowiska inwestycje na obszarach wiejskich. Zdiagnozowano w badaniu ankietowym zainteresowanie krótkimi dostawami produktów żywnościowych oraz w wysokim stopniu wskazano na potrzebę wypromowania lokalnego dziedzictwa. Niewątpliwie tego typu operacje przyczynią się do rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej. Dodatkowo zapewnienie innowacyjnych rozwiązań służących ochronie środowiska naturalnego i zapobiegające degradacji przyrody przyczynią się do poprawy jakości usług turystycznych. Wszelkie pomysły na wdrożenie innowacji podlegać będą ocenie w ramach kryteriów lokalnych. Istotne będą również pomysły zapewniające zdrową konkurencję i zapobiegające konfliktom w partnerstwie. Dostęp będą miały wszystkie grupy społeczne z zachowaniem zasad horyzontalnych. Wszelkie bariery z dostępnością dla osób z niepełnosprawnościami będą możliwe do zniwelowania w ramach racjonalnych usprawnień.

IV.8. Obszar edukacji

IV.8.1. Edukacja formalna

Działania edukacyjne na obszarze LGD realizowane zgodnie z polskim systemem oświaty, tj. obejmują edukacją formalną wychowanie przedszkolne oraz szkoły podstawowe i ponadpodstawowe dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych. Na obszarze LGD funkcjonują następujące placówki oświatowe (Tabela):

Tabela nr IV.18. Wykaz placówek oświatowych w powiecie świeckim – GUS XII 2020r.

OBSZAR	PRZEDSZKOLA		SZKOŁY PODSTAWOWE		SZKOŁY PONADPODSTAWOWE							
					Szkoly branżowe		Licea ogólnokształcące		Szkoly policealne		Szkoly średnie zawodowe	
	obiekty	uczniowie	obiekty	uczniowie	obiekty	uczniowie	obiekty	uczniowie	obiekty	uczniowie	obiekty	uczniowie
Powiat świecki	52	3199	44	8226	4	563	9	1341	5	594	5	972
Bukowiec	3	156	3	499	-	-	-	-	-	-	-	-
Dragacz	3	216	3	599	-	-	-	-	-	-	-	-
Drzycim	3	173	3	431	-	-	-	-	-	-	-	-
Jeżewo	4	210	3	631	-	-	-	-	-	-	-	-
Lniano	2	123	2	341	-	-	-	-	-	-	-	-
Nowe - miasto	1	229	2	622	2	97	1	56	-	-	1	155
Nowe - obszar wiejski	2	47	2	143	-	-	-	-	-	-	-	-
Osie	5	187	4	489	-	-	-	-	-	-	-	-
Pruszcz	5	318	4	790	-	-	-	-	-	-	-	-

Świecie - miasto	15	1110	9	2312	2	466	8	1285	5	594	4	817
Świecie - obszar wiejski	4	151	4	565	-	-	-	-	-	-	-	-
Świekatowo	1	113	1	271	-	-	-	-	-	-	-	-
Warlubie	4	166	4	533	-	-	-	-	-	-	-	-

Według danych GUS w 2020 r. łącznie na terenie LGD z wychowania przedszkolnego korzystało 994 dzieci w wieku 6 lat, które objęte są obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym oraz 2 205 dzieci w wieku 3-5 lat. W okresie 2016-2020 odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym kształtował się na niższym poziomie niż przeciętnie w regionie i w 2020 r. wynosił 72,7% (w województwie 80,1%; 18. pozycja wśród wszystkich lokalnych grup działania). Od 2016 r. wartość analizowanego wskaźnika wzrosła o 7,3 pkt. proc. (tak samo jak w województwie). Według danych GUS łącznie w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży funkcjonujących na terenie LGD w 2020 r. uczyło się 8 226 uczniów (w tym 177 uczniów w szkołach specjalnych). łącznie w 23 szkołach ponadpodstawowych dla młodzieży funkcjonujących na terenie LGD uczy się 2 640 uczniów (w tym 42 uczniów w szkołach specjalnych). Największymi grupami, obejmującymi po ponad 37% uczniów, są uczniowie liceów i techników.

Według GUS na rok 2020 na obszarze LGD funkcjonowała tylko jedna uczelnia wyższa (lingwistyczna) skupiająca 103 studentów. W Świeciu w szkołach dla dorosłych, działających przy liceach ogólnokształcących, uczyło się 360 osób. W Świeciu działa również Zespół Szkół Specjalnych dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym, znacznym, z niepełnosprawnościami sprzężonymi i autyzmem. Jest to jedyna tego typu placówka w skali powiatu.

Edukacja przedszkolna zapewnia najwcześniejszy dostęp do zajęć kształtujących umiejętności pisania i czytania ze zrozumieniem. Dostęp do przedszkola pozwala wyrównywać szanse edukacyjne dzieci, między innymi przez dobre przygotowanie do startu szkolnego. Z kolei program nauczania w szkole podstawowej i ponadpodstawowej jest realizowany według ścisłych wytycznych, które dają dziecku fundamenty do stawiania dalszych kroków w zakresie edukacji. Obszar LGD charakteryzuje się niską jakością kształcenia na poziomie szkół podstawowych, o czym świadczą wyniki egzaminów zewnętrznych. Według danych OKE w ostatnich 3 latach wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego kształtowały się na niższym poziomie niż średnio w województwie i w kraju (złą sytuację notuje się zwłaszcza w przypadku matematyki i języka angielskiego – wyniki nie przekraczały 90% średniej krajowej). To, czego jednak wielu uczniom brakuje w codziennych zmaganiach, to możliwość realizowania własnych zainteresowań lub po prostu wyjścia poza szkolny schemat. Wszak w szkołach ponad/podstawowych na obszarze LGD realizowane są zajęcia pozalekcyjne w formie tzw. kółek zainteresowań, np. matematyczne, sportowe, językowe, artystyczne czy przygotowujące do konkursów naukowych i olimpiad, więc daje to szansę dzieciom i młodzieży na poszerzanie wiedzy w tematach poza podręcznikami szkolnymi i kształtowanie zainteresowań i predyspozycji zawodowych. Co ważne, szkoły branżowe, średnie i technika dostosowują kierunki kształcenia do potrzeb lokalnego rynku analizując dane PUP o zawodach deficytowych i nadwyżkowych oraz zwracają uwagę na kierunki rozwoju regionu i potrzeby pracodawców. Jest to istotne z punktu widzenia zdiagnozowanych potrzeb lokalnych.

Niestety nadal widoczny jest brak zajęć w zakresie umiejętności uczenia się przez całe życie, kompetencji kluczowych, w tym przedsiębiorczości, powodujący kreowanie się pokolenia nastawionego na częstą zmianę pracy i kwalifikacji, nieadekwatne do potrzeb kształcenie wyższe czy niechęć do jakiegokolwiek aktywności zawodowej. Istnieje potrzeba bieżącego dostosowywania szeroko rozumianej oferty edukacyjnej do kształcenia zawodowego, we współpracy z pracodawcami, które wynikają ze zmian technologicznych i wyzwań związanych z cyfryzacją. LSR zakłada możliwość finansowania tworzenia lokalnych ośrodków edukacyjnych, dzięki którym osoby dorosłe będą miały dostęp do adekwatnych do potrzeb zajęć edukacyjnych, kreujących umiejętności i kompetencje przydatne do życia prywatnego i zawodowego. Dla dzieci i młodzieży oraz dla seniorów przewidziano tworzenie tematycznych klubów, czyli miejsc integracji, nauki nowych umiejętności, kreowania ambicji i ciekawego spędzania czasu wolnego. Dla funkcjonujących Uniwersytetów III Wieku i gospodarstw

opiekuńczych zapewni się wsparcie na rozwój poprzez wdrożenie nowych lub udoskonalonych form zajęć dla osób starszych. Na bazie doświadczenia LGD we wdrożeniu projektu grantowego ze środków EFS (Oś 11 RPO) osoby 60+ na obszarze LGD wykazują wysoki stopień aktywności i chęci spędzania czasu poza domem. Utworzone dotychczas kluby seniora kontynuują działalność licząc na kolejne źródła finansowania. Zdiagnozowane w tym zakresie potrzeby będą w całości finansowane ze środków EFS+ w ramach projektów grantowych.

Należy również brać pod uwagę niszowe bądź ginące zawody powiązane np. z tradycją lub kulturą regionalną. Aby zapewnić wysoką jakość kształcenia ośrodki zajmujące się edukacją muszą ciągle rozwijać infrastrukturę i poszerzać zasoby, w szczególności pracownie i warsztaty kształcenia praktycznego, rozwijać ofertę zajęć pozalekcyjnych oraz podnosić kwalifikacje i kompetencje kadry. W corocznie publikowanej przez Ministra Edukacji prognozie zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego dla roku 2020 ujętych zostało 71 zawodów, dla których prognozowano istotne zapotrzebowanie oraz 72 dla których to prognozowanie było umiarkowane dla województwa kujawsko – pomorskiego. Wśród opublikowanych zawodów część z nich to właśnie zawody rzemieślnicze.

LSR zakłada finansowanie ze środków EFS+ działań edukacyjnych sprzyjających rozwojowi umiejętności, kompetencji i zainteresowań mieszkańców z każdej grupy wiekowej. Baza dostępnych placówek oświatowych, jak i możliwych do wykorzystania świetlic wiejskich i ich otoczenia w celu realizacji zajęć dla dzieci i młodzieży czy seniorów jest na wysokim poziomie. Sprzyja to efektywnemu wdrożeniu inicjatyw z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami poprzez możliwe zastosowanie racjonalnych usprawnień. Dostęp do edukacji będą miały wszystkie grupy społeczne zgodnie z zasadami horyzontalnymi opisanym w rozdziale IV.5 LSR. Ewentualne bariery związane ze stereotypami płci niwelowane będą dzięki wsparciu działań i akcji edukacyjnych w tym zakresie, co pozwoli na zachowanie zasad równości płci i niedyskryminacji we wdrażanych inicjatywach. Jednym z powodów, dla których dyskryminacja kobiet jest wciąż obecna w życiu wielu z nas, są utrwalone w społeczeństwie stereotypy związane z płcią. Postęp w dostrzeganiu kobiet w roli nie tylko jako gospodyni domowej jest postrzegalny z uwagi na ogromne zaangażowanie w działania świadomościowe i dostrzegalny wyższy udział kobiet w sferze zawodowej, jednak usunięcie barier związanych z typowymi i zakorzenionymi stereotypami płci, w szczególności na obszarach wiejskich, może potrwać jeszcze dłużej. Mieszkanki wsi częściej napotykają na takie problemy, jak: bezrobocie, uzależnienie od świadczeń socjalnych, ograniczony dostęp cyfrowy i komunikacyjny do informacji i instytucji kształcenia ustawicznego, przemoc domową czy naciski ze strony najbliższej rodziny na pozostanie w domu ze względu na opiekę nad dziećmi. Ponadto na terenach wiejskich jest bardzo wysoki poziom bezrobocia ukrytego, co wiąże się między innymi z rozdrobnieniem gospodarstw rolnych.

Tabela nr IV.19. Liczba rodzin, którym na podstawie decyzji przyznano pomoc wg przyczyn – GUS 2020 rok

Obszar	ubóstwo	potrzeba ochrony macierzyństwa	bezrobocie	bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	przemoc w rodzinie
Powiat świecki	1 563	283	1 127	412	25

Konieczne są działania, które przełamywałyby istniejące stereotypy i uprzedzenia dotyczące kobiet wiejskich, poprzez wzmocnienie ich kompetencji i umiejętności oraz zmianę ich postawy na bardziej przedsiębiorczą, co możliwe będzie dzięki wsparciu w ramach EFS+. Wszelkie działania innowacyjne w ramach EFS+ będą możliwe do realizacji wyłącznie na poziomie krajowym.

IV.8.2. Edukacja poza formalna

Proces uczenia się zakłada potrzebę, a nawet konieczność uczenia się zarówno w instytucjach szkolnych (edukacja formalna), jak i na różnego typu i poziomu kursach, szkoleniach, warsztatach (edukacja pozaszkolna) oraz uczenie się w wyniku innej aktywności np. pracy oraz relacji z innymi ludźmi (edukacja nieformalna).

Poza ww. placówkami systemu oświaty na obszarze LGD funkcjonują również instytucje oferujące pozaszkolne formy kształcenia:

- Placówka kształcenia ustawicznego – 5
- Placówka doskonalenia nauczycieli – 2

Bez względu na to jak potoczy się nasza przyszłość w sferze prywatnej i zawodowej, poszerzanie wiedzy jest niezwykle istotne. Właściwie każdy z nas chce się rozwijać, a bez ciągłej nauki jest to niemożliwe. Poza tym niektóre umiejętności niećwiczone zwyczajnie zanikają. Edukacja poza formalna rozwija umiejętności podstawowe i kompetencje kluczowe przydatne w procesie uczenia się przez całe życie. W przypadku osób dorosłych, którzy zakończyli naukę w formalnym systemie edukacji, udział w dostosowanych do potrzeb kursach, szkoleniach, warsztatach stanowi jedyną okazję do rozwoju osobowości i predyspozycji życiowych, jak również do spotkania z profesjonalistami w danej dziedzinie. Uczenie się dorosłych daje możliwość włączenia się w życie społeczne oraz przyczynia się do rozwoju osobistego. Pomóc w tym może tworzenie lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji (LOWE) nastawionych na aktywizowanie dorosłych i społeczności lokalnych na rzecz rozwoju umiejętności podstawowych.

Diagnoza obszaru LGD w zakresie edukacji dla dorosłych pokazuje, iż istnieje potrzeba wprowadzenia innych form i metod niż te stosowane w edukacji formalnej. Dodatkowo potrzeba jest wprowadzenia zajęć innych niż oferują szkoły. Przykładem tutaj mogą być wszelkiego rodzaju formy wsparcia, które rozwijają zainteresowania, pozwalają odnaleźć się w zmieniających się świecie, a także kształtują kompetencje społeczne i obywatelskie. Konieczne jest również dążenie do rozwoju umiejętności cyfrowych, które obecnie mają jeszcze większe znaczenie niż kiedykolwiek. Istnieje potrzeba aktywizowania dorosłych i społeczności lokalnej na rzecz rozwoju umiejętności stanowiących podstawę dla uczenia się przez całe życie. Niewątpliwie wyuczenie w człowieku chęci do rozwoju osobistego pozytywnie wpłynie na zniwelowanie przyczyn zmiany pracy zawodowej, zmniejszenie poczucia bezradności życiowej, wzrost odpowiedzialności i motywacji do podejmowania działań w różnych sferach. Dla pracodawców cechy te są pożądane, a pracownik znający swoją wartość i spełniający oczekiwania pracodawcy ma otwartą ścieżkę do rozwoju kariery i osiągnięcia sukcesów.

Ponadto poza formalnymi metodami kształcenia można również objąć dzieci i młodzież poprzez tworzenie klubów młodzieżowych nastawionych na rozwijanie zainteresowań, zdolności czy predyspozycji zawodowych dzieci i młodzieży, jak również osoby 60+ w ramach klubów seniora czy Uniwersytetów III Wieku celem uaktywnienia osób w niekorzystnej sytuacji, zapobieganiu osamotnieniu i zwiększenia integracji seniorów z lokalną społecznością. Pomóc w tym mogą liczne instytucje, w tym organizacje pozarządowe i placówki publiczne, np. biblioteki, które mają doświadczenie w realizacji inicjatyw edukacyjnych skutecznie wspierając szkoły w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych. Na terenie 7 gmin obszaru LGD funkcjonuje łącznie 31 klubów, świetlic środowiskowych oraz ognisk wychowawczych dla dzieci i młodzieży, w latach 2016-2020 funkcjonowało 19 klubów i świetlic dla seniorów, a Uniwersytety III wieku funkcjonowały na terenie 7 gmin. Z kolei z zestawienia danych i informacji przydatnych do napisania lokalnej strategii rozwoju na lata 2021–2027 wynika, że na obszarze LGD funkcjonuje 41 obiektów tj. domów kultury, świetlic wiejskich i bibliotek, gdzie regularnie z częstotliwością 1-5 razy w tygodniu odbywają się zajęcia kół zainteresowań, sekcji tematycznych i innych dla zapisanych uczestników, natomiast w 15 obiektach takie zajęcia odbywają z częstotliwością powyżej 20 aktywności tygodniowo. Dodatkowo 9 gmin obszaru LGD zadeklarowało, że dostrzega zwiększone zainteresowanie organizowanymi zajęciami dla dzieci i młodzieży oraz aż 10 gmin widzi potrzebę organizacji zajęć dla seniorów. Dla obu grup wiekowych gminy dostrzegają również potrzebę rozszerzenia dotychczasowych ofert zajęć.

Na obszarze LGD działa Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna udzielająca dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, udziela rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, a także wspomaga przedszkola, szkoły i inne placówki. Poradnia specjalistyczna prowadzi działalność ukierunkowaną na specyficzny, jednorodny charakter problemów, z uwzględnieniem potrzeb lokalnej społeczności. Aktualnie coraz bardziej potrzebne jest wprowadzenie podejścia edukacji włączającej, rozumianej

jako kształcenie, które zapewnia równe szanse wszystkim uczniom, z uwzględnieniem ich różnorodności i indywidualnych potrzeb, tak by w przyszłości umożliwić im pełnię rozwoju osobistego na miarę swoich możliwości oraz pełne włączenie w życie społeczne. Edukacja ta stawia za cel wyposażenie uczniów w kompetencje niezbędne do stworzenia w przyszłości włączającego społeczeństwa, czyli społeczeństwa, w którym osoby niezależnie od różnic m.in. w stanie zdrowia, sprawności, pochodzeniu, wyznaniu są pełnoprawnymi członkami społeczności, a ich różnorodność postrzegana jest jako cenny zasób rozwoju społecznego i cywilizacyjnego. Pomoc ta powinna być udzielana w każdej szkole, a jej celem powinno być wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów. LGD zapewni wsparcie na działania zgodne z zasadami równości szans, płci i niedyskryminacji, w tym podnoszące świadomość w zakresie stereotypów płci.

Tymczasem biblioteki (25 podmiotów) kładą nacisk na edukowanie wszystkich mieszkańców w różnorodnych dziedzinach nauki, wspierają edukację i zapewniając szeroki dostęp do wiedzy. Biblioteki na obszarze LGD to miejsce spotkań, wymiany doświadczeń, rozwijania pasji a nawet miejsce aktywizacji i integracji osób starszych. W swojej ofercie posiadają szeroki wachlarz propozycji zarówno dla dzieci, młodzieży jak i dorosłych. Przykładami inicjatyw na naszym obszarze są:

- kluby dla dzieci;
- lekcje biblioteczne przeznaczone dla grup zorganizowanych, głównie uczniów;
- warsztaty np. rękodzielnicze, robotyka i zajęcia w czasie wolnym od nauki podczas wakacji czy ferii;
- spektakle, przedstawienia teatralne, spotkania autorskie;
- dyskusyjny klub książki.

Biblioteki coraz częściej stają się miejscem przyjaznym dla osób starszych, budują więzi społeczne, rozwijają życie kulturalne i zapewniają warsztaty i szkolenia, uwzględniając potrzeby i ograniczenia seniorów. Biblioteki urozmaicając ofertę kierowaną do seniorów o zajęcia rozwojowe i szkoleniowe, wpisują się w koncepcję uczenia się przez całe życie, proponując programy szkoleniowe dla dorosłych słuchaczy np. naukę języków, wystawy, zajęcia literackie bądź prelekcje popularnonaukowe np. spotkania z historią dotyczące Ziemi Świeckiej. Wyzwanie starzejącego się społeczeństwa jest impulsem do podejmowania działań mających zapewnić lepszą jakość życia seniorom oraz aktywne starzenie. Przykładem tego typu działań na obszarze LGD jest „Literacki Poniedziałek w Bibliotece”, spotkania skierowane do podopiecznych Środowiskowego Domu Pomocy w Świeciu oraz Warsztatów Terapii Zajęciowej Towarzystwa Wspierania Osób Niepełnosprawnych w Świeciu.

Baza podmiotów sprzyjających rozwojowi działań edukacyjnych jest ogromna i istotna dla wdrażania przedsięwzięć z EFS+ w okresie programowania. Sprzyja temu również wysoki stopień zaangażowania się liderów społecznych i podmiotów ekonomii społecznej w działalność edukacyjną, w budowanie społeczeństwa obywatelskiego i wspieranie lokalnej społeczności w każdym możliwym zakresie. Wsparcie z LSR różnorodnych działań edukacyjnych skierowanych do wszystkich grup niezależnie od wieku i statusu i co ważne adekwatnych, tj. zgodnych z wcześniej zdiagnozowanymi potrzebami, jest kluczowym czynnikiem ożywienia społeczno-gospodarczego obszaru LGD.

IV.8.3. Edukacja ekologiczna

Na obszarze LGD edukacja ekologiczna jest kierowana w szczególności do uczniów i najczęściej trwa tylko do zakończenia edukacji. W większości koncentruje się na przekazywaniu wiedzy na temat korzyści wynikających z zachowań proekologicznych, w niewielkim zaś stopniu jest związana z działaniami praktycznymi z zastosowania wiedzy ekologicznej. Dużo rzadsze są formy działań przeznaczone dla całej społeczności.²¹

Na obszarze LGD w proces kształcenia świadomości dotyczącej poszanowania środowiska przyrodniczego zaangażowane są:

- Starostwo Powiatowe
- urzędy gmin
- nadleśnictwa
- instytucje wspierające edukacje ekologiczne

- jednostki oświaty: szkoły, przedszkola, biblioteki
- Parki Krajobrazowe

Działania podejmowane przez Starostwo Powiatowe oraz urzędy gmin z obszaru LGD są zróżnicowane i koncentrują się przede wszystkim na wspieraniu edukacji ekologicznej w szkołach oraz organizowaniu akcji sprzątnięcia świata. Prowadzone są kampanie ulotkowe i plakatuowe dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi. Na stronach internetowych gmin umieszczane są materiały informacyjne o tematyce związanej z ekologią, nt. niekorzystnego wpływu wypalania traw na środowisko, porzucania odpadów w miejscach na ten cel nieprzeznaczonych czy spalania odpadów w paleniskach domowych. **Nadleśnictwo Dąbrowa** rokrocznie prowadzi edukację leśną społeczeństwa dla różnych grup wiekowych w Ośrodku Edukacji Leśnej „Dąbrówka”. Rocznie jest to około 10 tys. uczestników zajęć, udział w festynach, akcjach, organizacja konkursów, wydarzeń edukacyjnych, rajdów, marszy na orientację, biegów, spotkań z leśnikiem na Dębowych Szlakach, pogadanki w szkołach, spotkania w świetlicach wiejskich. Z oferty edukacyjnej **Nadleśnictwa Osie** korzysta rocznie ponad 3 tys. osób. Leśnicy regularnie odwiedzają miejscowe szkoły. Podczas pogadarek z uczniami przybliżają specyfikę gospodarki leśnej, poruszają zagadnienia związane z ochroną przyrody oraz uczą zasad zachowania się w lesie. Dodatkowo we współpracy ze szkołami współorganizują cykliczne konkursy o tematyce leśnej, przyrodniczej i pożarowej. Z kolei edukacją w zakresie gospodarki odpadami we współpracy z Powiatem i Gminami zajmuje się **Przedsiębiorstwo Unieszkodliwiania Odpadów „Eko Wisła”**. Organizowane są wycieczki połączone z zajęciami edukacyjnymi dotyczącymi prawidłowej gospodarki odpadami. Edukacja ekologiczna prowadzona jest też w przedszkolach i szkołach. Podczas przeprowadzanych zajęć edukacyjnych uczniowie poznają zagadnienia dotyczące ochrony środowiska, zmian klimatu, oszczędzania energii, wody, surowców, segregowania i wtórnego wykorzystywania odpadów. Rozwijają swoje kompetencje proekologiczne. **Wdecki Park Krajobrazowy** udostępnia mieszkańcom oraz turystom całoroczną ofertę turystyczno-szkoleniową i organizuje kilkudniowe warsztaty przyrodnicze. **Zespół Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą** w ramach swojej oferty posiada propozycję zajęć terenowych, prelekcje z pokazami architektury, konkursy ekologiczne oraz wydawnictwo i księgozbiór.

Niewątpliwie zaprezentowany potencjał instytucjonalny godny jest wykorzystania i warto podjąć działania sprzyjające poprawie dostępności. W obszarze środowiskowym LGD planuje wyłącznie działania podnoszące wiedzę i świadomość w zakresie postępującej degradacji środowiska naturalnego, potrzeby ochrony środowiska wód, gleb powietrza, zmian klimatycznych, rozwoju zielonej gospodarki, w tym przez zastosowanie odnawialnych źródeł energii oraz wyczerpywania zasobów naturalnych, ekologizacji sektorów i branż w gospodarce. Ponadto LGD premiować będzie dodatkowymi punktami wszelkie inicjatywy proekologiczne poprawiające jakość powietrza, gleb czy wody, preferować zrównoważone rolnictwo i biogospodarkę. Działania przyczyniające się do podnoszenia świadomości społeczeństwa na temat wpływu człowieka na otaczającą go przyrodę pozwolą zmienić złe nawyki i wpłynąć pozytywnie na środowisko naturalne i na adaptację do zmian klimatycznych. Ponadto mogą one stanowić zachętę do planowania inicjatyw zakładających ochronę przyrody oraz wpływać na kształtowanie trwałych nawyków proekologicznych. Nie przewiduje się barier związanych z dostępnością do infrastruktury czy do zajęć aktywizujących na całym obszarze LGD z uwagi na możliwość wdrożenia racjonalnych usprawnień, a wszelkie działania są dostępne dla wszystkich grup społecznych z zachowaniem zasad horyzontalnych. LGD zapewni dodatkowe punkty w kryteriach lokalnych dla projektów zakładających przyjazne aspekty służące ochronie środowiska i zapobiegające jego degradacji zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

IV.9. Zasady zrównoważenia środowiskowego

Obecnie bardzo widoczny jest rozwój nowoczesnych technologii i szybki rozwój przedsiębiorstw, a tym samym bardziej mierzalny jest negatywny wpływ człowieka na środowisko naturalne. Wszystkie te działania nie pozostają bez uszczerbku dla środowiska i przyczyniają się do zmian klimatu i postępującej degradacji. Istotne jest efektywne i odpowiedzialne gospodarowanie zasobami naturalnymi w celu zachowania równowagi

ekologicznej tak, aby tempo w jakim są wykorzystane nie powodowało ich wyczerpania, a tym samym poważnych problemów środowiskowych. Zanieczyszczenia powietrza i wody, degradacja gleby, przekształcanie środowiska, hałas oraz bezpośrednie działania niszczycielskie człowieka prowadzą do zmniejszania się różnorodności biologicznej, a tym samym do ubożenia ekosystemów i siedlisk. Wpływają też niekorzystnie na stan zdrowia samego człowieka. Z raportu i analizy badania ankietowego przeprowadzonego przez biuro LGD na potrzeby przygotowania LSR wynika, iż potrzeba jest ciągłego i systematycznego monitorowania stanu środowiska. Brakuje urzędów m.in. monitorowania lasów, do badania jakości wód czy powietrza w celu wykrywania problemu z wyprzedzeniem, aby móc wdrożyć działanie, które wykluczy bądź zminimalizuje szkody dla środowiska przyrodniczego. Ponadto badani wskazali, że w obszarze środowiskowo – klimatycznym na wysokim poziomie występują problemy dotyczące słabego zagospodarowania walorów i zasobów przyrodniczych, terenów rekreacyjnych, zielonych, parków itp. oraz niewystarczający dostęp do infrastruktury technicznej w zakresie ochrony środowiska, w tym pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych. Znacznie mniej badanych określiło wysoki poziom problemów dotyczących niskiej aktywności mieszkańców w zakresie zdobywania informacji i/lub wsparcia w zakresie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, zmian klimatycznych, stanu wdrażania gospodarki niskoemisyjnej oraz kwestii zanieczyszczenia środowiska lokalnego.

LGD zapewni kryteria lokalne preferujące działania sprzyjające ochronie środowiska naturalnego w każdym przedsięwzięciu. Ponadto zapewni się wsparcie takich warunków bądź takich rozwiązań by istniała równowaga pomiędzy potrzebami człowieka do osiągnięcia zamierzonych celów idących w parze z postępowaniem cywilizacyjnym a działaniami w zgodzie z naturą i z dbałością o środowisko. Wysoka świadomość lokalnej społeczności w zakresie występowania na obszarze LGD bogatych zasobów przyrodniczych, dużego zalesienia i potrzeba chronienia dziedzictwa środowiskowego jest szansą na uwzględnianie w operacjach/projektach rozwiązań sprzyjających ochronie przyrody i prowadzących do zachowania postaw proekologicznych i promocji biogospodarki. LGD wspierać będzie kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki. Efektywne i adekwatne do potrzeb odbiorców wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w powyższym zakresie przyczyni się do skutecznego kształtowania nawyków proekologicznych i właściwego dbania o przyrodę, w tym lepszego rozumienia konsekwencji zmian klimatycznych i adaptacji do nich.

LSR nie zakłada realizacji przedsięwzięć służących budowie/modernizacji infrastruktury związanej z zagospodarowaniem odpadów, wywarzeniem energii odnawialnej, z uwagi na wykluczenia z dofinansowania tego typu inwestycji w ramach RLKS. Natomiast nie przewiduje się barier związanych z dostępnością do działań świadomościowych w zakresie ochrony przyrody na obszarze LGD z uwagi na możliwość wdrożenia racjonalnych usprawnień, a wszelkie działania są dostępne dla wszystkich grup społecznych z zachowaniem zasad horyzontalnych. LGD zapewni dodatkowe punkty w kryteriach lokalnych dla projektów zakładających przyjazne aspekty służące ochronie środowiska i zapobiegające jego degradacji zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

IV.10. Pozostałe obszary tematyczne istotne z punktu widzenia realizacji LSR

IV.10.1. Inicjatywy ponadlokalne

W ramach pozostałych do zdiagnozowania obszarów tematycznych są niewątpliwie projekty współpracy. W perspektywie 2014–2020 LGD współrealizowała na zasadach partnerskich następujące projekty:

1. **„Festiwal Trzech Kultur-Kociewie, Kaszuby, Kujawy po sąsiedzku”** – projekt zrealizowany w ramach konkursu „Wieś na weekend 2016” dofinansowany z Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich ze środków PROW. W ramach projektu zorganizowano otwartą dla mieszkańców i turystów jednodniową imprezę plenerową związaną z Obchodami 150 – lecia działalności Kół Gospodyń Wiejskich w Polsce. Celem projektu było poznanie sąsiadujących kultur z regionów Kociewie, Kujawy, Kaszuby. Wydarzenie rozpoznawalne jest po dzień dzisiejszy i zdiagnozowano oczekiwania na podjęcie działań w kierunku kontynuowania koncepcji kulturalnej. LGD podejmie działania w tym kierunku.

2. **"Promowanie lokalnych produktów, usług oraz lokalnej przedsiębiorczości w ramach współpracy międzynarodowej":**
 - a) przygotowanie do realizacji międzynarodowego projektu współpracy w zakresie zrealizowania spotkania roboczego z partnerem z Bawarii LAG Ammersee w celu uszczegółowienia i zaplanowania właściwego projektu współpracy, który promował produkty lokalne i rozwijał przedsiębiorczość na obszarach czterech lokalnych grup działania, w tym: LGD „Chata Kociewia”, LGD „Wstęga Kociewia”, LAG Ammersee oraz nasza LGD;
 - b) realizacja międzynarodowego projektu współpracy poprzez zorganizowanie wystawy fotograficznej ukazującej walory turystyczne i gospodarcze Kociewia i Ammersee oraz zintegrowanie podmiotów z branży turystycznej i wytwórców produktów lokalnych.LGD na wspomnianym w rozdziale III LSR spotkaniu rozpoczęła kroki w kierunku kontynuacji współpracy międzynarodowej dla zaspokojenia potrzeb lokalnej społeczności, w szczególności w obszarze kulturalnym i przyrodniczym.
3. **„Aktywnie, wakacyjnie, z pasją w zagrodach i wioskach tematycznych”** - zorganizowano sześć wyjazdów aktywizacyjno – poznawczych do wiosek tematycznych i zagród edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, co stanowi potencjał i doświadczenie LGD na obecną perspektywę w zakresie planowania operacji zakładających tworzenie zagród tematycznych.
4. **Warsztat „Turystyka wiejska 2.0 – jak skutecznie tworzyć oraz dystrybuować treści promujące atrakcje i oferty turystyczne”** realizowany w ramach projektu *„Wzmocnienie kompetencji i współpracy podmiotów z obszaru LGD „Gminy Powiatu Świeckiego” związanych z rozwojem turystyki na obszarach wiejskich Kociewia”*. W ramach projektu wzmocniona została sieć kontaktów i współpracy podmiotów z obszaru LGD związanych z rozwojem turystyki na obszarach wiejskich Kociewia poprzez przeprowadzenie szkolenia z zakresu turystyki wiejskiej.
5. **„Kampania Ruszaj na Kociewie – wzmocnienie marki regionu”** – zrealizowano szkolenia, warsztaty „Marketing online i nowe media w turystyce”, klip promocyjny o Kociewiu, publikacje „Mapa turystyczno – krajoznawcza Kociewia” oraz „Kociewie – katalog turystyczno – krajobrazowy”, gadzety, wyprawy blogerskie promujące region Kociewia, wyjazdy promocyjne kamperem do wybranych miast m.in. Gdańsk, Sopot, Toruń, Bydgoszcz, Łódź, Warszawa, Katowice. Wzmocniło to lokalną tożsamość i wypromowało kulturę i obyczaje kociewskie poza region.
6. **„Miejsca przyjazne rowerzystom na Kociewskich Trasach Rowerowych – tworzenie (rozszerzenie) i wzmacnianie sieci kontaktów kociewskich LGD przez działania analityczne, szkoleniowe i promocyjne”** – utworzono sieć współpracy dla lokalnych grup działania z terenu Kociewia z innymi podmiotami oddziałyującymi na rozwój turystyki rowerowej. Projekt zrealizowano we współpracy z Lokalną Grupą Działania „Wstęga Kociewia”.
7. **„VI Kujawsko – Pomorskie Forum Turystyki Wiejskiej – Wyróżnij się!”** oraz **„VII Kujawsko – Pomorskie Forum Turystyki Wiejskiej – „Wieś dla Wsi”**” – zorganizowano forum skierowane do właścicieli gospodarstw agroturystycznych i obiektów turystyki wiejskiej, animatorów życia kulturowego wsi, a także przedstawicieli instytucji i organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Operację zrealizowano w ramach współpracy z Kujawsko – Pomorskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Mnikowie.

Ww. działania przyczyniły się do nabycia przez LGD dużego doświadczenia w zakresie diagnozowania potrzeb i inicjowania nowych projektów partnerskich oraz możliwość wykorzystania tego doświadczenia w perspektywie 2021–2027. Zrealizowane szeroko rozumiane projekty współpracy stały się siłą napędową do nawiązywania nowych kontaktów i kontynuowania działań na nowych warunkach określonych na lata 2021–2027. W oparciu o wyprowadzane wnioski ze spotkań konsultacyjnych na obszarze LGD możliwe jest nawiązywanie partnerskich działań dotyczących m.in. krótkich łańcuchów żywnościowych, wytwarzania i promowania produktów lokalnych pozwalających na zwiększanie potencjału ekonomicznego małych gospodarstw rolnych, jak również budowania sieci informacyjnej o dostępności tych produktów. Ponadto istnieją

możliwości partnerskiej współpracy międzynarodowej w obszarze kultury, dziedzictwa lokalnego i zasobów przyrodniczych, dla których inspiracją są zrealizowane projekty współpracy międzynarodowej w perspektywie 2014–2020. LGD deklaruje otwartość na inicjatywy w kierunku wspierania wszelkich projektów partnerskich celem ożywienia obszaru.

IV.10.2. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Świeckiego

Innym istotnym zagadnieniem jest również uczestnictwo przedstawiciela Zarządu LGD w działaniach prowadzonych w ramach aktywnie funkcjonującego na obszarze LGD Lokalnego Partnerstwa Wodnego, które sukcesywnie podejmuje działania strategiczne sprzyjające gospodarce wodnej. LGD preferować będzie operacje sprzyjające ochronie środowiska naturalnego, w tym ochronę wód.

IV.10.3. Partnerzy spoza obszaru LGD

Od dnia 21 lutego 2017. LGD jest aktywnym partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich gotowym do współpracy z innymi organizacjami zaangażowanymi w rozwój obszarów wiejskich.

LGD w ramach realizowanego projektu grantowego z EFS (OŚ. 11 RPO WK–P) zawarła porozumienie o współpracy partnerskiej z Kujawsko–Pomorskim Ośrodkiem Wsparcia Ekonomii Społecznej w zakresie zapewnienia wsparcia promocyjno–informacyjnego w tematyce związanej z przedsiębiorczością społeczną na obszarze LGD. Dzięki porozumieniu i aktywnej współpracy z OWES zrealizowano projekty objęte grantem zakładające promocję ekonomii społecznej, inicjujące rozwój gospodarki społecznej oraz tworzenie partnerstw publiczno–społecznych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zamieszkujących obszar powiatu świeckiego. Ponadto przedstawiciel KPOWES jest członkiem Zespołu ds. opracowania LSR na lata 2021–2027.

Ponadto LGD na stałe współpracuje z Kujawsko–Pomorskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego, w tym z Powiatowym Zespołem Doradztwa Rolniczego w Świeciu w zakresie realizacji projektów współpracy i działań informacyjno–konsultacyjnych dotyczących wspierania inicjatyw na obszarach wiejskich, w szczególności przy współudziale kół gospodyń wiejskich i rolników.

IV.10.4. Obszary LGD zagrożone trwałą marginalizacją

Na obszarze LGD zidentyfikowane zostały obszary wymagające poprawy negatywnej sytuacji społeczno–gospodarczej, które stanowią miejsca występowania problemów niskiego poziomu rozwoju społecznego, niskiego poziomu przedsiębiorczości oraz nakładających się na nie, procesów starzenia się społeczeństwa cechujących się ponadprzeciętnym natężeniem.

Występujące problemy są bardzo istotne i mają kluczowy wpływ na poziom rozwoju obszaru LGD, ponieważ są ze sobą silnie powiązane i wzajemnie potęgują narastanie problemów społeczno–gospodarczych, które wynikają w szczególności z postaw mieszkańców, co przekłada się na obniżanie jakości życia oraz konkurencyjność gospodarki obszaru LGD. Głównymi przyczynami występowania powyższych kwestii problemowych są niski poziom rozwoju społecznego oraz niski poziom przedsiębiorczości.

Tabela nr IV.20. Problemowe gminy i miasta obszaru LGD²²

Gmina	Gminy zagrożone trwałą marginalizacją	Gminy, na obszarze których występują problemy	Miasta średnie tracące funkcje społeczno–gospodarcze
Bukowiec	–	niskiego poziomu przedsiębiorczości	–
Dragacz	–	niskiego poziomu rozwoju społecznego	–
Drzycim	–	niskiego poziomu rozwoju społecznego i przedsiębiorczości	–

Jeżewo	–	niskiego poziomu przedsiębiorczości	–
Lniano	–	niskiego poziomu przedsiębiorczości	–
Nowe	gmina zagrożona trwałą marginalizacją	niskiego poziomu rozwoju społecznego i przedsiębiorczości	–
Osie	–	niskiego poziomu przedsiębiorczości	–
Świecie	–	–	miasto zagrożone marginalizacją
Warlubie	–	niskiego poziomu rozwoju społecznego i przedsiębiorczości	–

LGD będzie dążyć do zminimalizowania problemów w sferze społecznej zmarginalizowanych gmin m.in. poprzez przeciwdziałanie wszelkim wykluczeniom, tj.:

- zapewnienie jak najwyższej jakości życia ludności starszej, której liczba sukcesywnie będzie się zwiększa, a specyfika tej grupy powoduje, że przy braku odpowiedniego stymulowania aktywności może dochodzić do wykluczeń skutkujących samotnością, pogarszaniem stanu zdrowia, krótszym trwaniem życia, przebiegającego w gorszych warunkach;
- zapewnienie możliwości rozwoju osób z niepełnosprawnościami;
- przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, tj. mieszkańcy powinni należeć do społeczeństw o najwyższym poziomie kompetencji cyfrowych – jako jednego z warunków przeciwdziałania wykluczeniu w przyszłości;
- zapewnienie aktywizujących działań dla ludzi młodych kształtujących ich kompetencje i umiejętności przydatnych w wyborze ścieżek edukacyjnych i w przyszłym życiu zawodowym;
- zapewnienie edukacji poza formalnej dla osób dorosłych i wdrożenie praktycznego podejścia do umiejętności uniwersalnych stanowiących podstawę do uczenia się przez całe życie.

Jednocześnie LGD również będzie dążyć do zminimalizowania problemów w sferze przedsiębiorczości zmarginalizowanych gmin m.in. poprzez premiowanie w kryterium lokalnym dodatkowymi punktami:

- mieszkańców zamieszkujących gminy objęte marginalizacją, chcących podjąć samozatrudnienie;
- przedsiębiorstw zarejestrowanych na obszarze gmin objętych marginalizacją, chcących rozwijać pozarolniczą działalność gospodarczą;
- rolników prowadzących gospodarstwo rolne na obszarze gmin objętych marginalizacją, chcących rozwijać pozarolniczą funkcję gospodarstwa.

Z uwagi na to, że problem marginalizacji dotyczy większości gmin partnerskich, zapewni się dodatkowe punkty w ramach kryterium lokalnego dla projektów/operacji zakładających co najmniej jedno działanie (w tym zakładające nowatorskie rozwiązania) mające pozytywny wpływ na niwelowanie problemu marginalizacji obszaru realizacji projektu/operacji. Pozwoli to na zwiększenie świadomości potencjalnych beneficjentów pomocy w tym zakresie oraz da szansę na efektywną poprawę poziomu przedsiębiorczości i rozwoju społecznego.

IV.11. Innowacyjność

Badanie własne LGD wykazało średni poziom zainteresowania innowacjami, co nie wynika z braku pomysłów i kreatywności przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji, instytucji czy mieszkańców, ale z braku odpowiedniej wiedzy co oznacza słowo innowacyjność i jak ją zastosować. W LSR zaplanowano przedsięwzięcia, w których istotną rolę odgrywają działania innowacyjne w obszarze przedsiębiorczości lokalnej, środowiska i społeczeństwa celem zachęcenia wnioskodawców do wdrażania działań nowatorskich w powiecie świeckim. Temat związany z innowacjami każdorazowo będzie rozważany podczas wsparcia szkoleniowo – doradczego mieszkańców, w tym osób w niekorzystnej sytuacji.

LGD preferować będzie w kryteriach lokalnych działania nowatorskie, w tym wdrażające innowacje społeczne we włączeniu społecznym czy innowacje produktu/usługi w rozwijanym przedsiębiorstwie. Zgodność

operacji z definicją innowacyjności, wskazaną z rozdziale VII LSR, będzie oceniana we wszystkich przedsięwzięciach realizowanych ze środków EFRROW, w szczególności w przedsięwzięciach: „samozatrudnienie”, „rozwój przedsiębiorstw”, „konceptcja Smart Village”, „włączenie społeczne”.

Ponadto, w ramach Planu Komunikacji, planuje się organizację i przeprowadzenie wizyt studyjnych celem animacji potencjalnych beneficjentów pomocy w zakresie zapoznania ich (z praktycznego punktu widzenia) z efektami dobrych praktyk z wdrażania nowatorskich rozwiązań w ramach inwestycji finansowych z funduszy europejskich, co pozwoli na zwiększenie świadomości nt. innowacyjności i możliwość przeniesienia jej na obszar LGD. Niewątpliwie wizyta studyjna może być inspirująca dla potencjalnych beneficjentów pomocy zainteresowanych przedsięwzięciem „konceptcja Smart Village”, w którym nieodłącznym elementem są innowacje lokalne i wszelkie nowatorskie rozwiązania służące środowisku, rozwojowi cyfryzacji i poprawiające życie lokalnej społeczności.

W przypadku projektów grantowych realizowanych z EFS+ nie zakłada się innowacyjności, ponieważ środki na działania nowatorskie dostępne są wyłącznie na poziomie krajowym. Ewentualne innowacyjne formy wsparcia w projektach objętych grantem ograniczone zostaną do zakresu niezakłócającego demarkacji pomiędzy programami krajowymi i programem regionalnym.

IV.12. Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR

IV.12.1. Grupy w niekorzystnej sytuacji, które uzyskają wsparcie w ramach LSR

Z przeprowadzonej diagnozy oraz warunków programowych określonych dla RLKS w ramach wielofunduszowych strategii wynika, że grupami istotnymi z punktu widzenia realizacji LSR są grupy zdiagnozowane jako grupy w niekorzystnej sytuacji, tj.:

- osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie,
- kobiety,
- migranci,
- rolnicy z małych gospodarstw
- osoby poszukujące zatrudnienia np. mieszkańcy osiedli po-PGR,

którzy zostaną objęci wsparciem w ramach operacji finansowych z PS WPR na lata 2023–2027.

Mając na uwadze rolę LGD we wspieraniu włączenia społecznego szczególny nacisk zostanie położony na potrzeby seniorów (osoby, które ukończyły 60 r.ż.) i ludzi młodych (do 25 r.ż.).

Tabela nr IV.21. Grupy w niekorzystnej sytuacji, które uzyskają wsparcie w ramach LSR – charakterystyka wsparcia

Grupa osób w niekorzystnej sytuacji	Uzasadnienie potrzeby wsparcia	Planowane wsparcie
osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie	Do głównych barier powodujących wykluczenie i izolację osób z niepełnosprawnościami na obszarach wiejskich należą m.in.: ograniczona mobilność, utrudniona komunikacja i dostęp do informacji, niewystarczająco rozbudowany system opieki i wsparcia finansowego (m.in. specjalistyczny transport, koszt asystenta, koszt dostosowania infrastruktury). Aktywizacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami w dużej mierze zależy od niwelacji barier	W ramach Celu 2 zakłada realizację przedsięwzięć ze środków EFRROW w zakresie włączenia społecznego, poprawy dostępu do usług oraz do małej infrastruktury publicznej. Ponadto zapewni się kryterium lokalne, w ramach którego wyżej punktowane będą operacje zakładające usprawnienia dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów. W ramach Celu 1 LSR zakłada się preferowane wsparcie dla osób z

	architektonicznych. Aby osoby te mogły w pełni uczestniczyć w życiu społeczno-zawodowym, należy stworzyć im odpowiednie do tego warunki.	niepełnosprawnościami w ramach samozatrudnienia.
kobiety	Do głównych barier kobiet z obszarów wiejskich LGD należą m.in.: edukacja, nierówna socjalizacja czy nierówny dostęp do finansowania przedsięwzięć społeczno-zawodowych, stereotypy płci związane z typowo kobiecymi i męskimi obszarami działalności, niski udział kobiet w procesach podejmowania decyzji, przemoc ze względu na płeć. Poziom aktywności zawodowej kobiet jest znacząco niższy niż mężczyzn. Z kolei w aktywności społecznej przodują kobiety.	W ramach Celu 1 zakłada się preferowanie operacji ze środków EFRROW w zakresie podejmowania działalności gospodarczej przez kobietę, rozwój przedsiębiorstwa czy gospodarstwa rolnego, którego właścicielem jest kobieta. W ramach Celu 2 LSR preferowane będą operacje zakładające niwelowanie barier kobiet w społeczeństwie w oparciu o realizację wszystkich przedsięwzięć finansowanych z EFRROW.
migranci	W zależności od rodzaju migracji: wewnętrzna lub zewnętrzna do głównych barier migrantów należą: niestabilność zatrudnienia, inna kultura pracy, trudności językowe, problemy z integracją z lokalną społecznością, trudności z adaptacją do nowych warunków życia. Niezbędne są działania poprawiające dostęp do przedsięwzięć społecznych i gospodarczych oraz niwelujące poczucie osamotnienia i izolacji w społeczeństwie.	W ramach Celu 1 preferować będzie się migrantów, którzy chcą podjąć samozatrudnienie czy rozwijać przedsiębiorstwo. W ramach Celu 2 preferowane będą operacje zakładające niwelowanie barier z jakimi borykają się migranci, m.in. w ramach przedsięwzięć: poprawa dostępności do usług i do małej infrastruktury publicznej czy włączenie społeczne ze środków EFRROW.
rolnicy z małych gospodarstw rolnych	Rolnicy z małych gospodarstw rolnych ze względu na ograniczenia finansowe mają trudności w zakresie rozwoju swojego gospodarstwa rolnego. Z analizy potrzeb na obszarze LGD wynika, że szansą na podjęcie aktywności zawodowej rolników, bez konieczności opuszczania miejsca zamieszkania jest wdrożenie działań edukacyjnych i poszerzenie oferty gospodarstwa rolnego o ofertę zagrody edukacyjnej lub agroturystycznej.	Zdiagnozowano potrzebę wsparcia działań pozarolniczych w gospodarstwach rolnych, wykorzystania zasobów i produktów lokalnych i rozwoju agro/turystyki aby wykorzystać potencjał wsi. LGD zapewni kryteria lokalne preferujące udział rolnika z małego gospodarstwa rolnego w ramach tworzenia krótkiego łańcucha żywnościowego w Celu 1 LSR ze środków EFRROW. W ramach Celu 2 preferowany będzie udział rolnika z małego gospodarstwa rolnego we wszystkich przedsięwzięciach finansowanych z EFRROW.
osoby poszukujące zatrudnienia np. mieszkańcy osiedli po-PGR	Problem bezrobocia jest szczególnie widoczny na wsi (m.in. gminy oddalone od S5 i A1) z uwagi na bariery komunikacyjne w dostępie do większych	LGD zapewni kryteria lokalne preferujące udział osoby poszukującej zatrudnienia w ramach samozatrudnienia w Celu 1 LSR ze środków EFRROW.

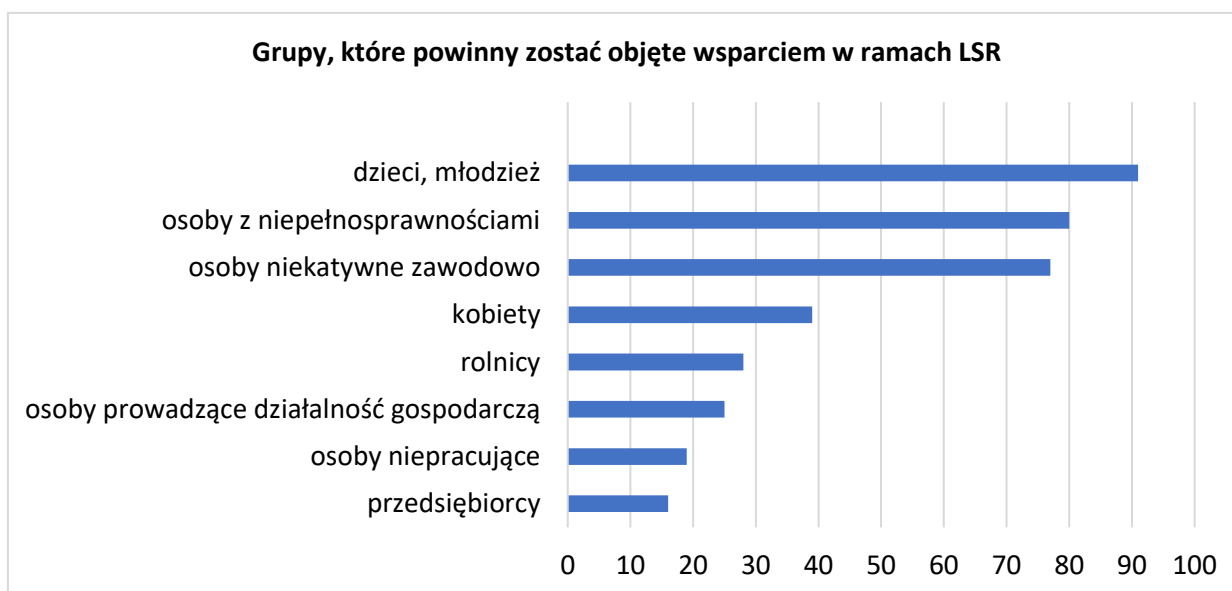
	<p>miast, do cyfryzacji czy niższy poziom wykształcenia mieszkańców. Dodatkowo likwidacja PGR-ów pociągnęła za sobą dramatyczne skutki dla pracujących tam ludzi oraz ich rodzin. W miejscowościach, gdzie upadał PGR niemal natychmiast pojawiało się ubóstwo, a niekorzystne zjawiska społeczne m.in. bezrobocie, notuje się do dnia dzisiejszego.</p> <p>Niezbędne jest objęcie kompleksowym wsparciem osoby niepracujące, w szczególności z osiedli po-PGR.</p>	<p>W ramach Celu 2 preferowany będzie udział osoby poszukującej zatrudnienia we wszystkich przedsięwzięciach finansowanych z EFRROW.</p>
--	---	--

IV.12.2. Pozostałe grupy docelowe istotne z punktu widzenia realizacji LSR

Uwzględniając oddolny charakter LSR i zdiagnozowane drogą partycypacyjną potrzeby lokalnej społeczności, niezbędne jest objęcie wsparciem również innych grup, w tym: osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, osoby z niższym poziomem wykształcenia, osoby samotne, dotknięte przemocą, osoby długotrwale bezrobotne, którzy objęci zostaną projektami grantowymi z programu regionalnego FEDKP na lata 2021–2027.

Badanie ankietowe wskazało na grupy osób, które wymagają wsparcia w ramach LSR, co obrazuje wykres nr IV.4. Grupy te stanowią zarówno osoby w niekorzystnej sytuacji, jak i inne, które należy preferować w dostępie do wsparcia w ramach LSR.

Wykres nr IV.4. Zdiagnozowane grupy wymagane objęciem działaniami w ramach LSR – opracowanie na podstawie Raportu z własnego badania ankietowego.

Pozostałe grupy, które zdaniem ankietowanych powinny być w mniejszym stopniu objęte wsparciem to m.in.:

- rodzice dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym,
- osoby, które chcą a nie mają środków i możliwości do pozyskiwania wiedzy,
- osoby dorosłe pracujące chcące zwiększyć kwalifikacje,
- organizacje działające dla dobra wspólnego, np. OSP, KGW,
- osoby nieaktywne zawodowo 50+,

- osoby samotne schorowane, przebywające w domu, chore onkologicznie bez możliwości uczestnictwa w życiu społecznym.

Niewątpliwie zasadne jest, aby wspierać wszystkich mieszkańców obszaru LGD niezależnie od ich wieku, statusu, wykształcenia czy sytuacji społecznej. Realizacja przedsięwzięć skierowana będzie do całej lokalnej społeczności. LGD zapewni kryteria preferujące grupy najbardziej wymagające wsparcia w ramach LSR, w szczególności osoby w niekorzystnej sytuacji. Zapewni to im pierwszeństwo w realizowanych inicjatywach i sprzyjać będzie integracji i aktywnemu włączeniu społecznemu lokalnej społeczności.

Diagnoza potencjału i potrzeb opisana szczegółowo w rozdziale IV LSR jednoznacznie wykazuje najważniejsze problemy, potrzeby, zasoby, potencjał obszaru LGD, w tym wyszczególniono zdiagnozowane potrzeby mieszkańców i podmiotów z powiatu świeckiego. Jednocześnie każdorazowo uzasadniono obszary interwencji wymagających wsparcia i w rozdziale VI ustalono adekwatne i mierzalne wskaźniki osiągnięcia planowanych rezultatów LSR, które zaspokajając będą potrzeby mieszkańców. LGD zapewniła pełną spójność pomiędzy poszczególnymi rozdziałami LSR, co gwarantuje czytelność co dana grupa osób/odbiorców wsparcia, w szczególności osoby w niekorzystnej sytuacji, może zyskać uczestnicząc w projektach/operacjach dofinansowywanych z LSR.

ROZDZIAŁ V Spójność, komplementarność i synergia

Cele oraz przedsięwzięcia w LSR zostały określone w oparciu o przeprowadzoną drogą partycypacyjną (spotkania konsultacyjne, ankiety i prace Zespołu ds. opracowania LSR) analizę potencjału i potrzeb obszaru LGD, biorąc pod uwagę jego specyficzne cechy. Razem tworzą spójny zbiór z silnie sprzężonymi elementami, które wzajemnie na siebie oddziałują wskazując drogę do wzmocnienia rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru LGD. Przedsięwzięcia zaplanowane w LSR realizują cele dotyczące RLKS i przypisane im zostały adekwatne wskaźniki ujęte w PS WPR na lata 2023–2027 oraz w programie FEdKP na lata 2021–2027.

LSR jest kluczowym programem społecznym i gospodarczym w odniesieniu do zidentyfikowanych obszarów problemowych i służy podniesieniu atrakcyjności obszaru dla podmiotów gospodarczych, jak również wsparciu rozwoju kapitału społecznego oraz podniesieniu jakości życia mieszkańców. Realizacja LSR ma charakter złożony i interdyscyplinarny, dlatego kluczowe jest prowadzenie zintegrowanych, czyli równoległych i wzajemnie uzupełniających się działań niewykluczających się.

V.1. Zintegrowany charakter LSR

W cel 1. **Zrównoważone zaspokajanie potrzeb lokalnej gospodarki na obszarze LGD do 2029** wpisuje się potrzeba dalszego rozwoju oraz wzmocnienia przedsiębiorczości lokalnej poprzez dostęp do środków na samozatrudnienie i rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej, wsparcie pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych oraz tworzenie krótkich łańcuchów żywnościowych. Cel 2. **Wzmocnienie rozwoju obszaru LGD poprzez działania służące poprawie sytuacji społecznej mieszkańców, w tym postaw proekologicznych do 2029** sprzyjać będzie w szczególności aktywnemu włączeniu mieszkańców i podmiotów w przestrzeń publiczną i społeczną dzięki wsparciu działań z zakresu podnoszenia wiedzy i świadomości społeczności lokalnej, działań integracyjno-aktywizujących na rzecz osób młodych i seniorów, w tym osób w niekorzystnej sytuacji, działań edukacyjnych dla osób dorosłych, poprawie dostępu do usług i do małej infrastruktury publicznej czy przygotowaniu koncepcji Smart Village.

Zastosowanie sprawdzonych oraz nowatorskich metod aktywizacji mieszkańców, w szczególności z grupy osób w niekorzystnej sytuacji, przyczyni się do skutecznej realizacji celu 1 i celu 2 pod względem zwiększenia świadomości społecznej i zawodowej, co zachęci odbiorców wsparcia do podejmowania działań przedsiębiorczych czy nakierowanych na ochronę środowiska naturalnego. To z kolei wpłynie korzystnie na rynek pracy, gospodarkę, wykorzystanie zasobów lokalnych, rozwój infrastruktury społecznej, turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej oraz aktywne włączenie społeczne. Wzrost zaangażowania mieszkańców w realizację

przedsięwzięć na rzecz obszaru LGD przyczyni się do wzmocnienia potencjału i kreowania regionu atrakcyjnego pod każdym względem. Ta wizja jest realna do osiągnięcia, gdyż zarówno mieszkańcy, jak i podmioty funkcjonujące w powiecie świeckim mają świadomość potencjału walorów przyrodniczych, kulturowych i historycznych, które warte są wyeksponowania celem stworzenia obszaru atrakcyjnego dla turystów i inwestorów.

Innym istotnym czynnikiem integrującym cele i przedsięwzięcia jest zdiagnozowana, przez zrealizowane działania partycypacyjne, potrzeba prowadzenia działalności pozarolniczej i gospodarki doświadczeń przez gospodarstwa rolne, które stale poszukują dodatkowych źródeł dochodu w zakresie inwestowania w agroturystykę, turystykę, wytwarzania i sprzedaży produktów lokalnych (np. rękodzieło, produkty i potrawy kulinarne) czy wdrożenia działań edukacyjno-integrujących i usług czasu wolnego. Ponadto wpisuje się w to specyfika przyrodnicza i krajobrazowa obszaru LGD, która stanowi atrakcyjność turystyczną i może stać się źródłem dodatkowych dochodów dla gospodarstw rolnych oraz szansą dla rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.

Skierowanie wsparcia w ww. zakresie sprzyjać będzie realizacji dwóch celów LSR, z uwagi na planowane efekty w postaci **rozwoju przedsiębiorczości lokalnej, zachowania tożsamości i dziedzictwa lokalnego, rozwoju infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej oraz podejmowania różnorodnych inicjatyw aktywizujących – edukacyjnych na rzecz lokalnej społeczności**. Poza tym wpłynie to znacząco na **promocję** i prowadzenie zintensyfikowanych i opartych na partnerstwie działań w tym zakresie, co zwiększy rozpoznawalność obszaru LGD.

V.2. Zintegrowanie sektorów, zasobów i branż działalności gospodarczej

Realizacja zaplanowanych w LSR przedsięwzięć wiąże się z zapewnieniem wzajemnej współpracy podmiotów reprezentujących różne grupy interesu:

- a) publiczne, tj. m.in. przedstawiciele gmin, przedstawiciele powiatu świeckiego, radni, sołtysi;
- b) gospodarcze, tj. m.in. przedsiębiorstwa, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, inwestorzy, rolnicy, leśnicy;
- c) społeczne, tj. m.in. liderzy lokalni, przedstawiciele organizacji pozarządowych (w tym lokalnych, regionalnych i ponadnarodowych), grup nieformalnych czy pasjonatów.

Realizacja celów LSR również wymagać będzie współdziałania wszystkich ww. grup w szczególności gmin, przedstawicieli organizacji pozarządowych i mieszkańców, pod względem zapewnienia wiedzy i doświadczenia ze strony gmin, wsparcia szkoleniowego i aktywizacyjnego ze strony organizacji i bezpośrednich działań odbiorców wsparcia realizujących wskaźniki i cele LSR. Ponadto gminy wchodzące w skład LGD mają świadomość wspólnych korzeni i granic, co w dużej mierze motywuje ich do partnerstwa na rzecz poprawy wizerunku obszaru, zwiększenia jego rozpoznawalności i atrakcyjności turystycznej. Przykładem mogą być działania wspierające rozwój agroturystyki, w tym wykorzystanie zasobów lokalnych. Ta forma turystyki odbywa się w środowisku wiejskim i wykorzystuje wszystkie jego walory (przyrodę, krajobraz, kulturę, zabudowę itp.), co stanowi główną jego atrakcję a jednocześnie sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości na obszarach o niekorzystnych warunkach (ONW). Jednocześnie biorąc pod uwagę, że obszar LGD odznacza się:

- a) korzystnymi uwarunkowaniami geograficznymi, w tym wysoką atrakcyjnością walorów przyrodniczych i krajobrazowych – baza dla rozwoju agro/turystyki i rekreacji,
 - b) bogatą lesistością terenu – baza dla gospodarki leśnej, przemysłu drzewnego, papierniczego, rozwój turystyki i rekreacji,
 - c) wysokim potencjałem rolniczym – baza dla przetwórstwa rolno-spożywczego, przemysłu mięsnego, rolnictwa ekologicznego, produkcji biopaliw, rozwoju agroturystyki i rekreacji, np. konnej, tworzenie i rozwój zagród i wiosek tematycznych,
 - d) korzystnymi warunkami do adaptacji terenów inwestycyjnych – rozwój przedsiębiorczości,
- sprzyjać to będzie tworzeniu nowych podmiotów oraz współpracy w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych, dzięki zintegrowaniu działań przetwórców z branży rolniczej, leśnictwa, łowieckiej i rybackiej. Wpłynie to

znacząco na rozwój gospodarki lokalnej i wzrost jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez m.in. wzbogacenie oferty w zakresie spędzania czasu wolnego, napływ pieniądza związanego z rozwojem agro/turystyki i tworzeniem zagród edukacyjnych oraz pobudzenie postaw przedsiębiorczych. LGD preferować będzie w kryteriach lokalnych wszelkie operacje w partnerstwie oraz zakładające partnerstwo ponadlokalne.

V.3. Zintegrowanie partnerów

Cele LSR są ze sobą powiązane i przenikają się, co oznacza, że realizacja poszczególnych działań w odniesieniu do jednego celu wpływa na osiąganie drugiego celu. Do pełnej realizacji założeń LSR niezbędne jest współdziałanie i mobilizowanie zasobów różnych aktywnych: podmiotów administracji publicznej wszystkich szczebli, organizacji społecznych oraz podmiotów prywatnych. Wspólne cele i dążenie do ich realizacji dla osiągnięcia dobra wspólnego jest możliwe tylko i wyłącznie dzięki partnerskiej współpracy wszystkich 11 gmin wchodzących w obszar LGD, efektywną współpracę z samorządem powiatowym i wojewódzkim oraz kontynuacja współpracy ponadlokalnej i ponadnarodowej.

LGD jest otwarta na współpracę partnerską z innymi podmiotami chcących realizować cele LSR, co stanowić będzie wartość dodaną i pozwoli na wzmocnienie szans rozwoju obszaru. Nieodzownym elementem LSR będą operacje w partnerstwie oraz projekty partnerskie, które sprzyjać będą wzmocnieniu rozpoznawalności obszaru LGD poprzez efektywne działania/kampanie informacyjno-promocyjne czy wymianę dobrych praktyk.

V.4. Opis komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami

Cele i przedsięwzięcia określone w LSR wynikają bezpośrednio z, przeprowadzonej metodami partycypacyjnymi, diagnozy potrzeb lokalnej społeczności, a jednocześnie wpisują się i realizują cele i kierunki działań określone w poniższych dokumentach strategicznych (Tabela nr V.1.). Poza tym LSR zapewni spójność z kierunkami działań zawartymi w Strategiach Rozwoju Gmin, Programach Odnowy Wsi oraz Strategią Rozwoju Powiatu Świeckiego, które obecnie są na etapie opracowywania. LGD na bieżąco śledzi działania konsultacyjne w tym zakresie celem monitorowania zapisów w strategiach w kierunku zachowania ich spójności z LSR.

Tabela nr V.1 Wykaz celów i kierunków działań dokumentów strategicznych komplementarnych z LSR – opracowanie własne

DOKUMENTY KRAJOWE		Uzasadnienie spójności ustaleń LSR z dokumentem krajowym
Nazwa	Cele i obszary wsparcia	
Umowa partnerstwa na lata 2021–2027 dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce	Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej (CP1) – Obszar: wzmocnianie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki	Planowane w LSR działania sprzyjające szeroko rozumianemu rozwojowi gospodarczemu wzmocniają aspekty oddziałujące o na tworzenie miejsc pracy i generowanie dochodów, co jest spójne z założeniami Umowy Partnerstwa.
	Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa (CP2) – Obszar: efektywność energetyczna i redukcja emisji gazów cieplarnianych – Obszar: przystosowanie do zmian klimatu i zapobieganie ryzyku klęsk żywiołowych oraz katastrof, wsparcie odporności i podejścia ekosystemowego	Założenia LSR sprzyjać będą podnoszeniu / kształtowaniu wiedzy i świadomości mieszkańców w zakresie zmian klimatycznych, rozwoju zielonej gospodarki, w tym przez zastosowanie odnawialnych źródeł energii oraz wyczerpywania zasobów naturalnych, ekologizacji sektorów i branż w gospodarce regionalnej i lokalnej.

	<p>– Obszar: wzmacnianie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury</p>	
	<p>Europa o silniejszym wymiarze społecznym (CP4)</p> <p>– Obszar: rynek pracy, zasoby ludzkie</p> <p>– Obszar: edukacja i kompetencje</p> <p>– Obszar: włączenie i integracja społeczna</p> <p>– Obszar: ochrona zdrowia, w tym zdrowotna opieka długoterminowa</p> <p>– Obszar: kultura i zrównoważona turystyka</p>	<p>W ramach LSR podejmowane będą działania spójne z obszarami strategicznymi poprzez budowanie tożsamości lokalnej mieszkańców, włączenie społeczne i zapobieganie wykluczeniu społecznemu, edukację mieszkańców w lokalnych ośrodkach i klubach, działania prozdrowotne oraz rozpoznawalnego i pozytywnie postrzeganego wizerunku regionu i powiatu świeckiego na zewnątrz.</p>
<p>Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021–2027</p>	<p>Cel Polityki (CP) 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej</p> <p>1(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne</p>	<p>Realizacja LSR zakłada aktywne działania sprzyjające rozwojowi społeczno-gospodarczemu, który przyczyni się do utrzymania, przyrostu zatrudnienia i do rozwoju gospodarki przez przygotowanie K i M do zwiększania liczby zarejestrowanych firm i potencjału podmiotów już funkcjonujących. Założeniem LSR są również efektywne działania w kierunku wykorzystania zasobów krajobrazowych i różnorodnych produktów lokalnych do współpracy/sieciowania czy rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych.</p>
	<p>CP 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku</p> <p>2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</p> <p>2(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</p> <p>2(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku</p>	<p>Założenia LSR sprzyjać będą podnoszeniu /kształtowaniu wiedzy i świadomości mieszkańców w zakresie postępującej degradacji środowiska naturalnego, potrzeby ochrony środowiska wód, gleb powietrza, zmian klimatycznych sprzyjających klęskom żywiołowym, ochrony bioróżnorodności, rozwoju zielonej gospodarki, w tym przez zastosowanie odnawialnych źródeł energii oraz wyczerpywania zasobów naturalnych, ekologizacji sektorów i branż w gospodarce. LGD zapewni kryteria lokalne premiujące działania sprzyjające ochronie środowiska naturalnego.</p>

	<p>związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia Ekosystemowego</p> <p>2(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>	
	<p>CP 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych</p> <p>4(ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online</p> <p>4(iii) wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne</p> <p>(c) wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu</p> <p>(f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe</p>	<p>Realizacja LSR wpłynie na wzmocnienie i poprawę dostępności do form wsparcia sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb odbiorców, rozwój kapitału społecznego, ponadto zapewni integrację mieszkańców. Ponadto wsparcie w ramach LSR wpłynie na zwiększenie aktywności osób w niekorzystnej sytuacji oraz zmniejszanie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych poprzez różne formy uczestnictwa w życiu społecznym wraz z zachowaniem działań równościowych i zapobiegających szerzeniu stereotypów płci. Wdrożenie LSR będzie miało również istotny wpływ na celu podniesienie jakości życia mieszkańców wraz z rozwojem kapitału społecznego zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami i predyspozycjami. Działania edukacyjne sprzyjać będą podniesieniu wiedzy i świadomości mieszkańców w różnych dziedzinach, rozwojowi kompetencji kluczowych istotnych do radzenia sobie w różnych sytuacjach przez całe życie (w pracy, w społecznościach i życiu osobistym). LGD zapewni kryteria lokalne premiujące działania równościowe, zapewniające dostęp dla osób z niepełnosprawności, zapobiegające ubóstwu i wykluczeniu społecznemu oraz niedyskryminujące.</p> <p>LGD podejmie starania o środki finansowe poza LSR (Priorytet 8 w ramach FEoKP) na wsparcie osób dorosłych, chcących pozyskać kwalifikacje zawodowe/kompetencje celem sprawniejszego poruszania się po rynku pracy, podjęcia zatrudnienia czy przekwalifikowania się</p>

	<p>kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p> <p>(g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej</p> <p>(h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji</p> <p>(I) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci</p>	<p>zgodnie z potrzebami rynku. Zdobyte w poprzedniej perspektywie 2014-2020 doświadczenie w tym zakresie pozwoli na sprawne wdrożenie działań aktywizujących zawodowo i wspierających ideę uczenia się przez całe życie.</p>
<p>Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.)</p>	<p>I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszar: Rozwój innowacyjnych firm, obszar: Małe i średnie przedsiębiorstwa)</p> <p>II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszar: Spójność społeczna, obszar: Rozwój zrównoważony terytorialnie)</p>	<p>Strategia ma na celu wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Udzielenie wsparcia zwiększy konkurencyjność przedsiębiorstw z obszaru LGD oraz wzmocni podejście do wdrażania rozwiązań nowatorskich. LGD zapewni w kryteriach lokalnych punkty premiujące działania innowacyjne.</p> <p>Zakres planowanych działań w ramach LSR obejmuje powiat świecki, największy powiat w regionie. Założenia LSR sprzyjają wzmocnieniu szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, które występują na znacznym obszarze LGD poprzez wsparcie</p>

		dostępności do różnorodnej infrastruktury. Wzmocni również rozpoznawalność obszaru.
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	<p>Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym</p> <p>1.1.2. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją</p> <p>1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów</p>	<p>Zakres planowanych działań w ramach LSR obejmuje województwo kujawsko – pomorskie – w szczególności interwencji wymagają powiaty położone poza ścisłym jego centrum, czyli także powiat świecki. Założenia LSR sprzyjają wzmocnieniu szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, które występują na znacznym obszarze LGD poprzez wsparcie dostępności do różnorodnej infrastruktury. Wzmocni się również rozpoznawalność obszaru.</p>
	<p>Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych</p> <p>2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego</p> <p>2.1.2. Kształcenie ustawiczne</p> <p>2.1.3. Zwiększanie zasobów rynku pracy i rozwój kapitału społecznego</p> <p>2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym</p> <p>2.2.2. Wsparcie dla biznesu</p>	<p>Realizacja LSR wpływa na wzrost poziomu aktywności społeczeństwa lokalnego. Działania aktywizujące i infrastrukturalne realizowane będą na obszarach wiejskich, charakteryzujących się problemami w sferze gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, społecznej i technicznej. Zaplanowane w LSR działania edukacyjne sprzyjać będą podnoszeniu wiedzy i świadomości mieszkańców w różnych dziedzinach (m.in. biogospodarka, ochrona przyrody, zmiany klimatyczne), nabywaniu kluczowych kompetencji i umiejętności podstawowych pomocnych w procesie uczenia się przez całe życie. Planowane w LSR działania sprzyjające rozwojowi gospodarczemu wzmocniają aspekty oddziałujące na tworzenie miejsc pracy i generowanie dochodów, również w gospodarstwach rolnych. Jednocześnie w ramach LSR zapewnione podnoszenie wiedzy i świadomości o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno - spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego na obszarach wiejskich a także wzmocnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego.</p>
	<p>Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie</p>	<p>Cele LSR są ze sobą powiązane i przenikają się. Do pełnej realizacji założeń LSR niezbędne jest współdziałanie i mobilizowanie zasobów różnych</p>

	<p>3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym</p> <p>3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych</p>	<p>podmiotów aktywnych w sferze społecznej: podmiotów administracji publicznej wszystkich szczebli, organizacji społecznych oraz podmiotów prywatnych. Ponadto w ramach LSR zapewnione będzie ułatwienie dostępu do usług społecznych, efektywna aktywizacja mieszkańców w zakresie szeroko rozumianego włączenia społecznego.</p>
<p>Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+</p>	<p>Obszar Społeczeństwo:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skuteczna edukacja 2. Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo 	<p>Cele operacyjne SRW w ramach tego obszaru dotyczą edukacji, aktywności społecznej, zdrowia, kultury i sportu. LSR wpisuje się w te założenia poprzez realizację celu 2 LSR. Zaplanowane w LSR działania edukacyjne sprzyjać będą podnoszeniu wiedzy i świadomości mieszkańców w różnych dziedzinach (m.in. przedsiębiorczość, zmiany klimatu, prelekcje nt. stereotypów płci), nabywaniu kompetencji i umiejętności (m.in. LOWE, kluby, UTW). Skuteczność działań LSR uzależniona będzie od praktycznego podejścia do umiejętności uniwersalnych jako ważnych do radzenia sobie w różnych sytuacjach przez całe życie (w pracy, w społecznościach i życiu osobistym). LSR zapewni wsparcie dla dzieci i młodzieży w zakresie nabycia lub rozwijania umiejętności, zdolności, kreatywnego myślenia czy zainteresowań kształtujących ścieżkę prywatną i zawodową poprzez m.in. kluby młodzieżowe. LSR zapewni wsparcie seniorów zarówno w działaniach edukacyjnych (rozwój UTW, kluby seniora) poprzez działania usprawniające umysł i ciało, jak również wsparcie prozdrowotne i profilaktyczne z zaangażowaniem liderów społecznych. Cel 2 LSR sprzyjać będzie budowaniu społeczeństwa obywatelskiego, prawidłowemu funkcjonowaniu zasady pomocniczości w życiu społeczno-gospodarczym poprzez angażowanie aktywnych obywateli i aktywnie działający sektor społeczny (m.in. włączenie społeczne, integracja seniorów, aktywizacja dzieci i młodzieży). LGD zapewni kryteria lokalne premiujące</p>

		działania zapobiegające ubóstwu czy wykluczeniu społecznemu oraz niedyskryminujące.
	Obszar Gospodarka: 3. Konkurencyjna gospodarka	<p>Cele operacyjne w ramach tego obszaru SRW dotyczą jakościowego i ilościowego rozwoju działalności gospodarczych.</p> <p>LSR wpisuje się w te założenia poprzez realizację celu 1 LSR.</p> <p>LSR sprzyja szeroko rozumianemu rozwojowi gospodarczemu wzmocniając aspekty oddziałujące na tworzenie miejsc pracy (samozatrudnienie) i generowanie dochodów (m.in. wsparcie pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych, rozwój przedsiębiorstw, KŁŻ) a rozwój gospodarczy obszaru LGD nie będzie odbywać się kosztem środowiska naturalnego, co jest spójne z założeniami strategii rozwoju województwa i przyczyni się do wzrostu konkurencyjności. LGD zapewni w kryteriach lokalnych punkty premiujące działania innowacyjne m.in. w przedsięwzięciach sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości, jak również wyżej punktowane będą projekty sprzyjające ochronie środowiska.</p> <p>Dodatkowo zauważalne jest pośrednie powiązanie z realizacją celu 2 LSR poprzez wzrost umiejętności, kwalifikacji/kompetencji uczestników wsparcia (m.in. LOWE kluby młodzieżowe) będący kluczowym czynnikiem poprawy ich sytuacji zawodowej dzięki zwiększeniu aktywności społeczno-zawodowej.</p>
	Obszar Środowisko: 4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko	<p>Cele operacyjne w ramach tego obszaru SRW dotyczą dostępności usług, przestrzeni dla rozwoju gospodarczego, wykorzystania potencjałów endogenicznych w rozwoju lokalnym. Działania mają sprzyjać dobremu dostępowi do usług przy zachowaniu czystości środowiska. LSR wpisuje się w te założenia poprzez realizację celu 2 LSR.</p> <p>Założenia LSR sprzyjać będą podnoszeniu i kształtowaniu wiedzy oraz świadomości obywatelskiej mieszkańców w zakresie postępującej degradacji środowiska naturalnego, potrzeby ochrony</p>

		<p>środowiska wód, gleb powietrza, zmian klimatycznych, rozwoju zielonej gospodarki, w tym przez zastosowanie odnawialnych źródeł energii oraz wyczerpywania zasobów naturalnych, ekologizacji sektorów i branż w gospodarce. LGD zapewni kryteria lokalne premiujące działania sprzyjające ochronie środowiska naturalnego. Ponadto zapewni się wsparcie na polepszenie dostępu do małej infrastruktury publicznej, w myśl przekonania, że na skuteczność procesów rozwoju społecznego wpływa dostępność nowoczesnej, dobrze wyposażonej i atrakcyjnej infrastruktury. Jednocześnie rozwój gospodarczy obszaru LGD nie będzie odbywać się kosztem środowiska naturalnego.</p> <p>Poza tym założenia LSR są spójne z obszarem SRW w zakresie dążenia do poprawy dostępu mieszkańców obszaru LGD do usług (również tych podstawowych) o lepszej jakości poprzez m.in. rozwój infrastruktury społecznej, w tym do kształtowania przyjaznej przestrzeni dla osób z niepełnosprawnościami w myśl zasady „co jest wygodne dla osoby niepełnosprawnej, jest też wygodne dla wszystkich”. Przyjazna i dostępna przestrzeń wpłynie pozytywnie na podniesienie jakości życia mieszkańców i rozwój kapitału społecznego.</p>
<p>Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027</p>	<p>Interwencja I 13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)</p>	<p>Założenia LSR realizują zakres interwencji 13.1., w tym wsparcie z LSR ograniczone jest do obszarów z liczbą mieszkańców do 20 tys. i ukierunkowane jest na budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych. Zachowany jest lokalny i zintegrowany charakter wsparcia z LSR. Rozwój społeczny i gospodarczy obszaru oparty</p>

		<p>jest na poszanowaniu warunków przyrodniczych i dziedzictwa naturalnego oraz kulturowego z uwzględnieniem wrażliwości na wymiar społeczny rozwoju lokalnego. LGD przywiązuje uwagę do innowacyjności projektowanych rozwiązań, m.in. we wdrażaniu koncepcji inteligentnych wsi czy w rozwoju przedsiębiorczości. LSR zakłada partnerskie podjęcie (inkluzywność). Przedsięwzięcia w LSR są spójne z zakresami wsparcia realizującymi cele interwencji, w tym szczególny nacisk został położony na potrzeby zdiagnozowanych grup osób w niekorzystnej sytuacji (m.in. włączenie społeczne).</p>
<p>Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030</p>	<p>Cel szczegółowy III. Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa</p>	<p>LSR sprzyja rozwojowi gospodarki wzmacniając aspekty oddziałujące na tworzenie miejsc pracy, rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w zakresie agroturystyki i zagród edukacyjnych, co jest spójne z założeniami strategii. Istotnym elementem wsparcia w ramach LSR będzie również możliwość rozwoju współpracy w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych, co efektywnie wpłynie na rolnictwo, w tym na wykorzystanie lokalnych produktów.</p>
<p>Strategia Rozwoju Usług Społecznych polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 roku)</p>	<p>Cel strategiczny 3. Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia sprawności</p>	<p>Działania w LSR nakierowane są na wspieranie rozwoju usług społecznych, w tym dąży się do poprawy infrastruktury społecznej oraz podejmowanie inicjatyw mających doprowadzić do aktywizacji społecznej realizowanej przez zapewnienie w głównej mierze dostępu do podstawowych usług społecznych wszystkim grupom społecznym. Założeniem LSR jest tworzenie warunków dla rozwoju aktywności i samodzielności mieszkańców w życiu społecznym. LSR wykazuje pełną zgodność z celami strategicznymi dokumentu, a planowane do realizacji przedsięwzięcia w obszarze społecznym stanowią odpowiedź na wyzwania strategii. LGD zapewni kryteria lokalne premiujące działania</p>

		niedyskryminujące oraz zapobiegające izolacji i wykluczeniu społecznemu.
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030	<p>Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych</p> <p>Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy</p> <p>Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne</p>	<p>LSR wykazuje pełną zgodność z celami szczegółowymi strategii, z uwagi na skierowanie wsparcia na zdiagnozowane obszary problemowe w zakresie stanu zdrowia społeczeństwa, utrudnionego i skomplikowanego dostępu do usług społecznych na obszarach wiejskich, zagrożenie wykluczeniem społecznym na terenach po byłych PGR. LSR dąży do poprawy sytuacji problemowych poprzez podejmowanie skutecznych, oddolnych inicjatyw mających doprowadzić do aktywizacji społecznej realizowanej przez ułatwienie dostępu do podstawowych usług społecznych wszystkim grupom społecznym, dostęp do edukacji według potrzeb i predyspozycji. LGD zapewni kryteria lokalne premiujące działania zapobiegające wykluczeniu społecznemu.</p>
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	<p>(2) Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów</p> <p>(4) Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.</p>	<p>Rozwój obszarów wiejskich poprzez wykorzystanie szeroko pojętego potencjału lokalnego jest jednym z najważniejszych założeń LSR. Świadczą o planowane w ramach LSR przedsięwzięcia zakładające kreowanie nowoczesnego, świadomego społeczeństwa, wsparcie przestrzeni wsi i małych miast czy też rozbudzanie aktywności obywatelskiej i społecznej, chęci do współpracy, prowadzenia działań edukacyjnych, zachęcania do szerokiego otwarcia na świat, wykorzystania walorów krajobrazu oraz dążeń do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich i miast przy uwzględnieniu ich pozycji w sieci osadniczej i dostosowaniu potencjału do oczekiwań stawianych przed nimi w zakresie stymulowania rozwoju regionu, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego.</p>
Powiatowy Plan wodny dla Powiatu Świeckiego Plan rozwoju gospodarki wodą	<p>II. Promocja i edukacja w zakresie kształtowania właściwej „świadomości wodnej”</p>	<p>Plan zakłada wykorzystanie potencjału LGD w zakresie szkoleń dla mieszkańców celem informowania i promowania racjonalnego wykorzystania wody, co wpisuje się w założenia LSR. Realizacja LSR sprzyjać będzie działaniom</p>

<p>na terenach wiejskich na lata 2023 – 2030</p>		<p>świadomościowym w zakresie degradacji środowiska naturalnego, potrzeby ochrony wód, powietrza, zmian klimatycznych, rozwoju zielonej gospodarki oraz wyczerpywania zasobów naturalnych. LGD zapewni kryteria lokalne premiujące działania sprzyjające ochronie środowiska naturalnego.</p>
<p>Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Świeckiego na lata 2021–2025 z perspektywą na lata 2026-2029</p>	<p>Cel szczegółowy: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego</p>	<p>Realizacja LSR wpisuje się w Program, ponieważ sprzyjać będzie edukacji ekologicznej mieszkańców, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji celem zapobiegania postępującej degradacji środowiska naturalnego, potrzeb ochrony środowiska naturalnego czy rozwoju zielonej gospodarki i efektywnej gospodarki zasobami. Zapewni się również działania świadomościowe służące przeciwdziałaniu zmianom klimatu i adaptacji do nich. LGD zapewni kryteria lokalne premiujące działania sprzyjające ochronie środowiska.</p>
	<p>Cel szczegółowy: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska</p>	
	<p>Cel szczegółowy: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zapobieganie ryzyku klęsk żywiołowych</p>	
	<p>Środowisko i edukacja. Rozwijanie postaw ekologicznych mieszkańców</p>	
<p>DOKUMENTY MIĘDZYNARODOWE</p>	<p>Uzasadnienie spójności ustaleń LSR z dokumentem międzynarodowym</p>	
<p>Nazwa</p>		
<p>Inicjatywa „Nowy Europejski Bauhaus” (NEB)</p>	<p>Inicjatywa oparta na trzech wartościach: pięknie, zrównoważeniu i wspólnocie idealnie wpisuje się w założenia LSR, dzięki oddolnemu podejściu, sprzyjaniu działaniom partnerskich na rzecz dobra wspólnego prowadzące do polepszenia życia lokalnej społeczności. Działania NEB upowszechniające zrównoważony styl życia, łączące design, ekologię, dostępność społeczną i cenową oraz inwestycje koncentrują się w 4 głównych osiach tematycznych, w odniesieniu do konkretnych miejsc, środowiska sprzyjającego innowacji oraz perspektyw i sposobu myślenia: powrót do natury, odzyskanie poczucia przynależności, nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują i transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego.</p> <p>Realizacja LSR poprzez wdrażanie zdiagnozowanych inicjatyw oddolnych w pełni solidaryzuje się z założeniami inicjatywy.</p>	
<p>Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju</p>	<p>Agenda wskazuje 17 celów oraz powiązanych z nimi 169 zadań, które oddają trzy wymiary zrównoważonego rozwoju – gospodarczy, społeczny i środowiskowy. Jest to program działań o bezprecedensowym zakresie i znaczeniu, definiujący model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym. Zgodnie z Agendą 2030 współczesny wysiłek modernizacyjny powinien koncentrować się na wyeliminowaniu ubóstwa we wszystkich jego przejawach, przy równoczesnej realizacji szeregu celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Cele i zadania akcentują potrzebę i konieczność włączania w procesy rozwojowe wszystkich grup i osób zainteresowanych, tak aby każdy miał szansę skorzystania z rezultatów rozwoju. Niezbędne jest spójne podejście do ich wdrażania poprzez</p>	

	<p>odnowione, zorientowane na ludzi strategie gospodarcze, w których problemy środowiska i rozwoju gospodarczego oraz społecznego będą traktowane jako całość. Szczególny nacisk położony jest na zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa, poszanowanie praw człowieka oraz dobre i przede wszystkim odpowiedzialne rządzenie jako podstawowe warunki trwałego rozwoju.</p> <p>Realizacja LSR poprzez wdrażanie zdiagnozowanych inicjatyw oddolnych w pełni solidaryzuje się z założeniami Agendy.</p>
Ramy polityki w zakresie klimatu i energii do roku 2030	<p>W ramach ram polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej do 2030 r. przyjęto trzy główne cele dla UE: ograniczenie o co najmniej 40% emisji gazów cieplarnianych (w stosunku do poziomu z 1990 r.), zapewnienie co najmniej 27% udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii, zwiększenie o co najmniej 27% efektywności energetycznej. Ramy te opierają się na pakiecie klimatyczno-energetycznym do 2020r., są również spójne z perspektywą długoterminową określoną w planie działania dotyczącym przejścia na konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną do 2050r., planie działania do 2050r. w zakresie energii i w Białej Księdze w sprawie transportu.</p> <p>Realizacja LSR poprzez wdrażanie działań świadomościowych w zakresie ochrony środowiska naturalnego w pełni solidaryzuje się z założeniami Porozumienia.</p>
Porozumienie paryskie	<p>Porozumienie określa wielostronne ramy ochrony klimatu w perspektywie po 2020r. Jest to pierwsze w historii powszechne, prawnie wiążące światowe porozumienie w dziedzinie klimatu. W porozumieniu określono ogólnoświatowy plan działania, który ma uchronić Ziemię przed groźbą daleko posuniętej zmiany klimatu, dzięki ograniczeniu globalnego ocieplenia do wartości poniżej 2°C.</p> <p>Realizacja LSR poprzez wdrażanie działań świadomościowych w zakresie ochrony środowiska naturalnego w pełni solidaryzuje się z założeniami Porozumienia.</p>

V.5. Wartość dodana podejścia LEADER w realizacji LSR

Wsparcie wielofunduszowe LSR jest korzystne z punktu widzenia efektywności pomocy, z uwagi na możliwość finansowania szerokiego zakresu inicjatyw w każdym obszarze problemowym. Wpływa to również na wdrożenie operacji w partnerstwie na rzecz osiągnięcia wspólnych i komplementarnych celów, np. w ramach tworzenia i funkcjonowania krótkich łańcuchów żywnościowych, tworzenia sieci i marki produktów lokalnych we współpracy z kołami gospodyń wiejskich, wypracowanie i wdrożenie jednolitych rozwiązań sprzyjających aktywnemu włączeniu społecznemu na terenie kilku gmin czy wypracowanie i zapewnienie przez gminy partnerskie i/lub organizacje pozarządowe o spójnych celach statutowych wspólnych rozwiązań w zakresie efektywnego wsparcia osób w niekorzystnej sytuacji ze środków EFRR.

Inne korzyści jakie daje podejście LEADER to niewątpliwie wzrost zaangażowania mieszkańców, którzy widzą w swoim otoczeniu zmiany wynikające z efektów dofinansowań projektów lokalnych w poprzednich perspektywach i chcą więcej tego typu pozytywnych zmian w swoim środowisku. Nowa perspektywa wiąże się z koniecznością dotarcia do nowych grup docelowych (m.in. rolnicy, mieszkańcy zamieszkujący obszary byłych PGR-ów, grupy nieformalne, np. z grona KGW), co pozwala na podjęcie pogłębionej współpracy z podmiotami znającymi te grupy (np. NGO, KPODR, KPOWES) i możliwość realizacji wielu operacji/projektów w partnerstwie z podmiotami z sektora prywatnego. Z uwagi na ograniczone możliwości finansowania działań infrastrukturalnych i inwestycyjnych, nowa LSR będzie mniej atrakcyjna dla podmiotów z sektora publicznego, co wzmocni działania w obszarze sektora prywatnego.

LGD, w ramach podejścia LEADER, ma na uwadze realizację zakresów wsparcia wynikających z zatwierdzonych programów (FEKRP oraz PS WPR) i wskazanych w Planie Działania, jednak oddolna diagnoza potrzeb mieszkańców i podmiotów na obszarze LGD pokazuje szereg działań, które nie wpisują się w ww. programy, a warte są przeanalizowania i skierowania w ich stronę wsparcia, np. w postaci operacji własnych LGD

z EFROW i/lub wsparcia inicjatyw z innych priorytetów z FEEdKP czy krajowych programów pomocowych opisanych w punkcie IX.2 LSR.

ROZDZIAŁ VI Cele i wskaźniki

VI.1. Cele LSR

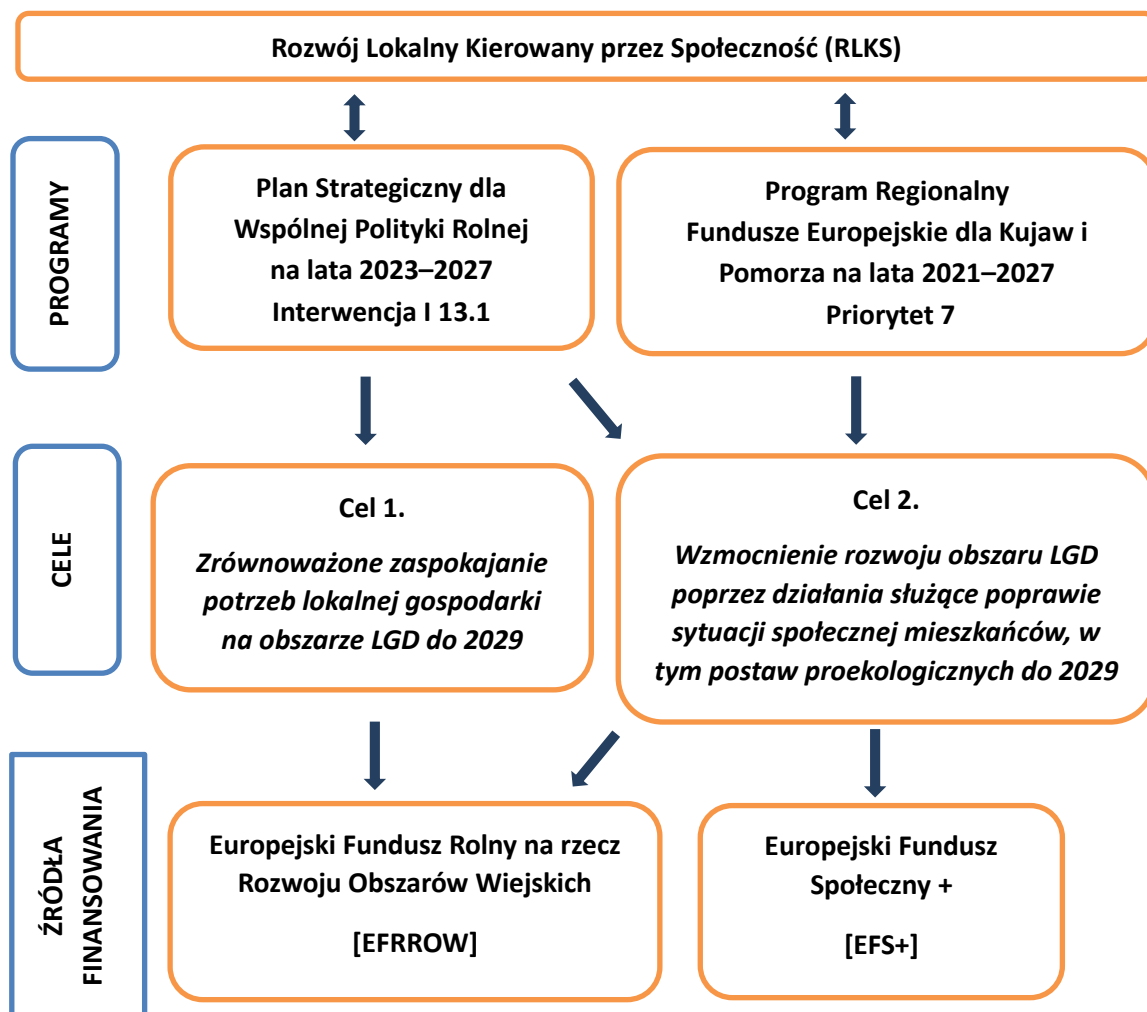
Przeprowadzony etap prac nad LSR polegający na przekształceniu problemów w cele pozwolił określić kierunki działań i wskaźniki, które pozwolą skutecznie realizować założone cele biorąc pod uwagę zdiagnozowane problemy na obszarze LGD.

Formułowanie celów oparto na przeprowadzonej diagnozie potencjału obszaru LGD w trzech obszarach: gospodarka, środowisko i społeczeństwo oraz analizie potrzeb lokalnej społeczności (opisane szczegółowo w rozdziale IV LSR) na podstawie:

- wyników konsultacji społecznych przeprowadzonych różnorodnymi technikami partycypacyjnymi, m.in. otwarte spotkania w gminach, dyskusje, ankiety papierowe, ankiety elektroniczne, konsultacje pisemne, konsultacje elektroniczne,
- pracy Zespołu ds. opracowania LSR podzielonego na trzy obszary tematyczne: gospodarka, środowisko i społeczeństwo, co pozwoliło na dogłębną i konkretną analizę problemów, oczekiwań, szans i kierunków działań rozwojowych obszaru LGD.

Przy konstruowaniu celów LSR uwzględniono założenia programów, w ramach których będzie realizowana LSR z uwzględnieniem dwóch źródeł ich finansowania. Spójność celów i programów przedstawia Diagram nr VI.1.

Diagram nr VI.1. Struktura celów LSR i źródeł finansowania

Zespół ds. opracowania LSR poparł decyzję o sformułowaniu wyłącznie dwóch celów, w tym pierwszy związany z obszarem gospodarczym i drugi cel dotyczący obszaru społeczno-środowiskowego. Podzespół zajmujący się obszarem środowiskowym, po przekonsultowaniu materiałów z procesów konsultacyjnych, zaproponował, aby nie wyodrębniać celu szczegółowego w obszarze środowiska i klimatu, z uwagi na to, że planowane będą w tym obszarze wyłącznie działania „miękkie”/społeczne, jak szkolenia, warsztaty, profilaktyka zapobiegania zmianom klimatu, działania proekologiczne.

W cel 1. **Zrównoważone zaspokajanie potrzeb lokalnej gospodarki na obszarze LGD do 2029** – wpisuje się potrzeba dalszego rozwoju oraz wzmocnienia istniejącego potencjału lokalnej gospodarki poprzez realizację przedsięwzięć:

- P.1.1. Samozatrudnienie,**
- P.1.2. Rozwój przedsiębiorstw,**
- P.1.3. Pozarolnicze funkcje gospodarstw rolnych,**
- P.1.4. Krótkie łańcuchy żywnościowe.**

Tabela nr VI.1. Zakres realizacji przedsięwzięć w Celu 1 LSR – interwencje.

Nazwa i numer przedsięwzięcia	Zakres realizacji przedsięwzięcia - Interwencje
P.1.1. Samozatrudnienie	W ramach przedsięwzięcia planowana jest interwencja w zakresie podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne zamieszkujące obszar objęty LSR. Wsparcie to będzie miało bezpośredni wpływ na tworzenie się nowych firm co sprzyjać będzie rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości. Interwencja przyczyni się do rozwiązania zdiagnozowanych na etapie tworzenia LSR problemów (niski poziom przedsiębiorczości oraz niska aktywność społeczna) i potrzeb (wzmocnienie lokalnej gospodarki).
P.1.2. Rozwój przedsiębiorstw	W ramach przedsięwzięcia planowana jest interwencja w zakresie wsparcia mikro i małych przedsiębiorstw mających siedzibę lub zarejestrowany oddział/filię na obszarze LGD. Wsparcie to będzie miało bezpośredni wpływ na rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD w celu wzmocnienia potencjału mikro i małych firm i dostosowania ich działalności do aktualnych wyzwań rynkowych poprzez wdrożenie nowych lub udoskonalonych usług/ produktów, w tym wdrożenie innowacyjności. Interwencja przyczyni się do rozwiązania zdiagnozowanych na etapie tworzenia LSR problemów (niski poziom przedsiębiorczości) i potrzeb (wzmocnienie lokalnej gospodarki, niski poziom innowacyjności firm).
P.1.3. Pozarolnicze funkcje gospodarstw rolnych	W ramach przedsięwzięcia planowane są dwie interwencje w zakresie wsparcia małych gospodarstw rolnych chcących rozszerzyć swoje funkcje poprzez utworzenie: <ul style="list-style-type: none"> - obiektu agroturystycznego - zagrody edukacyjnej Interwencje sprzyjać będą tworzeniu miejsc pracy i wykorzystaniu potencjału produktów lokalnych i dziedzictwa kulturowego. Interwencje przyczynią się do rozwiązania zdiagnozowanych na etapie tworzenia LSR problemów (niski poziom przedsiębiorczości, ograniczone środki na działania na rzecz rolników w zakresie rozwoju ich gospodarstw w kontekście zaangażowania całej rodziny i realizacji działań z wykorzystaniem istniejącego potencjału polskiej wsi) i potrzeb (wsparcia usług, głównie agro/turystycznych oraz efektywnego wykorzystania produktów lokalnych oraz ich wypromowanie). Istotne będzie preferowanie operacji sprzyjających działaniom ekologicznym oraz wdrażających innowacje produktowe czy usługowe.

	Interwencje mają bezpośredni wpływ na rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych jak i na poprawę warunków i jakości życia rolników i ich rodzin. Pośrednio przyczynią się do podniesienia prestiżu zawodu rolnika oraz do zachowania dziedzictwa kulturowego wsi.
P.1.4. Krótkie łańcuchy żywnościowe	W ramach przedsięwzięcia planuje się interwencję w zakresie wsparcia rolników zamierzających współpracować przy tworzeniu krótkich łańcuchów żywnościowych z wykorzystaniem produktów wytwarzanych w gospodarstwach rolnych. Interwencja sprzyjać będzie zdrowej konkurencji, efektywnej współpracy podmiotów produkujących towary, wytwarzających produkty lokalne. Powstaną partnerstwa na rzecz utworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych. Interwencja przyczyni się do rozwiązania zdiagnozowanych na etapie tworzenia LSR problemów i potrzeb obszaru: niski poziom przedsiębiorczości, brak współpracy między podmiotami z różnych branż, w szczególności zagrożenie konfliktami pomiędzy branżami konkurującymi ze sobą. Zapewni się trwały rozwój współpracy (w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym) dążący do rozwoju różnych gałęzi lokalnej gospodarki z zachowaniem zasad proekologicznych oraz sprzyjający podwyższeniu jakości życia mieszkańców na obszarze LGD i możliwości wdrożenia innowacyjnych rozwiązań na obszarze LGD.

Realizacja ww. przedsięwzięć efektywnie wpłynie na ożywienie postaw przedsiębiorczych w kierunku uruchamiania nowych pozarolniczych działalności gospodarczych przez osoby fizyczne, jak również rozwój istniejących przedsiębiorstw poprzez wdrażanie nowych i/lub ulepszonych inwestycji technologicznych, produkcyjnych czy organizacyjnych, w tym działań innowacyjnych i sprzyjających ochronie środowiska i zapobieganiu zmianom klimatu. Cel ten dodatkowo sprzyja tworzeniu i rozwojowi biogospodarki oraz usług turystycznych z wykorzystaniem unikalnych zasobów lokalnych oraz kreowaniu lub rozwojowi krótkich łańcuchów żywnościowych na bazie produktów lokalnych. Obecna perspektywa kierowana jest również do osób pracujących w rolnictwie zainteresowanych wsparciem pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych na cele związane z utworzeniem lub rozwojem agroturystyki czy zagrody edukacyjnej.

W cel 2. **Wzmocnienie rozwoju obszaru LGD poprzez działania służące poprawie sytuacji społecznej mieszkańców, w tym postaw proekologicznych do 2029** – wpisuje się potrzeba realizacji inicjatyw oraz działań integracyjno-aktywizująco – edukacyjnych sprzyjających włączeniu społecznemu mieszkańców i podmiotów w przestrzeń publiczną i społeczną, dzięki wsparciu przedsięwzięć:

- P.2.1. Świadomość obywatelska,**
- P.2.2. Dostępność do usług,**
- P.2.3. Dostępność do małej infrastruktury publicznej,**
- P.2.4. Koncepcja Smart Village,**
- P.2.5. Włączenie społeczne,**
- P.2.6. Dziedzictwo lokalne,**
- P.2.7. Świadomość równości szans i niedyskryminacji,**
- P.2.8. Aktywizacja dzieci i młodzieży,**
- P.2.9. Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji,**
- P.2.10. Integracja seniorów.**

Tabela nr VI.2. Zakres realizacji przedsięwzięć w Celu 2 LSR – interwencje.

Nazwa i numer przedsięwzięcia	Zakres realizacji przedsięwzięcia – Interwencje
P.2.1. Świadomość obywatelska	W ramach przedsięwzięcia planuje się interwencję w zakresie organizacji i realizacji różnorodnych działań edukacyjnych podnoszących wiedzę i świadomość mieszkańców obszaru LGD. W szczególności realizację form wsparcia z zakresu

	<p>podnoszenia świadomości i promowania postaw prośrodowiskowych i proklimatycznych, a także promujących innowacyjne rozwiązania w przedsiębiorstwach, gospodarstwach rolnych czy innych podmiotach rozważających wdrożenie nowatorskich rozwiązań, dzięki którym polepszą się warunki życia lokalnej społeczności i rozwój obszaru LGD. Interwencja przyczyni się do rozwiązania zdiagnozowanych na etapie tworzenia LSR problemów i potrzeb obszaru, takich jak: niski poziom świadomości „ekologicznej” mieszkańców i wymagający wzmocnienia i aktualizacji obszar edukacji w tym zakresie, brak wiedzy/informacji o odpowiednich programach środowiskowo-klimatycznych, ograniczone zasoby finansowe i merytoryczne lokalnych organizacji.</p>
P.2.2. Dostępność do usług	<p>W ramach przedsięwzięcia planuje się interwencje, które będą miały na celu poprawę dostępności do usług społecznych na obszarach wiejskich, m.in. w ramach rozwoju rolnictwa społecznego, dostępności do edukacji, kultury i sportu oraz służby zdrowia i turystyki/rekreacji. Poprawie może ulec zarówno infrastruktura, jak i dostępność cyfrowa oraz wdrożenie innowacyjnych rozwiązań służących podniesieniu jakości usług. Realizacja interwencji wpłynie na zwiększenie zadowolenia mieszkańców i poprawę wizerunku wsi, jak również sprzyjać będzie włączeniu społecznemu.</p>
P.2.3. Dostępność do małej infrastruktury publicznej	<p>W ramach przedsięwzięcia planuje się interwencje, które będą miały na celu nie tylko zwiększenie dostępności do małej infrastruktury publicznej w obszarze infrastruktury społecznej i zdrowotnej oraz turystyczno-rekreacyjnej, ale również podniesienie atrakcyjności możliwości wspólnego spędzania czasu oraz zapewnienie mieszkańcom przyjaznych i funkcjonalnych miejsc do spotykania się. Interwencja pozwoli na modernizację lub budowę m.in. świetlic wiejskich i ich otoczenia, a także placów zabaw, ścieżek dydaktycznych czy skate parków.</p>
P.2.4. Koncepcja Smart Village	<p>W ramach przedsięwzięcia realizowana będzie interwencja zmierzająca w kierunku opracowania strategii inteligentnych wsi w oparciu o dostępne w tym zakresie wytyczne. Realizacja zakłada opracowanie oraz utworzenie koncepcji Smart Villages przez podmioty, które utworzą partnerstwa lokalne na obszarze LSR. Formuła taka zaangażuje społeczność lokalną, lokalnych liderów oraz samorządy do współpracy na rzecz środowiska lokalnego. Koncepcje oparte będą o formułę Smart Villages, z założenia będą to projekty innowacyjne na obszarze LGD. Opracowanie kompleksowych i zintegrowanych koncepcji Smart Villages przyczyni się nie tylko do zawiązania siły więzi społecznych, większej integracji i zaufania, ale również może wpłynąć na opracowanie nowych, innowacyjnych pomysłów. Dofinansowanie będą mogły uzyskać projekty na oddolne inicjatywy mieszkańców na rzecz znalezienia praktycznych rozwiązań różnorodnych lokalnych problemów, z jakimi się mierzą. Interwencja przyczyni się również do wzrostu świadomości na temat możliwości współdziałania w kierunku rozwoju obszaru.</p>
P.2.5. Włączenie społeczne	<p>W ramach przedsięwzięcia zakłada się interwencje polegające na zwiększeniu aktywności społecznej poprzez organizowanie społeczności lokalnej i animację społeczną (różnorodne formy wsparcia grupowego, w tym działania międzypokoleniowe, np. warsztaty z rękodzieła, banki czasu, profilaktyka zdrowia, promocja aktywności fizycznej czy szeroko rozumiana integracja). Wsparciem obejmie się również działania realizowane w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze m.in. środowiskowym na rzecz grup osób zależnych, objętych pomocą społeczną. Interwencje przyczynią się do rozwiązania zdiagnozowanych na etapie tworzenia LSR problemów i potrzeb obszaru, takich jak: wysoki poziom potrzeb związanych ze sferą społeczną, w tym również kontynuację wsparcia dla osób</p>

	zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym realizowanego w okresie programowania 2014-2020. Kompleksowe działania sprzyjające aktywności i integracji różnych środowisk pozwolą nie tylko wzmocnić odporność społeczności wiejskiej i umocnienie więzi międzyludzkich, ale również wdrożyć nowatorskie rozwiązania problemów społecznych na obszarze LGD.
P.2.6. Dziedzictwo lokalne	W ramach przedsięwzięcia planuje się interwencje, które będą miały na celu zachowanie dziedzictwa lokalnego na obszarze LGD, w tym kulturowego oraz środowiskowego, co zapewni pogłębienie tożsamości lokalnej, ochronę tradycji, obyczajów dla przyszłych pokoleń i zwiększenie ruchu turystycznego. Wsparciem będzie można objąć m.in. pomniki przyrody, zachowanie ginących tradycji czy promowanie lokalnych wyrobów z rękodzieła. Ponadto z uwagi na wysoki potencjał rolniczy będzie możliwość efektywnego wykorzystania lokalnych produktów żywnościowych. Realizacja wpłynie na zwiększenie zadowolenia mieszkańców, zachowanie dziedzictwa lokalnego i poprawę wizerunku wsi.
P.2.7. Świadomość równości szans i niedyskryminacji	W ramach przedsięwzięcia planuje się interwencje, które wspierać będą działania z zakresu podnoszenia wiedzy i świadomości osób zajmujących się edukacją i pracą z dziećmi i młodzieżą nt. stereotypów płci i specyfiki potrzeb osób różnej płci, w tym także przemocy rówieśniczej uwarunkowanej przekonaniami związanymi z płcią. Wsparciem będzie można objąć kluby rodzica, czyli miejsca spotkań rodziców ukierunkowane na wsparcie dla kobiet i mężczyzn (np. coaching, warsztaty) wzmacniające poczucie własnej wartości i motywację do przełamywania stereotypów dot. roli kobiet i rozwoju osobistego.
P.2.8. Aktywizacja dzieci i młodzieży	W ramach przedsięwzięcia planuje się interwencje w zakresie aktywizacji dzieci i młodzieży, w szczególności zamieszkującej obszary wiejskie, które dzięki wsparciu zorganizowanym w ramach utworzonych klubów młodzieżowych nabeżdą umiejętności/kompetencje podstawowe, przekrojowe lub zawodowe, rozwiną zainteresowania, co wpłynie na wyrównanie ich szans edukacyjnych. Możliwe będą do realizacji projekty edukacyjne umożliwiające rozwijanie uzdolnień dzieci oraz młodzieży i ukierunkowane na osiągnięcie konkretnego celu edukacyjnego (np. przygotowanie i udział w krajowym lub międzynarodowym konkursie naukowym, jak również warsztaty w obszarze ginących zawodów (np. w ramach organizacji wioski ginących zawodów) przyczyniające się do wzrostu wiedzy nt. tradycji regionu i nabywania umiejętności przydatnych w wyborze ścieżek kształcenia i w przyszłym życiu zawodowym.
P.2.9. Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji	W ramach przedsięwzięcia planuje się interwencję w zakresie utworzenia lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji (LOWE), które zajmować się będą kształceniem osób dorosłych, angażować będą mieszkańców lokalnej społeczności w rozwijanie kompetencji życiowych, społecznych i zawodowych. Przedsięwzięcie realizowane będzie w celu wspierania procesów uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.
P.2.10. Integracja seniorów	W ramach przedsięwzięcia planuje się interwencje w zakresie realizacji działań na rzecz integracji seniorów, które pozwolą uchronić tę grupę społeczną przed izolacją i wykluczeniem społecznym poprzez m.in. tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora, rozszerzenie działalności uniwersytetów trzeciego wieku i gospodarstw opiekuńczych.

Interwencja sprzyjać będzie integracji osób starszych, z uwzględnieniem udziału rodziny i całego środowiska w tworzeniu lokalnych sieci integracji i samopomocy.
--

Realizacja ww. przedsięwzięć efektywnie wpłynie na tworzenie przyjaznej przestrzeni publicznej, realizację atrakcyjnych i aktywizujących inicjatyw na rzecz lokalnej społeczności, jak również integrację i aktywizację osób w niekorzystnej sytuacji. Niezbędne będzie poszukiwanie sposobów dostarczania usług dla lokalnych społeczności, w tym ochrony zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego, z wyłączeniem inwestycji w publiczną infrastrukturę techniczną. Jednocześnie nowa perspektywa wzmocni działania edukacyjne mieszkańców poprzez utworzenie klubów młodzieżowych, klubów seniora czy lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji, kształtujących umiejętności uniwersalne, co wzmocni kapitał ludzki zdolny do życia w społeczeństwie i do skutecznego wejścia na rynek pracy. Istotnym przedsięwzięciem, dotyczącym świadomości obywatelskiej, będą działania szkoleniowo–informacyjne oparte na podnoszeniu wiedzy i świadomości społeczności lokalnej, w szczególności w zakresie zrównoważonego rolnictwa, zielonej gospodarki, potrzeb ochrony środowiska naturalnego, zapobiegania zmianom klimatu, wykorzystywania odnawialnych źródeł energii sprzyjających rozwojowi postaw proekologicznych, jak również wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmocnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego. Mając na uwadze spójność z założeniami, w szczególności, *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+ w obszarze Środowisko: 4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko* LSR wpłynie na promocję ekologii i podejmowanie przez mieszkańców i podmioty działań służących ochronie przyrody.

Ponadto LSR sprzyjać będzie wzmocnieniu atrakcyjności turystycznej obszaru i jego skutecznej promocji na skalę regionalną i ponadregionalną poprzez wykorzystanie dziedzictwa lokalnego i rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej i kulturalnej.

VI.2. Wskaźniki produktu i rezultatu adekwatne do realizowanych przedsięwzięć i celów

Poszczególnym przedsięwzięciom przypisano adekwatne wskaźniki rezultatu i produktu, których osiągnięcie udowodni skuteczne i efektywne zrealizowanie celów LSR. (Tabela nr. VI.1.)

Tabela nr VI.3. Specyfikacja celów i przedsięwzięć oraz przypisanych im wskaźników (opracowanie własne)

Cel 1. Zrównoważone zaspokajanie potrzeb lokalnej gospodarki na obszarze LGD do 2029				
Wskaźniki rezultatu	Jednostka miary	Stan bazowy 2024 r.	Stan docelowy 2029 r.	Źródło finansowania/ źródło danych/sposób pomiaru
WR.1.1. Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR (liczba utworzonych miejsc pracy)	sztuka	0	30	<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> ankieta monitorująca, wpis w CEIDG <u>sposób pomiaru:</u> w momencie zakończenia operacji
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – samozatrudnienie				
WR.1.2. Liczba nowych/udoskonalonych produktów/usług wprowadzonych w przedsiębiorstwie	sztuka	0	10	<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> ankieta monitorująca, rejestracja nowego PKD w CEIDG, ewidencja sprzedaży

Wskaźnik własny dotyczy przedsięwzięcia: – rozwój przedsiębiorstw				<u>sposób pomiaru:</u> w momencie zakończenia operacji z uwzględnieniem wymaganego okresu trwałości (jeśli dotyczy)
WR.1.3. Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR (liczba przedsiębiorstw)	sztuka	0	2	<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> ankieta monitorująca, rejestr z księgowości, oświadczenia/zaświadczenia, <u>sposób pomiaru:</u> po zrealizowaniu pierwszej płatności (z wyłączeniem płatności zaliczkowych/wyprzedzających)
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięć: – pozarolnicze funkcje gospodarstw rolnych				
WR.1.4. Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich cyklach łańcucha dostaw i systemach jakości objętych wsparciem WPR (liczba gospodarstw/rolników)	sztuka	0	10	<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> ankieta monitorująca, umowy/porozumienia <u>sposób pomiaru:</u> po zrealizowaniu pierwszej płatności (z wyłączeniem płatności zaliczkowych/wyprzedzających)
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – krótkie łańcuchy żywnościowe				

Cel 1. Zrównoważone zaspokajanie potrzeb lokalnej gospodarki na obszarze LGD do 2029				
Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan bazowy 2024 r.	Stan docelowy 2029 r	Źródło finansowania/ źródło danych/sposób pomiaru
WP.1.1. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	osoba	0	30	<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> umowa o przyznanie pomocy <u>sposób pomiaru:</u> moment podpisania umowy o przyznanie pomocy
Wskaźnik własny dotyczy przedsięwzięcia: – samozatrudnienie				
WP.1.2. Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem	sztuka	0	10	<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> umowa o przyznanie pomocy <u>sposób pomiaru:</u> moment podpisania umowy o przyznanie pomocy
Wskaźnik własny dotyczy przedsięwzięcia: – rozwój przedsiębiorstw				

WP.1.3. Liczba usług/produktów wprowadzonych w gospodarstwie rolnym				<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> umowa o przyznanie pomocy
Wskaźnik własny dotyczy przedsięwzięcia: – pozarolnicze funkcje gospodarstw rolnych	sztuka	0	4	<u>sposób pomiaru:</u> moment podpisania umowy o przyznanie pomocy
WP.1.4. Liczba utworzonych krótkich łańcuchów żywnościowych				<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> umowa o przyznanie pomocy
Wskaźnik własny dotyczy przedsięwzięcia: – krótkie łańcuchy żywnościowe	sztuka	0	2	<u>sposób pomiaru:</u> moment podpisania umowy o przyznanie pomocy

Cel 2. Wzmocnienie rozwoju obszaru LGD poprzez działania służące poprawie sytuacji społecznej mieszkańców, w tym postaw proekologicznych do 2029				
Wskaźniki rezultatu	Jednostka miary	Stan bazowy 2024 r.	Stan docelowy 2029 r.	Źródło finansowania/ źródło danych/sposób pomiaru
WR.2.1. Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami (liczba osób)				<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> ankieta monitorująca (dotyczy formuły konkursowej), listy obecności, rejestr zaświadczeń
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – świadomość obywatelska	osoba	0	50	<u>sposób pomiaru:</u> po zrealizowaniu pierwszej płatności (z wyłączeniem płatności zaliczkowych/wyprzedzających)
WR.2.2/3/6. Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (liczba osób)				<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> ankieta monitorująca (dotyczy formuły konkursowej), protokół odbioru usługi/robót
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięć: – dostępność do usług – dostępność do małej infrastruktury publicznej – dziedzictwo lokalne	osoba	0	3 700	<u>sposób pomiaru:</u> po zrealizowaniu pierwszej płatności (z wyłączeniem płatności zaliczkowych/wyprzedzających)

WR.2.4. Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi (liczba strategii)	sztuka	0	5	<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> dokument strategiczny <u>sposób pomiaru:</u> po zrealizowaniu pierwszej płatności (z wyłączeniem płatności zaliczkowych/ wyprzedzających)
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – koncepcja Smart Village				
WR.2.5. Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego (liczba osób)	osoba	0	500	<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> ankieta monitorująca (dotyczy formuły konkursowej), rejestr zaświadczeń, listy obecności <u>sposób pomiaru:</u> po zrealizowaniu pierwszej płatności (z wyłączeniem płatności zaliczkowych/ wyprzedzających)
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – włączenie społeczne				
WR.2.7. Liczba osób, które podniosły poziom wiedzy w zakresie równości kobiet i mężczyzn dzięki wsparciu w programie	osoba	0	148	<u>źródło finansowania:</u> EFS+ <u>źródło danych:</u> opinia <u>sposób pomiaru:</u> do 4 tygodni od zakończenia udziału w projekcie
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – świadomość równości szans i niedyskryminacji				
WR.2.8. Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoba	0	264	<u>źródło finansowania:</u> EFS+ <u>źródło danych:</u> zaświadczenie, certyfikat <u>sposób pomiaru:</u> do 4 tygodni od zakończenia udziału w projekcie
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – aktywizacja dzieci i młodzieży				
WR.2.9. Liczba utworzonych lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji (LOWE)	sztuka	0	3	<u>źródło finansowania:</u> EFS+ <u>źródło danych:</u> sprawozdanie z działalności ośrodka <u>sposób pomiaru:</u> 12 miesięcy po zakończeniu projektu
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji				
WR.2.10.1. Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	osoba	0	144	<u>źródło finansowania:</u> EFS+ <u>źródło danych:</u> opinia <u>sposób pomiaru:</u> do 4 tygodni od zakończenia udziału w projekcie
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – integracja seniorów				

WR.2.10.2. Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i Uniwersytetów Trzeciego Wieku	sztuka	0	35	<u>źródło finansowania:</u> EFS+ <u>źródło danych:</u> sprawozdanie z działalności podmiotu <u>sposób pomiaru:</u> w ciągu 4 tygodni od zakończenia projektu
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – integracja seniorów				

Cel 2. <i>Wzmocnienie rozwoju obszaru LGD poprzez działania służące poprawie sytuacji społecznej mieszkańców, w tym postaw proekologicznych do 2029</i>				
Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan bazowy 2024 r.	Stan docelowy 2029 r.	Źródło finansowania/ źródło danych/sposób pomiaru
WP.2.1. Liczba szkoleń/warsztatów	sztuka	0	5	<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> umowa o przyznanie pomocy <u>sposób pomiaru:</u> moment podpisania umowy o przyznanie pomocy
Wskaźnik własny dotyczy przedsięwzięcia: – świadomość obywatelska				
WP.2.2. Liczba usług objętych wsparciem	sztuka	0	10	<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> umowa o przyznanie pomocy <u>sposób pomiaru:</u> moment podpisania umowy o przyznanie pomocy
Wskaźnik własny dotyczy przedsięwzięcia: – dostępność do usług				
WP.2.3. Liczba obiektów małej infrastruktury publicznej objętych wsparciem	sztuka	0	11	<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> umowa o przyznanie pomocy <u>sposób pomiaru:</u> moment podpisania umowy o przyznanie pomocy
Wskaźnik własny dotyczy przedsięwzięcia: – dostępność do małej infrastruktury publicznej				
WP.2.4. Liczba partnerstw na rzecz opracowania strategii	sztuka	0	5	<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> umowa o przyznanie pomocy <u>sposób pomiaru:</u> moment podpisania umowy o przyznanie pomocy
Wskaźnik własny dotyczy przedsięwzięcia: – koncepcja Smart Village				
WP.2.5. Liczba inicjatyw na rzecz włączenia społecznego	sztuka	0	5	<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u> umowa o przyznanie pomocy <u>sposób pomiaru:</u> moment podpisania umowy o przyznanie pomocy
Wskaźnik własny dotyczy przedsięwzięcia: – włączenie społeczne				
WP.2.6. Liczba inicjatyw objętych wsparciem	sztuka	0	5	<u>źródło finansowania:</u> EFRROW <u>źródło danych:</u>

Wskaźnik własny dotyczy przedsięwzięcia: – dziedzictwo lokalne				umowa o przyznanie pomocy <u>sposób pomiaru:</u> moment podpisania umowy o przyznanie pomocy
WP.2.7. Liczba osób objętych wsparciem w zakresie równości kobiet i mężczyzn				<u>źródło finansowania:</u> EFS+ <u>źródło danych:</u> listy obecności
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – świadomość równości szans i niedyskryminacji	osoba	0	246	<u>sposób pomiaru:</u> w momencie przystąpienia do pierwszej formy wsparcia
WP.2.8.1 Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji objętych wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej				<u>źródło finansowania:</u> EFS+ <u>źródło danych:</u> listy obecności, oświadczenie/zaświadczenie (rekrutacja)
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – aktywizacja dzieci i młodzieży	osoba	0	660	<u>sposób pomiaru:</u> w momencie przystąpienia do pierwszej formy wsparcia
WP.2.8.2. Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem				<u>źródło finansowania:</u> EFS+ <u>źródło danych:</u> listy obecności
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – aktywizacja dzieci i młodzieży	osoba	0	528	<u>sposób pomiaru:</u> w momencie przystąpienia do pierwszej formy wsparcia
WP.2.8.3. Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem				<u>źródło finansowania:</u> EFS+ <u>źródło danych:</u> listy obecności
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – aktywizacja dzieci i młodzieży	osoba	0	132	<u>sposób pomiaru:</u> w momencie przystąpienia do pierwszej formy wsparcia
WP.2.8.4. Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem				<u>źródło finansowania:</u> EFS+ <u>źródło danych:</u> listy obecności, karty wsparcia
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – aktywizacja dzieci i młodzieży	osoba	0	47	<u>sposób pomiaru:</u> w momencie przystąpienia do pierwszej formy wsparcia
WP.2.9.1. Liczba podmiotów przygotowanych do pełnienia funkcji lokalnego ośrodka kształcenia osób dorosłych				<u>źródło finansowania:</u> EFS+ <u>źródło danych:</u> regulamin, sprawozdanie z działalności ośrodka
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji	sztuka	0	3	<u>sposób pomiaru:</u> w momencie podpisania umowy o dofinansowanie projektu

WP.2.9.2. Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych	osoba	0	600	źródło finansowania: EFS+ źródło danych: listy obecności sposób pomiaru: w momencie przystąpienia do pierwszej formy wsparcia
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji				
WP.2.10.1. Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora, gospodarstwach opiekuńczych i Uniwersytetach Trzeciego Wieku	osoba	0	477	źródło finansowania: EFS+ źródło danych: listy obecności sposób pomiaru: w momencie przystąpienia do pierwszej formy wsparcia
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – integracja seniorów				
WP.2.10.2. Całkowita liczba osób objętych wsparciem	osoba	0	477	źródło finansowania: EFS+ źródło danych: listy obecności sposób pomiaru: w momencie przystąpienia do pierwszej formy wsparcia
Wskaźnik dotyczy przedsięwzięcia: – integracja seniorów				

Wskazane źródła pomiaru wskaźników precyzują minimalne dokumenty potwierdzające realizację danego wskaźnika produktu i rezultatu. LGD dostosuje zasady udzielenia wsparcia do wymagań konkursowych wypracowanych przez Samorząd Województwa oraz nie wyklucza wprowadzenia własnych wskaźników produktu i rezultatu dedykowanych danemu przedsięwzięciu na etapie zatwierdzania dokumentacji konkursowej celem zobligowania wnioskodawców do zaplanowania i realizacji operacji/projektów uwzględniających, w jak największym stopniu, preferowane kryteria lokalne.

Określone w ramach LSR wskaźniki wykazują zerowy stan początkowy. Działania w ramach LSR na lata 2021 – 2027 rozpoczynają się wraz z podjęciem realizacji LSR i w ramach osiągniętych wskaźników mamy uzyskać założony poziom zmian w poszczególnych obszarach, a określony wskaźnik ma informować o postępach w realizacji danego przedsięwzięcia. W ramach LSR zaplanowano w większości wskaźniki „statyczne”, dlatego też przyjęto stan początkowy na poziomie „0”. Stan końcowy wynika z zapisów w umowie ramowej, które obligują LGD do uzyskania minimalnego poziomu wskaźników rezultatu i produktu w odpowiednich zakresach czasowych.

W odniesieniu do oszacowanych wskaźników produktu i rezultatu ich wartość docelowa i rok ich osiągnięcia są spójne z Planem działania, stanowiącym załącznik nr 3 do LSR. Ponadto stopień osiągnięcia wskaźników zaplanowano z uwzględnieniem zdolności organizacyjnej biura LGD, mającej na celu sprawną i prawidłową realizację strategii.

VI.3. Uzasadnienie realizacji wskaźników w kontekście planowanych przedsięwzięć i celów

Wskaźniki przypisane do poszczególnych celów i przedsięwzięć pozwalają zmierzyć postępy w realizacji LSR. Wybrane przez nas wskaźniki korespondują z konkretnymi celami i przedsięwzięciami oraz dają informację na temat zmiany wywołanej realizacją strategii.

W LSR wyróżnia się dwa rodzaje wskaźników: produktu i rezultatu:

- wskaźniki rezultatu określają stan osiągnięcia/efekty celu;

- wskaźniki produktu mają na celu zmierzenie efektów pojedynczych projektów składających się na przedsięwzięcia realizowane w ramach LSR.

Do celu 1. przypisano następujące WSKAŹNIKI REZULTATU (WR):

- WR.1.1. Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich – wskaźnik mierzy liczbę utworzonych miejsc pracy przez osoby fizyczne zamierzające podejmować pozarolniczą działalność gospodarczą na obszarze LGD, co sprzyjać będzie rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości. Wskaźnik obejmuje nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. Projekty finansowane z EFRROW.
- WR.1.2. Liczba nowych/udoskonalonych produktów/usług wprowadzonych w przedsiębiorstwie – wskaźnik mierzy rezultaty wsparcia dla przedsiębiorstw rozwijających produkt (usługę) nowy i/lub udoskonalony dla firmy. Może obejmować innowacje procesowe, jeżeli proces przyczynia się do rozwoju produktu/usługi. Operacje nieposiadające celu polegającego na rozwoju nowego/udoskonalonego produktu/usługi, nie będą brane pod uwagę. Produkt (usługa) jest nowy dla firmy, jeżeli przedsiębiorstwo nie produkuje produktu o tej samej funkcjonalności lub technologia produkcji różni się zasadniczo od technologii już produkowanych wyrobów. Produkty mogą być materialne i niematerialne (w tym usługi). Projekty finansowane z EFRROW.
- WR.1.3. Rozwój gospodarki wiejskiej – wskaźnik mierzy liczbę przedsiębiorstw rolnych rozwiniętych dzięki wsparciu z EFRROW. Planuje się wsparcie lokalnych rynków pracy, w tym przedsiębiorstw rolnych w zakresie rozszerzenia ich funkcji w kierunku tworzenia obiektów agroturystycznych i zagród edukacyjnych. Istotne będzie promowanie projektów sprzyjających działaniom ekologicznym oraz wdrażających innowacje produktowe czy usługowe. Projekty finansowane z EFRROW.
- WR.1.4. Lepsza organizacja łańcucha dostaw – wskaźnik mierzy liczbę gospodarstw i/lub rolników uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach żywnościowych wspartych z EFRROW. Planuje się wsparcie podmiotów zmierzających tworzenie krótkich łańcuchów żywnościowych z wykorzystaniem produktów wytwarzanych w gospodarstwach rolnych, sprzyjanie zdrowej konkurencji, efektywnej współpracy podmiotów produkujących towary, wytwarzających produkty lokalne. Z przeprowadzonej diagnozy potrzeb wynika, że pojawią się problemy w inicjacji współpracy między podmiotami z różnych branż, w szczególności zagrożenie konfliktami pomiędzy branżami konkurującymi ze sobą, w związku z tym zamierzamy wspierać osoby, które utworzą łańcuchy dostaw. Zapewni się trwały rozwój współpracy (w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym) dążącym do rozwoju różnych gałęzi lokalnej gospodarki z zachowaniem zasad proekologicznych oraz sprzyjający podwyższeniu jakości życia mieszkańców na obszarze LGD. Projekty finansowane z EFRROW.

Do celu 1. przypisano następujące WSKAŹNIKI PRODUKTU (WP):

- WP.1.1. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – wskaźnik mierzy liczbę osób fizycznych objętych wsparciem z EFRROW, które podejmą samozatrudnienie, tj. zarejestrują działalność gospodarczą.
- WP.1.2. Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem – wskaźnik mierzy liczbę mikro i małych przedsiębiorstw objętych wsparciem ze środków EFRROW na wprowadzenie nowych/udoskonalonych produktów/usług.
- WP.1.3. Liczba usług/produktów wprowadzonych w gospodarstwie rolnym – wskaźnik mierzy liczbę usług/produktów, w tym usługi czasu wolnego, wprowadzonych we wspieranym ze środków EFRROW gospodarstwie rolnym.
- WP.1.4. Liczba utworzonych krótkich łańcuchów żywnościowych – wskaźnik mierzy liczbę partnerstw na rzecz utworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych objętych wsparciem ze środków EFRROW.

Wyszczególnione przedsięwzięcia finansowane z EFRROW w obszarze przedsiębiorczości lokalnej wynikają ze zdiagnozowanej potrzeby wzmocnienia lokalnej gospodarki, która na moment pisania strategii obciążona jest kryzysem na skalę kraju i świata, rosnącą inflacją w Polsce i nasilającą się tendencją firm, zwłaszcza mikroprzedsiębiorstw do zawieszania lub likwidowania działalności gospodarczej, co z kolei powoduje niski poziom przedsiębiorczości i problem marginalizacji. Na obszarach wiejskich rynek pracy jest średnio

rozwinęty, co wiąże się z trudnościami w pozyskaniu pozarolniczych źródeł dochodów, słabymi umiejętnościami sięgania po zewnętrzne źródła finansowania przedsięwzięć. Dlatego będziemy wspierać mieszkańców z terenów wiejskich w podejmowaniu działalności pozarolniczej. W ramach rozwijania działalności gospodarczej wsparcie kierowane będzie do istniejących mikro i małych firm w celu wzmocnienia ich potencjału i dostosowania ich działalności do aktualnych wyzwań rynkowych. Na obszarze LGD występuje również potrzeba wsparcia usług, głównie agro/turystycznych oraz efektywnego wykorzystania produktów lokalnych. Wsparciem obejmie się również gospodarstwa rolne zamierzające utworzyć obiekty agroturystyczne i zagrody edukacyjne, sprzyjające tworzeniu miejsc pracy i wykorzystaniu potencjału produktów lokalnych i dziedzictwa kulturowego. Wspierane będą również formy współpracy, dzięki którym zintegrują się przedstawiciele różnych branż celem tworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych. LSR wspierać będzie projekty sprzyjające poprawie warunków do dywersyfikacji gospodarki, w tym biogospodarki, oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy poprzez rozwijanie i upowszechnianie narzędzi skutecznego zapobiegania ryzyku i kryzysom oraz zwiększania odporności i radzenia sobie z nimi przez podmioty gospodarcze, a także wzrost liczby aktywnych przedsiębiorstw oraz gospodarstw rolnych wdrażających innowacje i charakteryzujących się wyższą niż dotychczas efektywnością i dochodowością. Realizowane będą działania dotyczące pobudzenia przedsiębiorczości, przekształceń strukturalnych, zwiększenie mobilności i zapewnienia odpowiedniej jakości usług decydujących o perspektywach rozwojowych obszarów wiejskich, zapewniając przy tym zachowanie walorów kulturowych, krajobrazu i środowiska przyrodniczego. Będziemy wspierać każdy przejaw rozwoju przedsiębiorczości, w tym udoskonalanie produktu/usługi czy wprowadzanie nowatorskich rozwiązań, w szczególności sprzyjających ochronie środowiska. Według mieszkańców obszaru LGD (diagnoza – rozdział IV LSR) istnieje potrzeba unowocześnienia oferty istniejących przedsiębiorstw oraz poprawa ich konkurencyjności. Dlatego ważne będzie odpowiednie stymulowanie rozwoju gospodarczego i innowacyjności z wykorzystaniem potencjału społecznego, ekonomicznego, kulturowego i środowiskowo-krajobrazowego oraz narzędzi cyfrowych, z uwzględnieniem potrzeb cyfrowych, edukacyjnych oraz przeciwdziałania zmianom klimatu i ochrony środowiska, poprzez upowszechnienie nowych technologii i modeli biznesowych opartych na cyfryzacji i sieci internetowej, dzięki czemu nastąpi poprawa dostępu do produktów i usług umożliwiających mobilność społeczną i zawodową. Preferowana będzie formuła operacji w partnerstwie.

Do celu 2. Przypisano następujące WSKAŹNIKI REZULTATU (WR):

- a) WR.2.1. Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom – wskaźnik mierzy liczbę osób, w tym liderów społecznych, korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy celem zwiększenia wiedzy i świadomości w zakresie zrównoważonej efektywności gospodarczej, społecznej, środowiskowej, klimatycznej oraz w zakresie gospodarowania lokalnymi zasobami i postępującej degradacji środowiska naturalnego. W ramach podnoszenia wiedzy społeczności lokalnej będą mogły być realizowane w szczególności projekty z zakresu podnoszenia świadomości i promowania postaw prośrodowiskowych i proklimatycznych, a także promujących innowacyjne rozwiązania w przedsiębiorstwach, gospodarstwach rolnych czy innych podmiotach rozważających wdrożenie nowatorskich rozwiązań. Celem działań podejmowanych inicjatyw lokalnych będzie realizacja przedsięwzięć polepszających warunki życia lokalnej społeczności i rozwój obszaru LGD. Dla liderów życia publicznego i społecznego zaplanowano wsparcie programów ich edukacji, w tym systemu identyfikacji liderów społecznych i wspieranie ich rozwoju poprzez podnoszenie umiejętności i kompetencji. Projekty finansowane z EFRROW.
- b) WR.2.2/3/6. Łączenie obszarów wiejskich w Europie – wskaźnik dotyczy trzech przedsięwzięć: dostępność do usług, dostępność do małej infrastruktury publicznej oraz dziedzictwo lokalne. Wskaźnik mierzy liczbę osób korzystających z lepszego dostępu do usług i infrastruktury oraz z inicjatyw w zakresie dziedzictwa lokalnego. Realizacja LSR sprzyjać będzie poprawie dostępu do małej infrastruktury publicznej w obszarze infrastruktury społecznej i zdrowotnej oraz turystyczno-rekreacyjnej, dzięki czemu wzrośnie odsetek mieszkańców, w tym osób w niekorzystnej sytuacji, korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury na obszarze LGD. Z szacowania wskaźnika wyłączone będą projekty dotyczące wsparcia inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz rozwój

pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych. LSR sprzyjać będzie ochronie zdrowia, kultury i dziedzictwa lokalnego przy wykorzystaniu zasobów infrastruktury turystycznej i usługowej, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarstw agroturystycznych. Pomoc otrzymają projekty wspierające włączenie grupy osób w niekorzystnej sytuacji, mające na celu zwiększenie dostępności do usług, szczególnie na wsi, m.in. w ramach rozwoju rolnictwa społecznego oraz dostępności wysokiej jakości usług edukacji, kultury i sportu. Projekty finansowane z EFFROW.

- a) WR.2.4. Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej – wskaźnik mierzy liczbę strategii. Wspierane będą inicjatywy zmierzające w kierunku opracowania strategii inteligentnych wsi w oparciu o dostępne wytyczne w tym zakresie. Projekty finansowane z EFRROW.
- b) WR.2.5. Promowanie włączenia społecznego – wskaźnik mierzy liczbę osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Wsparciem obejmie się działania realizowane w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze m.in. środowiskowym na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji. Działania te będą polegać na zwiększeniu aktywności społecznej poprzez organizowanie społeczności lokalnej i animacje społeczną. Projekty finansowane z EFRROW.
- c) WR.2.7. Liczba osób, które podniosły poziom wiedzy w zakresie równości kobiet i mężczyzn dzięki wsparciu w programie – wskaźnik mierzy liczbę osób objętych wsparciem szkoleniowo-warsztatowo-doradczym. Realizowane projekty wspierać będą działania z zakresu podnoszenie wiedzy i świadomości osób zajmujących się edukacją i pracą z dziećmi i młodzieżą nt. stereotypów płci i specyfiki potrzeb osób różnej płci w tym także przemocy rówieśniczej uwarunkowanej przekonaniem związanymi z płcią. Wsparciem można objąć kluby rodzica, czyli miejsca spotkań rodziców ukierunkowane na wsparcie dla kobiet i mężczyzn (np. coaching, warsztaty) wzmacniające poczucie własnej wartości i motywację do przełamania stereotypów dot. roli kobiet i rozwoju osobistego. Projekty finansowane z EFS+.
- d) WR.2.8. Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu – wskaźnik mierzy liczbę dzieci i młodzieży, którzy dzięki wsparciu nabyli kwalifikacje, kompetencje kluczowe, społeczne lub społeczno-emocjonalne lub umiejętności/kompetencje podstawowe, przekrojowe lub zawodowe w ramach utworzonych klubów młodzieżowych wspierających edukację, rozwój zainteresowań, i stymulujących właściwą ścieżkę społeczno-zawodową dzieci i młodzieży. Wsparcie otrzymają projekty mające na celu wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży znajdującej się w niekorzystnej sytuacji z powodu m.in. wykluczenia komunikacyjnego czy sytuacji społeczno-ekonomicznej rodzin. Wskaźnik ma zastosowanie do uczniów i słuchaczy szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne oraz szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, w tym kursy/szkolenia (pozaszkolne formy kształcenia ustawicznego). Wskaźnik odnosi się do szkół i placówek publicznych i niepublicznych. Wskaźnik nie obejmuje dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Projekty finansowane z EFS+.
- e) WR.2.9. Liczba utworzonych lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji (LOWE) – wskaźnik mierzy liczbę lokalnych ośrodków kształcenia osób dorosłych, które funkcjonują po zakończeniu projektu. We wskaźniku uwzględnia się ośrodki, które funkcjonują co najmniej pełne 12 miesięcy po zakończeniu projektu. Funkcjonowanie lokalnych ośrodków kształcenia rozumiane jest jako instytucjonalna gotowość placówki do świadczenia usług dla osób dorosłych. Projekty finansowane z EFS+.
- f) WR.2.10.1. Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu – wskaźnik mierzy liczbę osób objętych działaniami na rzecz integracji seniorów, pozwalających uchronić tę grupę społeczną przed izolacją i wykluczeniem społecznym poprzez m.in. tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora, funkcjonowanie uniwersytetów trzeciego wieku. Pomoc otrzymają również inne działania mające na celu wsparcie i integrację osób starszych, uwzględniające udział rodziny i całego środowiska w tworzeniu lokalnych sieci integracji i samopomocy. Wskaźnik odnosi się do pomiaru spełnienia kryterium efektywności społecznej. Poprawa sytuacji społecznej oznacza osiągnięcie min. 1 z poniższych efektów:
 - a) rozpoczęcie nauki;
 - b) wzmocnienie motywacji do pracy po projekcie;
 - c) zwiększenie pewności siebie i własnych umiejętności;

- d) poprawa umiejętności rozwiązywania pojawiających się problemów;
- e) podjęcie wolontariatu;
- f) poprawa stanu zdrowia;
- g) ograniczenie nałogów;
- h) doświadczenie widocznej poprawy w funkcjonowaniu (w przypadku osób z niepełnosprawnościami).

Projekty finansowane z EFS+.

- g) WR.2.10.2. Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i Uniwersytetów Trzeciego Wieku – wskaźnik mierzy liczbę objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Za objęte wsparciem uznaje się przyznanie pierwszego grantu w ramach projektu grantowego (wskaźnik będzie wynosił 1 nawet w przypadku, gdy jeden klub seniora, jedno gospodarstwo pomocnicze lub jeden Uniwersytet Trzeciego Wieku zostanie objęty wsparciem kilkakrotnie). Projekty finansowane z EFS+.

Do celu 2. przypisano następujące WSKAŹNIKI PRODUKTU (WP):

- a) WP.2.1. Liczba szkoleń/warsztatów – wskaźnik mierzy liczbę form wsparcia w postaci szkolenia lub warsztatu prowadzących do podniesienia wiedzy i świadomości głównie w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych i biogospodarki, objętych wsparciem ze środków EFRROW.
- b) WP.2.2. Liczba usług objętych wsparciem – wskaźnik mierzy liczbę usług, do których poprawiono dostęp w ramach środków z EFRROW na rzecz lokalnej społeczności, w szczególności dla grupy osób w niekorzystnej sytuacji.
- c) WP.2.3. Liczba obiektów małej infrastruktury publicznej objętych wsparciem – wskaźnik mierzy liczbę obiektów małej infrastruktury publicznej objętych wsparciem ze środków EFRROW.
- d) WP.2.4. Liczba partnerstw na rzecz opracowania strategii – wskaźnik mierzy liczbę porozumień na rzecz współpracy przy tworzeniu strategii Smart Village, objętych wsparciem ze środków EFRROW.
- e) WP.2.5. Liczba inicjatyw na rzecz włączenia społecznego – wskaźnik mierzy liczbę inicjatyw sprzyjających włączeniu społecznemu osób w niekorzystnej sytuacji, objętych wsparciem ze środków EFRROW.
- f) WP.2.6. Liczba inicjatyw objętych wsparciem – wskaźnik mierzy liczbę operacji zakładających inicjatywy na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego lub dziedzictwa środowiskowego, objętych wsparciem ze środków EFRROW.
- g) WP.2.7. Liczba osób objętych wsparciem w zakresie równości kobiet i mężczyzn – wskaźnik mierzy liczbę osób objętych działaniami świadomościowymi w zakresie równości płci. Wsparciem obejmie się osoby uczestniczące w różnorodnych działaniach z zakresu podnoszenie wiedzy i świadomości nt. stereotypów płci i specyfiki potrzeb osób różnej płci w tym także przemocy rówieśniczej uwarunkowanej przekonaniami związanymi z płcią oraz osoby objęte wsparciem w ramach utworzonych klubów rodzica wzmacniających poczucie własnej wartości i motywację do przełamywania stereotypów dot. roli kobiet i rozwoju osobistego. Projekty finansowane z EFS+.
- h) WP.2.8.1. Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji objętych wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej – wskaźnik mierzy liczbę dzieci i młodzieży, w szczególności zamieszkujących obszary wiejskie, w tym obszary po byłych PGR, które dzięki wsparciu zorganizowanym i zrealizowanym w ramach klubów młodzieżowych nabędą umiejętności/kompetencje podstawowe, przekrojowe lub zawodowe, rozwiną zainteresowania, co wpłynie na wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży znajdującej się w niekorzystnej sytuacji z powodu m.in. wykluczenia komunikacyjnego czy sytuacji społeczno-ekonomicznej rodzin. Projekty finansowane z EFS+.
- i) WP.2.8.2. Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem – wskaźnik mierzy liczbę uczniów szkół i placówek systemu oświaty uczestniczących w zajęciach prowadzonych w utworzonych klubach młodzieżowych. Wskaźnik nie obejmuje dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym lub uczniów/słuchaczy szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe, w tym oferujących kursy/szkolenia (pozaszkolne formy kształcenia). Projekty finansowane z EFS+.

- j) WP.2.8.3. Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem – wskaźnik mierzy liczbę uczniów i słuchaczy szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe, w tym oferujących kursy/szkolenia (pozaszkolne formy kształcenia) objętych wsparciem w ramach projektów EFS+.
- k) WP.2.8.4. Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem – wskaźnik mierzy liczbę dzieci/uczniów objętych w ramach EFS+ wsparciem w zakresie zidentyfikowanych specjalnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, w tym wynikających z niepełnosprawności. Projekty finansowane z EFS+.
- l) WP.2.9.1. Liczba podmiotów przygotowanych do pełnienia funkcji lokalnego ośrodka kształcenia osób dorosłych – wskaźnik mierzy liczbę podmiotów, które dzięki wsparciu EFS+ są przygotowane do pełnienia funkcji lokalnego ośrodka kształcenia osób dorosłych, tj. posiadają ofertę edukacyjną dla dorosłej społeczności lokalnej oraz kadrę przygotowaną do realizacji tych zadań. Projekty finansowane z EFS+.
- m) WP.2.9.2. Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych – wskaźnik mierzy liczbę osób dorosłych, objętych wsparciem w zakresie uzyskania lub podniesienia podstawowych umiejętności lub kompetencji, w tym cyfrowych (dot. grup wykluczonych cyfrowo). Wsparcie realizowane poza systemem BUR i PSF, umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways, zgodnie z zaleceniem Rady z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych (2016/C 484/01). Projekty finansowane z EFS+.
- n) WP.2.10.1. Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora, gospodarstwach opiekuńczych i uniwersytetów trzeciego wieku – wskaźnik mierzy liczbę osób uczestniczących w utworzonych w ramach LSR klubach seniora oraz w działaniach zaplanowanych przez uniwersytety III wieku lub gospodarstwach opiekuńczych. Projekty finansowane z EFS+.
- o) WP.2.10.2. Całkowita liczba osób objętych wsparciem – wskaźnik mierzy liczbę osób objętych wsparciem w ramach przedsięwzięcia „Integracja seniorów”, zakładającego działania zapobiegające wykluczeniu społecznemu osób 60+, aktywizacji i edukacji seniorów oraz działaniom/usługom opiekuńczym. Projekty finansowane z EFS+.

Wyszczególnione przedsięwzięcia finansowane z EFRROW w obszarze społecznym i środowiskowym wynikają ze zdiagnozowanych potrzeb mieszkańców. Badania ankietowe wykazały konieczność podjęcia działań edukacyjnych podnoszących świadomość w zakresie ochrony przyrody i zmian klimatu, w tym adaptacji do tych zmian celem zapobiegania postępującej degradacji środowiska naturalnego, wzrostu świadomości nt. wyczerpywania zasobów naturalnych prowadzących do promocji zielonej gospodarki i efektywnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Dodatkowo na spotkaniach Zespołu ds. opracowania LSR wskazano potrzebę monitorowania stanu środowiska (głównie lasów) pod względem m.in. występujących tam zagrożeń. Ponadto zapewni się wsparcie na poprawę dostępności do usług oraz do małej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, co wpłynie na zwiększenie zadowolenia mieszkańców i poprawę wizerunku wsi, jak również sprzyjać będzie włączeniu społecznemu. Pomoc skieruje się również na zachowanie bogatego dziedzictwa kulturowego oraz środowiskowego, co zapewni pogłębienie tożsamości lokalnej, ochronę tradycji, obyczajów dla przyszłych pokoleń i zwiększenie ruchu turystycznego. Preferowane będą operacje w partnerstwie oraz zakładające partnerstwo ponadlokalne.

Wyszczególnione przedsięwzięcia finansowane z EFS+ w obszarze społecznym również wynikają ze zdiagnozowanej potrzeby włączenia społecznego mieszkańców obszaru LGD, ich integracji i aktywizacji, w tym działań edukacyjnych prowadzących do nabycia umiejętności podstawowych niezbędnych do uczenia się przez całe życie. Wsparcie z EFS+ skierowane będzie do wszystkich mieszkańców obszaru LGD bez względu na płeć, wiek, status, stan zdrowia czy poglądy. Realizacja LSR wpłynie pozytywnie na zrównoważony rozwój, w tym na budowę społeczeństwa obywatelskiego i podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców. Realizacja LSR zapewni harmonię pomiędzy aspektami biznesowymi, społecznymi i ekologicznymi. Wsparcie z EFS+ przyczyni się do wzrostu potencjału osób znajdujących się w niekorzystnym położeniu i ich otoczenia, przez co będą oni

potrafili osiągnąć sukcesy, przy jednoczesnej trosce o rozwój kapitału społecznego obszaru powiatu świeckiego i ochronę środowiska naturalnego. Wsparcie przedsiębiorczości społecznej nakierowane będzie głównie na wzmocnienie ich pozycji w środowisku lokalnym i wsparcie inicjatyw na rzecz dobra wspólnego. Zasób działań realizowanych przez LGD jest ogromna, a otrzymana pomoc skutecznie wzmocni ich działania i dążenia do polepszenia warunków życia lokalnej społeczności.

ROZDZIAŁ VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Procedury oraz kryteria wyboru ustanawia Zarząd LGD w drodze uchwały, zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których jest realizowana LSR. Procedury i kryteria mogą ulec aktualizacji:

- w przypadku wezwania Samorządu Województwa
- w wyniku zmiany przepisów prawa
- w wyniku zmiany wytycznych
- w wyniku przeprowadzonej ewaluacji LSR i rekomendacji wdrożenia zmian.

Zarząd przygotowuje propozycję zmian w procedurach i/lub kryteriach, które następnie podlegają konsultacjom społecznym z mieszkańcami i podmiotami z obszaru LGD oraz z Radą. Pomocniczo LGD posiłkować się będzie wiedzą i doświadczeniem specjalistów z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu oraz Kujawsko–Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie. Po zakończonym procesie konsultacyjnym Zarząd przyjmuje je w drodze uchwały.

Proces określania kryteriów wyboru zawartych w LSR uwzględnia wnioski jakie wypływają z diagnozy potencjału i potrzeb obszaru LGD opracowanej z udziałem lokalnej społeczności z wykorzystaniem metod partycypacyjnych opisanych w rozdziale III LSR.

Na proces mają również wpływ wymogi określone w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 oraz w Programie Regionalnym „Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021–2027”.

VII.1. Założenia mające wpływ na kryteria oceny i wyboru operacji/projektów

Planuje się kryteria preferujące operacje/projekty przyczyniające się do osiągnięcia celów i wpływające na efektywne osiąganie wskaźników produktu i rezultatu w poszczególnych przedsięwzięciach określonych w LSR, w tym:

1. Formułując kryteria lokalne bierze się pod uwagę zapewnienie jak najwyższej jakości składanych wniosków o przyznanie pomocy oraz wpływ na prawidłową realizację działań i osiągnięcie założonych celów i wskaźników, dlatego zakłada się premiowanie wnioskodawców korzystających z doradztwa w biurze LGD.
2. Z punktu widzenia zapewnienia rozpoznawalności realizowanych działań w ramach LSR przez mieszkańców i turystów zaplanowano kryteria premiujące operacje/projekty zakładające wdrożenie więcej niż dwóch form promocji LGD i LSR, które ujęte zostaną w budżecie pod względem finansowym.
3. Preferowani będą mieszkańcy i podmioty z obszaru gmin objętych marginalizacją oraz operacje/projekty zakładające co najmniej jedno działanie mające wpływ na niwelowanie problemu marginalizacji na obszarze realizacji projektu/operacji.
4. Ocenie podlegać będzie również komplementarność działań, wykorzystanie dostępnej infrastruktury i lokalnego potencjału, co wynika bezpośrednio z przeprowadzonej diagnozy potencjału i potrzeb obszaru LGD.
5. Dodatkowe punkty otrzymają wnioskodawcy zakładający realizację operacji/projektu w miejscach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami.
6. Preferowane będą operacje/projekty zapewniające równy dostęp do wsparcia grupy docelowej szczególnie istotnej z punktu widzenia realizacji LSR, w tym grupy osób w niekorzystnej sytuacji (opis w rozdziale IV LSR) zgodnie z definicją **INKLUZYWNOŚCI**. Planowane działania integracyjno – aktywizujące kierowane do lokalnej społeczności mają poszerzać i pogłębiać zaangażowanie lokalnej społeczności we wdrażanie LSR.

7. W projektach grantowych szczegółowej ocenie podlegać będzie budżet projektu, również pod względem jakościowym i rachunkowym. Dodatkowo preferowane będą projekty zakładające wyższy niż wymagany stopień osiągnięcia wskazanego wskaźnika rezultatu.

W kształtowaniu kryteriów uwzględnione będą również założenia PS WPR, w tym:

1. Premiowane będą operacje uwzględniające definicję innowacyjności określonej w LSR.

Przez **INNOWACYJNOŚĆ** rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. Przy ocenie innowacyjności operacji weryfikowany będzie stopień oryginalności zmian w innowacyjności, które można podzielić na:

- a) kreatywne – powstające w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczące nowych produktów, usług, procesów lub organizacji;
- b) imitujące – wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji; Dotyczą nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.
- c) pozorne – drobne zmiany oferujące rzekome nowości – nie stanowią innowacji w skali LSR.

Ocena innowacyjności dotyczy tylko i wyłącznie operacji realizowanych w ramach przedsięwzięć finansowych z EFRROW, w szczególności w ramach przedsięwzięć: P.1.1. „Samozatrudnienie”, P.1.2. „Rozwój przedsiębiorstw”, P.2.4. „Koncepcja Smart Village”, P.2.5. „Włączenie społeczne”.

2. Premiowany będzie poziom wpływu rezultatów operacji na realizację celów przekrojowych PS WPR.
3. Preferowane będą operacje zakładające partnerstwo lokalne lub ponadlokalne. Wyżej punktowane będą metody wdrożenia projektów partnerskich zakładające wykorzystanie metod zachęty do współpracy lub w przypadku operacji w partnerstwie również narzędzia pozwalające efektywnie szukać i kojarzyć partnerów. Wymagane będzie precyzyjne i wyczerpujące uzasadnienie.
4. Preferowane będą operacje zakładające wsparcie osób z grupy w niekorzystnej sytuacji.
5. W ramach samozatrudnienia preferowane będą osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji.
6. Premiowane będą operacje zakładające promocję i wykorzystanie produktów/zasobów lokalnych, które dotychczas nie zostały promowane i stanowią nowość na obszarze LGD.
7. Wysoko preferowane będą operacje wpływające w szerokim zakresie na turystykę.
8. Preferowane będą operacje służące ochronie przyrody i zapobiegające degradacji środowiska. Wymagane będzie precyzyjne i wyczerpujące uzasadnienie.
9. Punkty premiujące otrzymają również operacje służące procesowi adaptacji do obecnych lub oczekiwanych warunków klimatycznych i ich skutków. Ocenie podlegać będą zaplanowane działania adaptacyjne przed skutkami zmian klimatu, jak również wykorzystujące szanse związane z tymi zmianami, o różnym charakterze i w różnej formie. Wymagane będzie precyzyjne i wyczerpujące uzasadnienie.
10. W obszarze współpracy i tworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych preferowane będą operacje zakładające rozwiązania zapobiegające nieuczciwej konkurencji i zapobiegające konfliktom pomiędzy partnerami. Wymagane będzie precyzyjne i wyczerpujące uzasadnienie.

LGD planuje realizację operacji własnych z EFRROW, o ile potrzeba taka wyniknie z przeprowadzonej ewaluacji, wówczas opracowane zostaną procedury oraz kryteria wyboru operacji własnych.

LGD zakłada realizację projektów w formule grantowej finansowanych z:

- A. EFRROW obligatoryjnie w ramach przedsięwzięcia P.2.4. Koncepcja Smart Village oraz w ramach przedsięwzięć w celu 2., tj.:
 - P.2.1. Świadomość obywatelska,
 - P.2.2. Dostępność do usług,
 - P.2.5. Włączenie społeczne,z wyłączeniem projektów partnerskich, które będą realizowane w formule konkursowej;

B. EFS+ w ramach wszystkich przedsięwzięć, tj.:

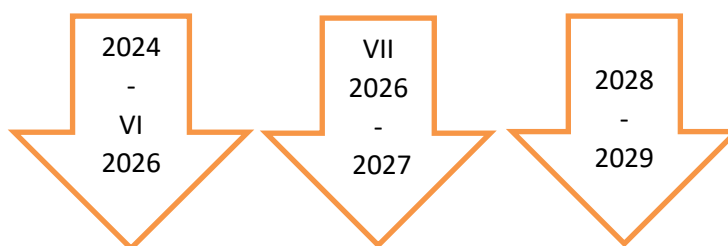
- P.2.7. Świadomość równości szans i niedyskryminacji,
- P.2.8. Aktywizacja dzieci i młodzieży,
- P.2.9. Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji,
- P.2.10. Integracja seniorów.

ROZDZIAŁ VIII Plan działania

Plan działania zawiera szczegółowy opis przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR. Spełnia dwie funkcje: planistyczną dla LGD i informacyjną dla potencjalnego beneficjenta pomocy.

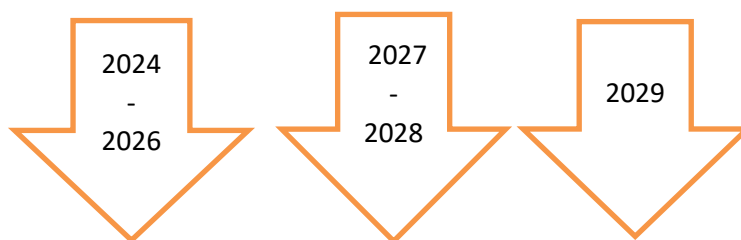
Dokument ten jest przejrzystym harmonogramem osiągnięcia przez LGD poszczególnych celów i wskaźników LSR. W planie działania zachowana jest ciągłość działań realizowanych przez LGD, w trzech okresach czasowych, które tożsame są z kamieniami milowymi. Realizacja LSR rozpocznie się w 2024 roku i zakończy w 2029 roku.

Diagram VIII.1 Harmonogram wydatkowania środków w ramach PS WPR – kamienie milowe

Cel 1	PS WPR	590 800,00 €	608 300,00 €	182 500,00 €
Cel 2	PS WPR	378 525,00 €	328 065,00 €	161 810,00 €
Razem PS WPR na lata 2023–2027		969 325,00 €	936 365,00 €	344 310,00 €

Diagram VIII.2 Harmonogram wydatkowania środków w ramach FEEdKP – kamienie milowe

Cel 2	FEEdKP	1 871 428,57 €	724 996,61 €	0,00 €
Razem FEEdKP na lata 2021–2027		1 871 428,57 €	724 996,61 €	0,00 €

W diagramach przedstawiono poziom osiągnięcia poszczególnych celów LSR mierzonych odpowiednimi do nich wskaźnikami z podziałem na poszczególne lata, zgodnie z planem działania. Plan działania stanowi załącznik do LSR.

ROZDZIAŁ IX Plan finansowy

IX.1. Zakres oddziaływania poszczególnych funduszy europejskich

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2021–2027 jest strategią wielofunduszową, tzn., że swoją wizję rozwoju opiera na dwóch źródłach finansowania tj. z:

- Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027
- Programu Regionalnego „Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021–2027”.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA LSR NA LATA 2021–2027

IX.2. Budżet LSR

IX.2.1. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027

W ramach PS WPR na lata 2023–2027 LSR realizowana będzie poprzez Interwencję I 13.1. – LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS), w ramach której zakłada się realizację operacji wpisujących się w przedsięwzięcia z Celu 1. i Celu 2. LSR, tj.:

w ramach Celu 1.:

P.1.1. SAMOZATRUDNIENIE:

- wysokość pomocy od 50 000,00 zł do 150 000,00 zł;
- płatność ryczałtowa;
- wsparcie wyłącznie w formule konkursowej;

P.1.2. ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORSTW:

- wysokość pomocy do 500 000,00 zł;
- refundacja poniesionych kosztów;
- wsparcie wyłącznie w formule konkursowej;

P.1.3. POZAROLNICZE FUNKCJE GOSPODARSTW ROLNYCH:

- wysokość pomocy do 150 000,00 zł;
- płatność ryczałtowa;
- wsparcie wyłącznie w formule konkursowej;

P.1.4. KRÓTKIE ŁAŃCUCZY ŻYWNOŚCIOWE:

- wysokość pomocy do 350 000,00 zł;
- płatność ryczałtowa;
- wsparcie wyłącznie w formule konkursowej.

w ramach Celu 2.:

P.2.1. ŚWIADOMOŚĆ OBYWATELSKA:

- wysokość pomocy do 60 000,00 zł;
- płatność ryczałtowa w przypadku formuły grantowej
- refundacja poniesionych kosztów w przypadku formuły konkursowej (dotyczy projektów partnerskich);

P.2.2. DOSTĘPNOŚĆ DO USŁUG:

- wysokość pomocy do 60 000,00 zł;
- płatność ryczałtowa w przypadku formuły grantowej

- refundacja poniesionych kosztów w przypadku formuły konkursowej (dotyczy projektów partnerskich);

P.2.3. DOSTĘPNOŚĆ DO MAŁEJ INFRASTRUKTURY PUBLICZNEJ:

- wysokość pomocy do 300 000,00 zł;
- refundacja poniesionych kosztów;
- wsparcie wyłącznie w formule konkursowej;

P.2.4. KONCEPCJA SMART VILLAGE:

- stała wysokość pomocy 4 000,00 zł;
- płatność ryczałtowa;
- wsparcie wyłącznie w formule grantowej;

P.2.5. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE:

- wysokość pomocy do 60 000,00 zł;
- płatność ryczałtowa w przypadku formuły grantowej
- refundacja poniesionych kosztów w przypadku formuły konkursowej (dotyczy projektów partnerskich);

P.2.6. DZIEDZICTWO LOKALNE:

- wysokość pomocy do 60 000,00 zł;
- refundacja poniesionych kosztów;
- wsparcie wyłącznie w formule konkursowej.

Łącznie na wsparcie operacji realizowanych w ramach PS WPR zaplanowano kwotę 2 250 000 euro. Poziomy dofinansowania oraz zakresy operacji regulują wytyczne PS WPR na lata 2023–2027.

IX.2.2. Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021–2027

Drugim programem, w ramach którego będzie realizowana LSR, a tym samym będzie udzielane wsparcie dla Grantobiorców, jest Program Regionalny FEdKP Priorytet 7 Fundusze Europejskie Na Rozwój Lokalny. Priorytet 7 zakłada realizację czterech celów szczegółowych, w ramach których LGD zrealizuje w celu 2. LSR cztery projekty grantowe, zachowując pełną spójność z założeniami programu regionalnego i Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021–2027, w tym:

- I. w ramach celu szczegółowego Priorytetu 7 FEdKP 4(C) pn. *„Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu”* LGD zakłada realizację przedsięwzięcia

P.2.7. ŚWIADOMOŚĆ RÓWNOŚCI SZANS I NIEDYSKRIMINACJI

W tym przedsięwzięciu przyjęto następujące założenia:

- wsparcie będzie realizowane wyłącznie w formule grantowej
- zakres wsparcia w projektach grantowych będzie zgodny z LSR
- Grantobiorcą może być podmiot posiadający osobowość prawną
- za wybór Grantobiorców odpowiedzialna będzie LGD
- minimalna wartość grantu w ramach projektu grantowego wynosi 20 tys. zł
- maksymalna wartość grantu nie może przekroczyć 100 tys. zł
- maksymalny % poziom dofinansowania UE w projekcie wynosi 95 %
- minimalny wkład własny Grantobiorcy wynosi 5 %
- grupa docelowa – wszyscy mieszkańcy (osoby dorosłe) obszaru LGD

II. w ramach celu szczegółowego Priorytetu 7 FEEdKP 4(F) pn. „*Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwienie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami*” LGD zakłada realizację przedsięwzięcia **P.2.8. AKTYWIZACJA DZIECI I MŁODZIEŻY**

W tym przedsięwzięciu przyjęto następujące założenia:

- wsparcie będzie realizowane wyłącznie w formule grantowej
- zakres wsparcia w projektach grantowych będzie zgodny z LSR
- Grantobiorcą może być podmiot posiadający osobowość prawną
- za wybór Grantobiorców odpowiedzialna będzie LGD
- minimalna wartość grantu w ramach projektu grantowego wynosi 20 tys. zł
- maksymalna wartość grantu nie może przekroczyć 100 tys. zł
- maksymalny % poziom dofinansowania UE w projekcie wynosi 95 %
- minimalny wkład własny Grantobiorcy wynosi 5 %
- grupa docelowa – dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 r.ż. z obszaru LGD, w tym za dzieci i młodzież uczące się należy rozumieć osoby posiadające status ucznia (są uczniami szkoły podstawowej i ponadpodstawowej w trakcie roku szkolnego)
- wymóg zachowania zgodności ze standardem dotyczącym funkcjonowania klubu młodzieżowego opracowanym przez IZ
- każdy projekt objęty grantem musi zakładać wsparcie obejmujące co najmniej trzy obszary tematyczne

III. w ramach celu szczegółowego Priorytetu 7 FEEdKP 4(G) pn. „*Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej*” LGD zakłada realizację przedsięwzięcia **P.2.9. LOKALNE OŚRODKI WIEDZY I EDUKACJI**

W tym przedsięwzięciu przyjęto następujące założenia:

- wsparcie będzie realizowane wyłącznie w formule grantowej
- zakres wsparcia w projektach grantowych będzie zgodny z LSR
- Grantobiorcą może być podmiot publiczny lub prywatny będący organem prowadzącym szkołę podstawową lub ponadpodstawową bez względu na lokalizację albo szkołę wyższą w miastach do 20 tys. mieszkańców
- organ prowadzący szkołę jest zobowiązany wskazać we wniosku o powierzenie grantu szkołę, wyznaczoną do pełnienia roli Lokalnego Ośrodka Wiedzy i Edukacji
- za wybór Grantobiorców odpowiedzialna będzie LGD
- maksymalna wartość grantu wynosi 250 tys. zł
- na daną szkołę może zostać przyznany tylko jeden grant
- wsparciem nie mogą być objęte istniejące już Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji
- tworzenie i funkcjonowanie Lokalnego Ośrodka Wiedzy i Edukacji odbywa się w oparciu o model wypracowany w ramach POWER 2014–2020
- maksymalny % poziom dofinansowania UE w projekcie wynosi 95 %
- minimalny wkład własny Grantobiorcy wynosi 5 %
- grupa docelowa – wszyscy mieszkańcy (osoby dorosłe powyżej 25 r.ż.) obszaru LGD

IV. w ramach celu szczegółowego Priorytetu 7 FEdKP 4(L) pn. „*Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci*” LGD zakłada realizację przedsięwzięcia **P.2.10. INTEGRACJA SENIORÓW**

W tym przedsięwzięciu przyjęto następujące założenia:

- wsparcie będzie realizowane wyłącznie w formule grantowej
- zakres wsparcia w projektach grantowych będzie zgodny z LSR
- Grantobiorcą może być podmiot posiadający osobowość prawną
- za wybór Grantobiorców odpowiedzialna będzie LGD
- minimalna wartość grantu w ramach projektu grantowego wynosi 20 tys. zł
- maksymalna wartość grantu nie może przekroczyć 100 tys. zł
- maksymalny % poziom dofinansowania UE w projekcie wynosi 95 %
- minimalny wkład własny Grantobiorcy wynosi 5 %
- grupa docelowa – wszyscy mieszkańcy (osoby dorosłe) obszaru LGD, w tym za osobę starszą należy rozumieć osobę, która ukończyła 60 r.ż.
- wymóg realizacji klubów seniora zgodnie ze standardem dotyczącym funkcjonowania klubu seniora opracowanym przez IZ
- wymóg realizacji zajęć w gospodarstwach opiekuńczych zgodnie ze standardem dotyczącym zajęć aktywizacyjnych w gospodarstwach opiekuńczych opracowanym przez IZ

Łącznie na projekty grantowe współfinansowane z EFS+ zaplanowano kwotę 2 772 832,20 euro, w tym uwzględniono wartość 1 881 154,00 euro, która stanowi dodatkowe wsparcie z EFS+ z uwagi na występowanie na obszarze LGD dziewięciu gmin zagrożonych trwałą marginalizacją zgodnie z metodologią Stołecznego Obszaru Rozwojowego (SOR) i Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego do 2030 roku (SRW).

Szczegóły dotyczące realizacji ww. przedsięwzięć pod względem rzeczowo-finansowym zawarto w Planie działania.

IX.3. Wsparcie LSR z innych programów

LGD, bazując na zdobytym doświadczeniu w poprzednich okresach programowania z UE, podejmie starania o środki finansowe spoza LSR celem dywersyfikacji źródeł finansowania inicjatyw służących lokalnej społeczności z obszaru LGD. Jednak istotnym warunkiem sięgania LGD po środki z innych programów będzie możliwość realizacji wsparcia wyłącznie na obszarze powiatu świeckiego bez wymogu obejmowania wsparciem innych powiatów, np. graniczących z obszarem LGD.

Zdiagnozowane potrzeby mieszkańców, które nie do końca wpisują się w założenia LSR oraz analiza dotychczas zatwierdzonych programów wsparcia unijnego daje LGD możliwość wnioskowania m.in. na:

a) (Priorytet 1 w ramach FEdKP) wsparcie mikro i małych przedsiębiorstw w zakresie wdrożenia nowych/udoskonalonych usług/produktów, wsparcie cyfryzacji i innowacji w przedsiębiorstwach. Preferowane będą przedsiębiorstwa, które korzystały ze środków z LSR w poprzednich perspektywach finansowania z UE i zostały pozytywnie rozliczone, w szczególności rzetelne firmy, które nie rozwiązały umowy o dofinansowanie projektu współfinansowanego ze środków unijnych.

b) (Priorytet 8 w ramach FEdKP) wsparcie osób dorosłych, chcących pozyskać kwalifikacje zawodowe/kompetencje celem sprawniejszego poruszania się po rynku pracy, podjęcia zatrudnienia czy przekwalifikowania się zgodnie z potrzebami rynku. LGD wdroży efektywne działania aktywizujące zawodowo i wspierające ideę uczenia się przez całe życie. Preferowane będą osoby, które zostały skutecznie zaktywizowane w utworzonych w ramach LSR Lokalnych Ośrodkach Wiedzy i Edukacji. Wsparcie wynika ze zdiagnozowanej na spotkaniach konsultacyjnych konieczności wzmocnienia rynku pracy o osoby adekwatnie wykwalifikowane do potrzeb rozwijających się przedsiębiorstw.

c) (Priorytet 8 w ramach FEdKP) – Aktywna integracja - wsparcie osób w niekorzystnej sytuacji, w tym ich opiekunów/asystentów jako odpowiedź na potrzebę włączenia osób z niepełnosprawnościami do społeczeństwa

oraz pomoc w pełnieniu ról społecznych, jak również wdrożenie aktywizacji terapeutycznej i wypoczynkowej dla opiekunów osób zależnych.

Wszystkie ww. projekty są zasadne z punktu widzenia zdiagnozowanych potrzeb oraz niezbędna jest ich realizacja w partnerstwie między gminami celem dotarcia do najbardziej potrzebujących wsparcia. Ponadto LGD deklaruje chęć starania się środki finansowe na realizację inicjatyw służących lokalnej społeczności, monitorowanych i diagnozowanych na bieżąco w okresie wdrażania LSR, z innych funduszy europejskich, w tym m.in. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO) celem efektywnego wsparcia grup nieformalnych, które posiadają znikome doświadczenie w opracowywaniu wniosków o dofinansowanie i we wdrażaniu projektów z funduszy regionalnych i krajowych.

ROZDZIAŁ X Monitoring i ewaluacja – ogólna charakterystyka zasad i procedur

W koncepcji zaplanowanego procesu ewaluacji, poprzedzonego monitorowaniem postępów, uwzględniono przede wszystkim potrzebę odpowiedzi na podstawowe kluczowe pytania ewaluacyjne oraz zagadnienia najbardziej istotne dla wpływu zrealizowanych projektów w ramach LSR na poprawę życia społeczności lokalnej oraz jej otoczenia, a także na skuteczność działalności LGD w omawianym okresie. Spójną koncepcję ewaluacji zapewni właściwy i sprawdzony dobór metod i technik badawczych wraz z odpowiednim doбором próby badawczej, co zapewni wiarygodność uzyskanych wyników.

Zaplanowano proces ewaluacji w taki sposób, aby odpowiadał on zdiagnozowanym potrzebom, a w przypadku stwierdzenia istotnych zmian w otoczeniu funkcjonowania LGD podejmowane będą adekwatne działania w kierunku jego aktualizacji. Niezbędny będzie stały monitoring działań i bieżące diagnozowanie potrzeb i potencjału obszaru LGD z uwagi na specyfikę wdrażania LSR i długi okres jej wdrażania. Zapewni się systematyczną i obiektywną ocenę działalności LGD, a także założeń LSR, oceniając proces realizacji przedsięwzięć i osiągniętych rezultatów pod kątem kryteriów stosowanych w ewaluacji tj. skuteczności, efektywności, trwałości, użyteczności i trafności podjętych działań. Dodatkowo zapewni się badanie jakości wszystkich realizowanych zadań, zarówno w ramach wdrażania strategii jak i działalności biura LGD oraz badanie poziomu satysfakcji i zadowolenia odbiorców z działań podejmowanych przez LGD.

Procedura ewaluacji i monitoringu LSR przeprowadzana będzie w oparciu o ewaluację wewnętrzną dokonywaną przez pracownika odpowiedzialnego za bieżącą ewaluację przy możliwym współdziałaniu ewaluatora zewnętrznego. Ewaluację zewnętrzną wykona podmiot zewnętrzny.

Ewaluacja prowadzona będzie metodą ex-post dla każdego zakończonego roku kalendarzowego. Ocena ta będzie obejmowała analizę zrealizowanych w danym roku działań i operacji pod kątem określenia ich efektów oraz wpływu jakie miała ich realizacja na osiągnięcie założonych celów i wskaźników w ramach LSR. Każdy kolejny raport ewaluacyjny, oprócz informacji za dany rok kalendarzowy, będzie uwzględniał stopień wykonania założeń z lat poprzednich. Sporządzi się raport z ewaluacji mid – term, tj. w połowie realizacji LSR oraz ewaluację ex – post, tj. po całkowitym wdrożeniu LSR. W efekcie raport dotyczący ostatniego roku wdrażania LSR i funkcjonowania LGD będzie raportem końcowym, zawierającym podsumowanie ogółu działań w ramach wdrażania LSR. Nie wyklucza się przeprowadzenia ewaluacji on – going, tj. stosowanej w odniesieniu do ustalonych okresów działania LGD, jak również ewaluacji ad – hoc w przypadku wystąpienia zjawiska nieplanowanego.

Wyniki ewaluacji będą ujawnione poprzez publikację raportów na stronie internetowej LGD lub udostępnienie w biurze LGD w wersji papierowej. Zakłada się, że efekty i rekomendacje procesu ewaluacji będą przedstawiane w pierwszej kolejności Zarządowi a następnie Walnemu Zebraniu Członków LGD (corocznie) celem ich zatwierdzenia. W przypadku występowania zagrożeń i konieczności dokonania korekt wynikających z rekomendacji, pracownicy biura podejmą wszelkie możliwe działania partycypacyjne (konsultacje, spotkania informacyjne i inne wypracowane wcześniej metody komunikacji) w celu zniwelowania problemów i prowadzące do właściwej aktualizacji LSR. Niezbędne jest, aby w proces ewaluacji zaangażowani byli beneficjenci pomocy, którzy mają obowiązek przekazywania wszystkich niezbędnych informacji na podstawie ankiet

monitorujących, umożliwiających ocenę i kontrolowanie działań, jak również stanowiących grupę odbiorców wyników ewaluacji.

Do skutecznego przeprowadzenia ewaluacji, w zależności od zdiagnozowanych potrzeb, mogą zostać opracowane, wykorzystane i przetestowane m.in. następujące narzędzia badawcze:

- kwestionariusze ankiet;
- scenariusze wywiadów indywidualnych (CATI – wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny; IDI – indywidualne wywiady pogłębione i/lub CAWI – ankiety internetowe);
- zogniskowany wywiad grupowy FOCUS;
- standardowa analiza dokumentacji;
- obserwacja.

Corocznie planuje się organizowanie otwartego spotkania o charakterze refleksyjno – analitycznym dedykowanego członkom LGD, członkom Rady, członkom Zarządu, beneficjentom pomocy, mieszkańcom powiatu świeckiego i innym zainteresowanym, w celu przeprowadzeniu zogniskowanego wywiadu grupowego na potrzeby analizy procesu wdrażania LSR, jej efektów oraz zmian w otoczeniu LGD.

Nieodzownym elementem procesu ewaluacji jest monitoring służący przede wszystkim zbieraniu i analizowaniu informacji w celu sprawnego śledzenia postępów LSR na każdym etapie jej wdrażania. Proces prowadzony będzie przez cały okres realizacji LSR i przyczyni się do efektywności podejmowanych decyzji, mających wpływ na cały postęp rzeczowy i finansowy strategii. Dzięki monitoringowi możliwe będzie wczesne identyfikowanie problemów i podjęcie środków zaradczych, aby je rozwiązać.

Monitoring LSR obejmie następujące dane:

1. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju, w szczególności monitorowanie planu działania, w tym:
 - liczby złożonych wniosków w ramach poszczególnych naborów wraz z alokacją finansową,
 - liczby podpisanych umów oraz stan ich realizacji,
 - postępów w realizacji planów finansowych w poszczególnych przedsięwzięciach,
 - analiza stopnia osiągniętych wskaźników;
2. Funkcjonowanie biura LGD, w szczególności:
 - postęp w realizacji planu komunikacji
 - ilość i jakość udzielanych form wsparcia (np. doradztwo, spotkania, szkolenia dla potencjalnych wnioskodawców).

Monitoring będzie prowadzony przez specjalistę do spraw ewaluacji i wdrażania LSR w oparciu o prowadzoną dokumentację własną oraz dane pozyskane z: ankiet monitorujących otrzymanych od beneficjentów pomocy, ankiet ewaluacyjnych pozyskanych od uczestników wsparcia z LGD, rejestrów naborów oraz informacji otrzymanych od Samorządu Województwa bądź uwagi otrzymane od mieszkańców obszaru LGD w ramach realizowanych procesów konsultacyjnych. Pozyskiwane dane będą uwzględniane w każdym rocznym raporcie ewaluacyjnym.

Dodatkowo wyniki z ewaluacji i monitoringu będą podstawą do sporządzenia rocznego sprawozdania z realizacji LSR na wymaganym wzorze i w terminie wskazanym przez Samorząd Województwa.

Wykaz skrótów stosowanych w LSR

EFROW – Europejski Fundusz na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

EFS – Europejski Fundusz Społeczny na lata 2014 – 2020

EFS + – Europejski Fundusz Społeczny na lata 2021 – 2027

FEKP – Program Regionalny „Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021–2027”

GUS – Główny Urząd Statystyczny

IBS PAN – Instytut Badań Systemowych Polskiej Akademii Nauk

KGW – Koło/a Gospodyń Wiejskich

KPODR – Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego

KRS – Krajowy Rejestr Sądowy
KSOW – Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich – Jednostka Regionalna KSOW Województwa Kujawsko–Pomorskiego
LGD – Lokalna Grupa Działania „Gminy Powiatu Świeckiego”
LOWE – Lokalny/e Ośrodek/ki Wiedzy i Edukacji
LSR – Lokalna Strategia Rozwoju
NGO – skrót od angielskiego terminu Non – Government Organization, w tłumaczeniu Organizacja Pozarządowa
OSP – Ochotnicza/e Straż/e z Pożarna/e
OWES – Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
PGR – Państwowe Gospodarstwo Rolne
PS WPR na lata 2023–2027 – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027
PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Świeciu
RLKS – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność
WTZ – Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZHP – Związek Harcerstwa Polskiego, Hufiec Świecie–Powiat

Wykaz załączników do LSR

Załącznik nr 1. Cele i przedsięwzięcia.
Załącznik nr 2. Plan działania – wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu.
Załącznik nr 3. Budżet LSR – w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia.
Załącznik nr 4. Plan wykorzystania budżetu LSR – wykazujący wykorzystanie zakontraktowanych środków w podziale na poszczególne fundusze i lata.

Wykaz materiałów źródłowych wykorzystanych do opracowania LSR

¹ Źródło: *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Świeckiego na lata 2021–2025 z perspektywą na lata 2026–2029*

² Źródło: *Strategia Terytorialna Obszaru Prowadzenia Polityki Terytorialnej Świecia – projekt, lipiec 2023*

³ Źródło: *Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021–2025*

⁴ Źródło: *Zestaw danych i informacji przydatnych do napisania lokalnej strategii rozwoju na lata 2021–2027 (dane Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu)*

⁵ Źródło: *csw.pl, dane z GUS Bank Danych Lokalnych – stan na 31–12–2020r.*

⁶ Źródło: *Załącznik 1. Potrzeby i potencjały obszarów LGD w województwie kujawsko-pomorskim do Podręcznika dla Lokalnych Grup Działania w zakresie realizacji instrumentu Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność w województwie kujawsko-pomorskim*

⁷ Źródło: *Zestaw danych i informacji przydatnych do napisania lokalnej strategii rozwoju na lata 2021–2027 (dane Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu)*

⁸ Źródło: portal: www.krkgw.arimr.gov.pl

⁹ Źródło: portal: <http://bip.csw.pl>

¹⁰ Źródło: portal: www.ekrs.ms.gov.pl

¹¹ Źródło: *Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021–2025*

¹² Źródło: Portal: ngo.pl

¹³ Źródło: Portal: www.czasnamarsz.pl

¹⁴ Źródło: Zestaw danych i informacji przydatnych do napisania lokalnej strategii rozwoju na lata 2021–2027 (dane Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu)

¹⁵ Źródło: „Informator Turystyczny Powiatu Świeckiego”, praca zbiorowa pod redakcją Michała Binińskiego – Świecie 2016

¹⁶ Źródło: Relacja TVP.pl

¹⁷ Źródło: Wikipedia

¹⁸ Źródło: www.niechciezakole.pl

¹⁹ Źródło: Departament Rolnictwa i Geodezji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko–Pomorskiego

²⁰ Źródło: www.rolnictwo-ekologiczne.kpodr.pl

²¹ Źródło: Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Świeckiego (aktualizacja 2020)

²² Źródło: Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+